KNIGHTS OF COLUMBUS FOUNDATION

FOR PRESERVING MANUSCRIPT COLLECTION OF THE VATICAN LIBRARY

START

ST. LOUIS UNIVERSITY LIBRARY

This film may not be removed from the depository. No part of this film may be reproduced without written permission from St. Louis University.

KP 23907

C

BIBLIOTECA APOSTOLICA VATICANA

VAT. LAT. 3132

VTL_03132_01_0002.jpg

M. Iunius Nypsus

[illegible]

erit pars citrata. Decimanorum numeri in septentrione si crescent, erit pars dextrata. Sic scies te in dextrato et citrato esse. Similiter si cardinum numerus in occidente erit pars citrata. Si decimanorum numerus in meridianum crescet, erit pars sinistrata. Sed ut saepe solet in re presenti deprachendi, Decimanum maximum ita institutum ut et meridianum et septentrionem spectet, cardinem uero maximum oriente et occidente scies spectare. Similiter sicut supra diximus scriptura lapidum hoc ipsum depraendisset, si a principio institutum fuerit, erit pars sinistrata ad decimanum maximum in occidente, dextrata in oriente. In hac quoque parte si uolueris scire in qua parte agri sis. Cum inueneris ex scriptura lapidum cardinum numero in septentrione crescere, erit pars ultrata. Decimanorum numero in occidente crescere erit pars sinistrata. Sic scies te in sinistrato et in ultrato esse. Similiter ut uolueris scire in ultrato et sinistrato sic deprachendis. Decimanorum numerus in occidente, cardinum numeros in septentrione crescere erit pars dextrata et ultrata. Similiter si decimanorum numeri in oriente crescent, et cardinum numeri in meridiano crescent, erit pars dextrata et citrata.

[margin:] Dextrata pars agri
Citrata pars agri
Sinistrata pars
Decimanus max.
Cardo max.
Ultrata pars agri
pars dextrata et citrata

BIBLIOTHECA APOSTOLICA VATICANA

Quibusdam regionibus in agris adsignatis propter sterilitatem lapidum inter centurias quinas lapides positi sunt. hoc ex re presenti deprachendi potest. ex lapidum inspectione et in scriptura. aliis uero regionibus in capitibus centuriarum non sunt lapides scripti et in effigie termini positi sunt. Sed et quibusdam regionibus sine typo uel forma regionis in qua parte agri sis inuenire non potest, nisi ex typo uel forma ipsius. Sunt enim in typo montium uocabula et alia signa complura, ex quibus possis scire in qua parte agri sis. Non una species agrorum adsignatorum est.

[margin:] Centuria
Re praesenti besi
Inspictio
Typus
Ager Centuriatus

quinius
sterilitas lapidum i. inopia

Scanatus ager.
Re pnti bis...
Actus.
Iugeratio.
Decimani max
Lapis inscriptus
A termino.
Citra cardine
cardini
Vltra Cardine
Dextra decimani
Sinistra decimani

Est ager centuriatus qui quadratis centuriis diuisus. hic ager
a singulis centuriis ducentem iugera habebit. Est ager sca
natus qui appellatur longitudine maiorem numerum habebit
quam in latitudinem. hi quoque agri nō nisi in re presenti de
praebendunt. uel ex forma regionis. habent enim agri scam
nati in centuriis singulis iugera ducentena quadragena. qui
p latitudinem habent actus uiginti et p longitudine actus
uiginti quattuor. Si duo lapides in capitibus centurie in
lineas decimani. siue cardines inuenti fuerint. et mensurae age
de sunt secundum formam agri adsignati. ut modū iugera
tionū secundū acceptam unius cuiusque separaretur in cen
turia in qua questio fuerit orta primum in re presenti ty
pus regionis querendus est. et inspectas scripturas lapidū
in re presenti typū conlocabis. ut scias primū an decima
nus maximus ab oriente in occidente constitutus sit. an
uero in meridiano in septentrionē. Si uero .n. ab oriente
in occidente constituti sunt typum sic conuertes. ut post
te relinquas orientem et occidente spectato. sic typum te
tenebis. respicies in typum cardinem maximū. quo loco
sit. et si scriptura lapidum depraehenderis in oriente cre
scere erit pars citra cardinem. si uero inueneris in occi
dentem cardinem crescere erit ultra cardinem. Sed ut
scias an dextra decimanū stes an sinistra decimanū. Insp
ectis lapidibus in linea cardinis sextidecimi an septentri
one crescente erit dextra decimanū si in meridiano cre
scent erit in sinistra decimanū hac in scriptura demostra
bit tibi quomodo debeas typū in re pnti conlocare. Si

In re presenti ty
Typus ...

M. Iunius Nypsus.

Lapidū scriptura
Typum

militer facies si decimanus maximus a meridiano in septentrione
conlocatus fuerit. erunt cardines ab oriente in occidente. eadem
ratione sicut supra sic ut in re pnti typum conlocaueris. ut deci
manus maximus spectet suū locum. idest meridiani et septen
trionis linea cardo maximus orientis lineam et secundum rati
onem suprascriptam scies lapidum scriptura. quae sit pars de
xtra decimanū. et que sinistra decimanū. et quae circa car
dinem et quae ultra cardinem. Si quando in agro adsignato
mensuras egeris. et reuersus ad formam inueneris homini
bus sex data octoginta iugera. ut scias quantum quis accepe
rit. queris sub littera. et sic inuenies quis quantum acceperit
Si in agro adsignato aliquis modus iugerationis uacauerit
ne putas subsiciuū remansisse. quaerere primū ne
fixum. et macina sublata secunda adsignatione alicui adsi
gnatū sit. uel quaeris si si in li° beneficiorum regionis illius be
neficiū alicui augustus dederit. Quod si neutrum factū est.
scias illum locum subsiciuum remansisse.

Re pnti ...
Vltra cardini
Adsignatus
Ager
Iugeratio
Subsiciuū
Beneficiorum liber
Beneficiarij milites Caesar ... comentariorum

Podismus.

Podismus

Mensurarum genera sunt tria. rectū. planū. solidū. Rectum
est cuius longitudinem tantumodo metimur. Planū est cuius
longitudinem et latitudinem metimur. Solidū est cuius lon
gitudinē, latitudinē et crassitudinem metimur. Angulorum
genera sunt tria. rectus. acutus. hebes. Rectus est qui nor
maliter constitutus est. Acutus qui minor est recto. Hebes
est qui maior est recto. In ambligonio datis tribus lineis di
cere cincturam sup quam ppendiculariter cadet. sic quaeram

Mensurarum gnā.
Rectum.
Planum.
Solidum.
Angulorum gnā.
Rectus.
Acutus
Hebes.
Ambligoniū.

Normaliter
perpendicula
cinctura

Macina
beneficio aug
cinctura
perpendiculariter
Sic quaeram

perpendicularis
usus

Hypotenusa
Erectura.

Inse multiplicata

us Sit ambligenii cuius maior hypotenusa est pedu decem et octo basis eiusdem ambligenii pedum nouē. hypotenusa minor pedum decim dicere erecturam eiusdem ambligenii super quam ꝑpendiculares cadet. sic quaeramus maioꝝ hypotenusa in se multiplicata ex ea suma deduces duo minores numeros singulo in se multiplicatos. quod superfuerit summe portem dimidiam. partior ab asse erit erectura sup qua perpendiculares cadut Perpendiculares si uolueris de hypotenusa minore multiplicata in se tollere erectuam multiplicata reliquū quod superfuerit sumes latus. erit numerus perpendiculoris.

Trigonū orthogoniū
Embadum
Cathetus
Basis

Interstitiū

Interstitione

n trigono orthogonio cuius podismus est pedū uiginti quinq embadum pedum centū quinquaginta dicere cathetum et basem separatim. sic quero. et semper multiplica hypotenusa in se fit sexcenti uiginti quinq. ad hanc suma dices quattuor embada quae faciunt pedes sexcentos. Verumq in unū sunt pedes mille ducento uiginti quinq. huius sumo latus. quod sit triginta quinq. Deinde ut interstitio duaz rectaz inuenias. facies hypotenusa numerū in se fie sexcenti uiginti quinq. Hinc tolle quattuor embada pedum uiginti quinq huius fit. erit interstitio duas iunctas idest ad triginta quinq. fiūt pedes quatraginta huius sumo semp partem dimidiam et fit pedes uiginti erit basis trigoni si tollo d uiginti interstitionem. idest pedes quinq. reliqui sunt pedes quindecim. erit cathetus eiusdem trigoni.

Sic quero
Et semp multiplico
Inse fit numerus
Embada
Vbiq; Tunc .l. simul
Semp sumo

M. Junius Hyginus.

Si datum fuerit trigonii orthogonii et dati fuerint cathetus et basis. inse pedes uiginti tres embadum huius trigoni pedum lx quadraginta. et hypotenusa pedum decem et septem. dicere cathetū et bases separatim. sic quero. facio hypotenusę numerū in se fit ducentū octoginta nouem. hinc tollo quattuor embada. quod fit ducentum quatraginta. reliquus quadraginta nouem. huius semper sumo latus fit septe. Hoc semp adicio ad duas iunctas idest ad uiginti tres sunt pedes triginta. huius semp sumo dimidiam. fit quindecim erit basis eiusdem trigoni. De duas iunctas idest de uiginti tribus. tollo pedes quindecim reliqui pedes octo erit cathetus.

Embadum

Hypotenusa

cathetus + basis

separatim
Sic quero
Inse
Semp sumo bis
Semp adijcio
De uiginti tribus tollo pedes quindecim

VTL_03132_01_0005.jpg

prrisura
perpendiculari

Si datum fuerit trigonū oxigoniū cuius tris numeri dati sit minor latus eius pedes tredecim. bases pedum quattuordecim. maior latus pedum quindecim dicere perpendicularē eiusdem oxigoni et precisuras singtas sic quero. facio tredecim in se fit centum sexaginta nouem et quattuordecim in se fit centum nonaginta sex. Verum in unū sit trecētu sexaginta quinq; ex hac suma semp tolle quindecim et in se fit ducentum uiginti quinq; hoc tolle de tercentum sexaginta quinq; reliquū centum quadraginta. huius semp sumo partem dimidiam fit septuaginta. hoc partior ad basem idest ad quattuordecim et fit quinq;. erit minor praecisura eiusdem oxigoni quē hypotenusam in idest de quattuordecim in se tolle minorem praecisuram in se idest quinq; et in se quod superest latus erit perpendicularis.

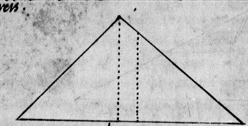

Dato pari numero trigonū orthogoniū instituere datus numerus sit tres sic quero. datu numerū idest tres in se fit nouē. hic semp tollo assem fit octo. huius semp partem dimidiam fit quattuor erit basis. ad hanc adicio as se erit hypotenusa pedū quinq;.

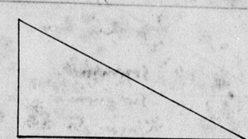

Sic quero
In se fit .i. viii.

asses
perpendicularis
Sic quero
facio tredecim in se fit 169 &
utrū in unū fit 300
Ex hac suma semp tolle. 15.
In se fit 225
huius semp sumo partē dimidiam
hoc partior ad basim idest ad 14.
De 14 in se tollo

Mens

M. Junius Hypsius.

ut puta

Item pari numero trigonū orthogoniū instituere ut puta sit pars numerus sex semp huius sumo parte dimidiam. fit tres hoc in se fit nouem hinc semp tollo unū. et fit octo. erit basis trigoni.

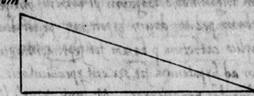

Omnem trigonū una ratione podismare. ut puta orthogoniū oxigoniū. et ambligoniū sic quero cuiuslibet ex tribus triangulis tres numeros iungo in unū idest orthogoniū cuius numeri dantur cathetus pedum sex, basis pedum octo, hypotenusa pedū decem, hos tres numeros iungo et fiunt uiginti quattuor huius semp sumo dimidiam fit duodecim hoc sepono et ex hoc numero idest de duodecim tollo singulos numeros. reliquū pono sub duodecim. Item basim pedum octo tollo de duodecim. requū pono sub sex hypotenusa pedum decem tollo de duodecim reliqui duo pono sub quattuor deinde multiplico sex per quattuor fit uiginti quattuor. hoc duco bis fit quadraginta octo. hoc duco per duodecim fit quingenti septuaginta sex huius sumo latus et fit uiginti quattuor erit embadum et cetera trigona eadem ratione podismabuntur.

Podismare.

Duco bis.
Duco per duodecim.

Podismare.

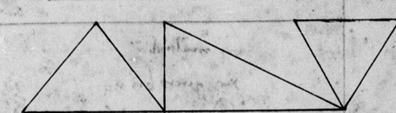

ambligoniū
cathetus + basis
multiplico sex per quattuor .i. quattro uia fit
In se fit .i. uia
hinc semp tollo unū
Sic quero
hypotenusa ?
Iungo in unū
Embadū ?

VTL_03132_01_0006.jpg

quero basē. sic quero.

multiplico cathetū p basī
praecisura
. perpendicularis bēs

Si datum fuerit trigonū orthogoniū et dati fuerint omnes numeri eius adrecto angulo missa sup hypotenusa perpēdicularis et singule praecisure desiderabuntur sic quero. Ut puta trigonū et orthogoniū et cathetus sint pedes sex semis basis pedum decem hypotenuse pedū duodecim semp multiplico cathetum p basim fit septuagintaquinq; effectū partior ad hypotenusa fit sex erit ppendicularis . ut queramus singulas praecisuras. M. Iunij Hypsi liber explicit.

Incipit aprosoditi feliciter et betrubi Rufi architectonis

Trigoni orthogoni cathetus pedum quinq; hypotenusa pedū tredecim quero basem. sic quero. hypotenusa in se fit centū sexaginta nouem hinc tollo cathetum in se idest uiginti quinq; reliqui centum quadraginta quattuor huius latus fit duodecim erit basis. Item hypotenusam inuenire cathetum in se fit uiginti quinq; base in se fit centum quattuordecim iunctas in unū fit centum sexaginta nouem huius latus fit. tredecim erit hypotenusa.

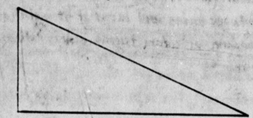

semp multiplico
sic quero bēs
hypotenusa in se fit cētū Lxxix [illegible]
in se tollo
iunctas in unū

Mens

M. Iunius Hypsius
Apophroditus & Vetruuius, Rufus
Architect.

assis .i. unus ŝ

Item ad cathetum basem inuenire duco in se fit uiginti quinq; hinc tollo unū. reliqui uiginti quattuor. sumo dimidium fit duodecim erit basis ad basem adicio assē fit tredecim erit hypotenusa. Item P. Q. inuenire duco basem p cathetum idest duodecim pedes quinquies fit sexaginta. sumo dimidiam . erit embadum .

Trapezum orthogoniū cuius basis est pedū quadraginta cathetus pedum triginta uertex siue corauste pedū uiginti quinq; eius pedes quadrati sq iungo basem cū chorauste sexagintaquinq; sumo partem dimidiam fit xxxiis dedu co cathetum idest p xxx fit d cccc Lxxv. Item hypotenusā inuenire basim in se et chorauste in se in unū fit ii cc xx v. hinc tollo cathetum in se. idest d cccc Reliqui ∞ ccc xxv. f. xxxvis. erit hypotenusa .

Trapezum
Vertex siue chorauste.
Chorauste f Coryphe uel Coruphe.

∞ Nota mille.

cathetus

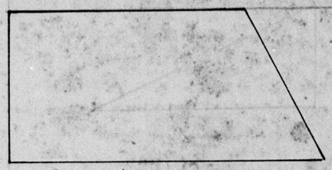

Duco basis p 12. pedes quinquies
Embadū
∞

Inst [illegible]

Embadum.

Trigonus isopleurus cuius sunt latera singula p̄ xxx quem-
quem embadum prius quaero cathetum idest lineam mediam
sc̄. duco latus in se fit dcccc. Item unius lateris dimidiam
in se fit cc xxv. Item cathetum per baris dimidiam fit. idest
xv. p xxvi. fit cccxc erit embadum trigoni isopleurj.

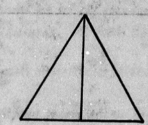

Cathet. i. perp.
Basis. i. sedes
Hypotenusa. i. obliqua.

Trigoni orthogoni linearū nomina cathetus idest perpendicularis.
basis idest sedes. hypotenusa idest obliqua. erit autem in
omni orthogonio triangulo ut catheton in se et base in se
iunctū faciat hypotenusa. sic queres .V. in se. fit xxv.
et duodecim in se fit cxl. iiii iungo in unū fit. c. lx viiii.
eius latus fit xiij erit hypotenusa. Itaq̄ si hypotenusa
in se multiplicaueris idest ex c lx viiii deduxeris catheti
tum in se idest xxv. Reliqui cxliiii, sumo latus fit xii.
erit basis de hypotenusa in se multiplicata idest de c. lx
viiii. deduxeris basem in se idest centū quadraginta quattu
or. Reliqui xxv. huius latus fit .v. erit cathetus.

Iungo multiplicare .i. multiplicare [illegible] numero
[illegible] 12 [illegible] 12. [illegible] .6. [illegible]
[illegible] .4. [illegible] .6. [illegible]
[illegible] 24.

Iungo i unū .i. [illegible] et [illegible]

Deduco .i. subtrahe

Deduco basis in se

Mens

[illegible]

Apophro. & Veten. Ru. Archit.

Pedes constrati. i 104 [illegible]

Omnes forma normaliter quattuor lineis comprehensis lon-
gitudo p latitudinē idest xv. fit cc xxv. facit eius pedes
constratos.

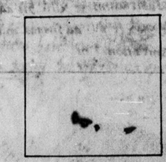

Cathetus

Orthogoni cathetum p basem idest .v. per 12 fit lx sumo
dimidiam fit triginta exeunt pedes constrati. uel catheti
dimidia per basem idest iis. p xii fit xxx erit pp.

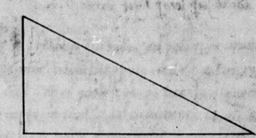

Hormatr

per .i. [illegible]

per [illegible]

[illegible]

inter pedes nu + ibi

assis

inst

Ager est longus p̄ c. xx. latus p̄ lxx. in quo arbores dispositę sunt. inter p̄ v. quero numerū arborum sq. quia per v^os dixit sumo utrasq̄ partem quintam. nunc longitudinis fit xxiiii et latitudinis fit xiiii bis adicio assis singulos angulares fit xxv. et xv. ad summas inse multiplico fit ccc lxxv. erunt arbores

Quod si fuerit ager longus pedes. c. xx. et in eo semina fuerint disposita inter pedes quinq. + ccc lxxv. q°, latitudinem agri sq. sumo longitudis partem quintā fit xxiiij adicio sup̄ semp̄ i fit xxv.

Sic in ltu dest.

quod si .i. sed si

Aksprus

·M. Junius Nypsus·

Apoph. & Veten. Ru. Archit.

Edidit hec And. Schottus Antverp. 1616.

Mons est qui habet ad pedem in circuitu p̄. ii d in medietate totidem in circuitu p̄. ∞ dc. et in cacumine adacque in circuitu. p. c. sed habet in ascensu. p̄. d. quero iugera. s. q. iungo in unū tres circuitiones. idest ii d. ∞ dc. supta semp parte tertia fit ∞ cccc. totiens duco d. p altitudinem fit dcc. et inde quotiens habet xxvii dccc. fit xxiiii. ⅁∆⅁. erunt iugera xxiiii. hoc est tabula quartū iugerum et p̄. ∞ dc. +

ꝛ∆V̄ + + +

Mons est Strabus. qui habet ad pedem in circuitu. p̄. ∞cccc. In cacumine circuitus. p̄. cc. sed est altus in parte dextra p̄. dcccl. et ex parte leua. p̄. dcc. lxx. quero iugera sq. semp iungo in unū duas circuitiones. hoc est ∞cccc. et cc. sumpta semp parte dimidia fit dccc. facio et ascensus ambos in unū. idest dcccl. et dccl. sumpta ad eque dimidia fit dccc. hoc duc per dccc. fit dc. xl. erunt Strab^s.

Ad arg bis

ad pedē motis. τò διπλάσιον bis

∞ mille bis

iungo i unū

per altitudinē

sumo ut s. sumpta p te

duco. duc tu p

pedes quadrati ...

pedes quadrati iugera inveniamus fig. xxii.

Trig. spes sex
Isosceles
Paralelogrammus
Scalenus
Orthogonius
Isopleurus
Oxigonius

Sunt aute trigoni hoc genere et his uocabulis .n. q. idest isosceles paralelogrammus. Scalenus. Orthogonius. Isopleurus. et oxigonius. Quorum omnium effigies. si fuerit trigonus isosceles cuius sint latera p xxv basis autem p xiiii. quadrati quero quod pedes sint huius trigoni cathetus. uel quod pedum area sit sic queramus sumamus semp partem dimidiam basis .i. de xiiii fit vii. hoc multiplico in se fit xl viiii. et unum latus mensure facio in se hoc est xxv in se fit DC xxv. deduco xl viiii. fit reliquum D lxx vi. huius semper quero latus fit xxiiii. tot pedum est huius trigoni cathetum. aree pedes sic queramus sumo basis parte dimidia fit vii hoc multiplico per cathetu xxiiii erunt pedes huius trigoni isoscelis. areae pedes clxviii.

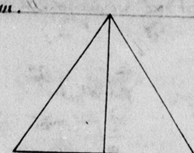

. q . idest sex ... fit . s . corrupti

Sq .i. sic queramus.

Deduco

In se multiplico

Area

H .i. ...

M. Iunius Nypsus.
Apophrod. & Vet. Ru. Archit.

Si fuerit trigonus parallelogrammus orthogonius. cuius longitudo p lxxx. latitudo autem p lx. quero huius paralelogrami orthogoni quot p diagonium sit idest linea: que ab angulo ad angulum currit sq. longitudinem multiplico in se. hoc est octuaginta fit vicccc. et latitudinem multiplico in se. hoc est lx fit iiiDc utrasque summas in unum fit X. huius sumemus latus fit c. tot pedum erit diagonum.

Diagonium quid

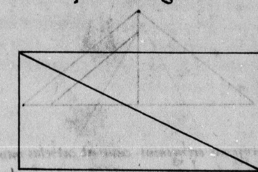

Si fuerit trigonum scalenum. hoc est exygonium. cuius sit latus minus p xv. basis p xxv. latus maius p xx. quero huius trigoni cathetum et embadum. sq. latus minus multiplico fit ccxxv. et basim multiplico. fit Dc xxv. utrinque summas iunge in unum fit Dcccl. hoc sepono. et latus maius multiplico fit cccc. hoc deduco de Dcccl fit reliquum ccccl. hinc sumo semp partem dimidiam fit ccxxv. et de hoc sumo semp partem dimidiam fit ccxx. et de hoc sumo partem quot p est basis. fit viiii. tot pe est praecisura basis sub latere minore.

Scalenum.
Embadum

Suma ...

utrinque summas iunge in unum ...

Sepono hoc summa

Deduco de .C.

Sumo semp

praecisura ...

Tunc cathetu sic inuenimus. mensuro latus minus in se fit p cc xxv. et mensuro praecisura in se fit pedu lxxxi. hoc deduco de ccxxv. fit. Reliquu cxliiii. huius querimus latus fit xxii. tot pedum est cathetus areae p. sic inuenimus. mensuro cathetu cu basi. hoc est xii. p cu xxv. fit ccc huius semp dimidiam partem fit cl. tot pedum est huius trigoni embadum.

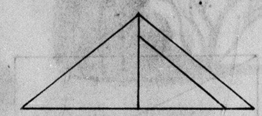

Si fuerit trigonus orthogonius. cuius sit cathetus numero pari. idest p viii. huius latera quero sq. sumemus semp parte dimidiam fit quattuor. hoc multiplico fit xvi. hinc deduco semp. i. fit reliqui xv. tot p. trigoni basis cui semp adicio ii fit xvii erunt p hypotenusae embadu autem ipsius sic inueniemus quemadmodu est supra demostratu. idest sumpta basis dimidia de xv. fit vii s. hoc multiplico per cathetum fit lx. tot p erit trigoni embadum.

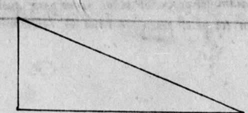

Sumo semp
Deduco semp
Embadum [illegible]

Si fuerit trigonus isopleurus. quod est solidu paribus lateribus lateribus clausis. ut sint latera singula sed et basis numero pari p. xx viii quero huius trigoni isopleuri. siue solidi. quod p area colligat sq. multiplico unu latus in se idest xxviii fit DCCLXXXIIII. hinc adiungo ipsam aream fit DCCCXII. sumpta parte dimidia fit cccc vi. tot p est huius trigoni isopleuri: siue solidi area. alij area.

Solidu

& aream:

Æra. ut
Aera, tessera, summa. [illegible] 58. Hon.

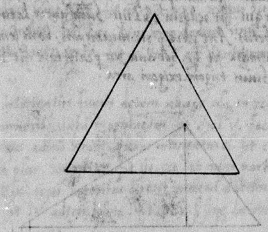

Vt huius trigoni isopleuri manifestu mensurae inueniamus rationem est itaq trigonus [illegible] figurae et mensurae cuius area colligit p cccc vi. lateris unius quero p. sq. facio huius trigoni semp ductam p aream octies fit iii cc xl viii huic semp adicio. i. fit iii cc xl viiii. quero huius summae quadratu. hoc est latus. fit l vii. hinc semp deduco. i. fit reliqui l vi. sumpta parte dimidia fit ccviii. tot p sunt p latera singula huius trigoni isopleuri.

[illegible]

: duci p area est octo uie octo

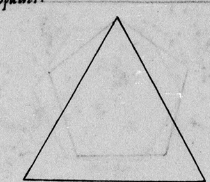

isopleurus: i. paribus lateribus [illegible]
Multiplico in se latus
octies
Deduco semp

inst
Deduco
partiri semp

Si fuerit trigonus exigonus. cuius est latus minus p. xiii. basis autem p xiiii. Quadrati huius trigoni cathetu[m] et aree p q. sq. multiplico latus minus in se fit clxviiii. et basis in se fit cxcvi. utrasq[ue] sumas in unu[m] fit ccclxv. et facio hypotenusam in se. id est xv. fit ccxxv. hoc deduco de ccclxv. fit reliquu[m] cxl. huius sumo partem dimidia[m] fit lxx. hinc partior xiiii fit v. tot p erit trigoni minor praecisura. in qua cathetus cadet. sed multiplico ipsu[m] v in se fit xxv. hoc deduco de clxviiii. fit reliquu[m] cxliiii. huius quero latus fit xii. tot p[edes] e cathetus. Areae uero p sic inueniemus. basis semper partior dimidia fit vii. hoc duco xii p cathetum fit lxxxiiii. tot p est huius trigoni exigoni area.

Praecisura.

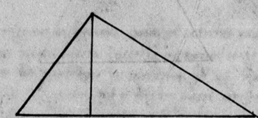

aequis habetur lateribus. cuius latus unu[m] multiplico & iteru[m] ter duco. ipsa aera dimidiam parte[m] sumo. pentagonu[m] dico.

Era ut Aera

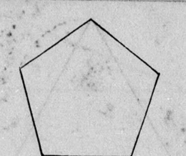

pentagonus. cuius singula latera sint p. x. Quero quot pedes area sit. sq. facio x. in se fit c. hoc semp[er] duco ter. fit ccc. huic adicio ipsa aera. fit cccx. dimidiam partem sumo. fit clv. tot pedes huius pentagoni area. ut huius pentagoni manifestam inueniamus rationem. est itaq[ue] pentagonus predicte mensure. cuius area colligit ped. clv. lateris unius mensuram quero sq. facio huius pentagoni aream ductam xxiiii. hoc est clv. fit iii dccxx. huic adicio semp[er] unu[m]. fit iii dccxxi. reliqui huius sume quero latus. fit lxi. hinc semp[er] deduco unu[m]. fit lx. sumpta parte sexta fit x tot p est pentagoni latus.

Aera

3 Si interogatus fueris decem a basi usq[ue] in pentagono sq numeru[m] datu[m] in pentagono fit cxlv. hoc ducis bis. fit ccxc. adicis aeram. quam interogatus es. fit ccc. ducis p unu[m] plus. hoc est xi. fit iii ccc. et ducis partem sexta[m]. fit dlx. si cu[m] lateribus dixerit numeru[m] datum in trigonu[m]. fit lv. adicis ipsum. fit dcv. si sine lateribus deducis ccccxcv.

Assis

Aera.

Omnis exagonus aequis habetur. cuius latus unu[m] in se multiplico. et iterum quater duco. ipsa aera semp[er] bis adicio dimidiam partem sumo hexagonum dico.

Aera.

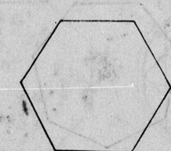

Aera colligit pedes
Adicio semp unu[m]
Hinc semp deduco unu[m]
Sumpta parte sexta

Hinc duco
hinc partior
hinc deduco
semp partior
Aequis lateri[bus]

Si fuerit hexagonus. cuius latera sint singula. p. x. quero quod p. area colligit ſq. multiplico unū latus in se fit. c. hoc duco iiii. fit. cccc. huic area ducta bis ducta adiuo fit. cccxx. sumpta parte dimidia fit cc lxxx. tot pedū est huius hexagoni area. fiat huius hexagoni mensuram manifestam muſa (la prom
re inueniamus rationem. est igitur hexagonus. cuius area colligit. pc. ccxx. unius lateris quero mensuram ſq. duco xxxii. ccx. fit. q̄i dccxx. huic adiuo semp quat
tuor. fit. q dccxxiiii. et quero huius sume latus. fit. lxxxii. huic semp deduco .ii. fit. reliqui lxxx. sumpta parte. qii. fit decem tot. p. est huius hexagoni latus ab asse usq; in hexagonū numerū datum in exagonū fit cxc. hoc duco bis fit. ccc lxxx. et adiuo ipsum fit. cccc xc. duco puncta plus iiii. cxc. dico partem semp .q. fit. qd cxv.

Si cū lateribus dixerit numerū datum in trigonū. adicis ad. q̄ cxxv. fit. q̄ c lxx. si sine lateribus dixerit dedu
cis de xxv. fit: q̄ lx.

Omnis heptagonus equis habetur lateribus cuius latus unū in se multiplico. et postea quinquies duco ipsa area. ter deduco dimidiam partem; summo septagoni dico.

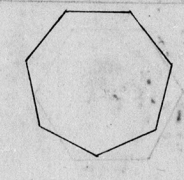

quinquies ducti

Apoph. & Veteru. Ru. Architec.

Si fuerit heptagonus. cuius latera singula habeant. pedes x. quero quod p. area colligit ſq. multiplico unū latus in se fit c. hoc duco .v. fit .d. hinc deduco area terducta hoc est xxx. Reliqui cccc lxx. sumpta parte dimidia fit cc xxxv. tot. p. est huius septagoni area. fiat huius heptagoni manifestam mensure inueniamus rationē. est ita septa gonus. cuius area colligit. p. cc xxxv. unius lateris quo mensuram ſq. duco semp xl. ccxxv. fit q iii. cccc. huic semp adiuo q iii fit q iii cccc q iii et quero huius summe latus. fit xc q i huic adiuo semp iii fit. c. sumpta parte x. fit. x. tot. p. sunt huius heptagoni latera singula ab asse usq; x. in septagonū numerū datū in septagonū fit cc. xxxv. hoc duco bis fit cccc lxx. adiuo ipsum fit + cccc lxxx. duco punctū plus. et partior partem. ex tam. fit. dc ccc xxx.

Si cū lateribus duxeris numerū datū in trigonū fit lv. adi cies ad. dccc lxxx. fit dcccc xxxv. si sine lateribus deduces. et fit. dccc xxv.

Omnis octogonus equis habetur lateribus cuius latus unū in se multiplico. et postea sexies ductum iuxta ipsa area quater deduco. dimidiam partem sumo octogoni dico

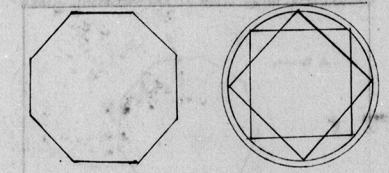

sexies ducti assis

Mens

12

asst
arec

Si fuerit octogonus. cuius sint latera singula p. x quero quod p. area colligat / sq. multiplico unu latus in se fit. .c. et hoc duco sexies. fit .g. ex eo deduco aerea quatf du cta. hoc e. xl. fit reliqui Dlx. dimidiam partem sumo fit. cclxxx. tot p. huius octogoni manifestam mensure inveniamus ratione / est itaq octogonus. cuius area colligit. p. cclxxx. unius lateris quero mensuram / sq. duco xl. c. IIII. p areae. p. fit XIII ccccxl huic adicio xg fit. XIII ccccLIII. et video huius sume latus. fit cg huic adicio. IIII. fit cxx. sumpta parte. XII. fit x. erit huius octogoni latus ab asse usq. x. In octogonu numeru datu. in octogonu fit cclxxx. hoc duco bis. fit. y 60. adicio ip su .x. fit D. lxx duco hoc p unu plus. hoc e. xI. fit g cclxx. partior semp partem. g. fit. 8xlv. sicu lateribus dixe rit adicio numeru datum in trigono. lv. et fit. 8c. si sine lateribus deduces de 8xlv. tolle. lv. et fit Dg cccxc.

Omnis ennagonus aequis habetur lateribus. cuius latus unu in se multiplico. et iteru septies ductu facio ipsa aerea .v. deduco dimidiam partem suam ennagonu dico

Si fuerit decagonus. cuius singula habeant. p. x. quero quod. p. area colligit / sq. multiplico unu latus in se habens. c. hoc duco octies. fit Dccc hinc deduco aera sexies ducta. hoc e. lx. fit reliqui Dccx. sumpta parte dimidia. fit ccclxx. tot. p. est huius decagoni area / Ut huius decagoni manifesta mensurae inveniamus ratione. est itaq decagonus. cuius area colligit. p. ccclxx. unius lateris quero mensura / sq. duco. lxIIII. p ccclxx fit

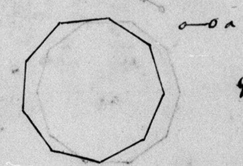

Aerea
Assis
∞
Aera
a
Aera
La prova

y quinq

Inst

. C. duco sexies fit .vj
Duco p unu plus s
. c. ∞.
Si p partior parte sexta
Sexies ductu facio

6..

xxiii. Dclxxx sup adicio xxxvi. fit xxxiii. Dcc. xvi huius sume quero latus. fit. cliiii. sup adicio. vi. fit clx. sumpta parte xvi. fit clx. huius erit decagoni latus ab asse usq. x. in decagoni sq. numerum datu in decagoni fit ccclxx hoc duco p unu plus hoc est xi fit viii ccl partior. vi. fit 8ccclxxx. si cu lateribus dixerit numeru datum in trigoni. fit. LV. hoc adicio si
\+ sine lateribus. hoc deduco et remitto.

Omnis endecagonus aequis habetur lateribus cuius latus unu in se multiplico. et postea novies duco ipsa area septies ducta deduco dimidiam partem sumo. endecagonu dico.

Si fuerit endecagonus cuius latus singula sint p. x quero quod p. area colligit sq. multiplico unu latus in se. fit c. hoc duco. viiii fit Dcccc hinc deduco area septies ducta. fit lxx. reliquo Dcccxxx. sumpta parte dimidia. fit ccccxv. tot p. area colligit. Ut huius endecagoni mensure inveniamus rationem. e. igitur endecagonus. cuius area colligit. p. cccc xx unius lateris quero mensuram. sq. duco lxxii. p ccccxv. fit xxviiii. Dccclxxx. sup adicio xlviii. fiunt xxviiii. Dcccc xxviii. et huius sume quero latus fit clxxiii huic adicio semper vi. fit clxxx sumpta parte xviii. fit x. est endecagoni latus ab asse usq. x. in endecagoni sic quero numerum datu in endecagoni fit ccccxv. hoc duco bis. fit Dcccxxx. adicio ipsum decies. fit Dcccxl duco p unu plus

Aera

La prova

Asses

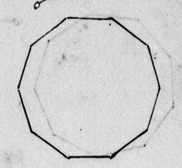

Duco p unu plus

Mirs

13

Apoph. & Vet. Ru. Archit.

55. et partior. vi. fit. 8Dxl si cu lateribus duxeris numeru datum in trigoni adicio. fit. 8Dxcv si sine lateribus dixe
\+ rit hoc deduco et remitto.

Omnis duodecagonus aequis habet lateribus. cuius latus in se multiplico. et iterum decies duco. ipsa area octies ducta deduco dimidiam partem sumo duodecagonu dico. Aera

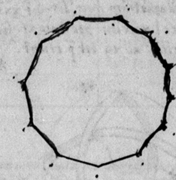

Si fuerit duodecagonus. cuius latera singula habet. p. x quero quod. p. area colligit. sq. multiplico unu latus in se. fit c. hoc duco. x. fit. 8. hinc deduco area octies. hoc e. lxxx fit reliqui Dcccc xx sumo partem dimidiam cccclx. tot p. e huius duodecagoni. Ut manifestam mensure inveniamus rationem. e itaq. duodecagonus. cuius area colligit. p. cccclx. unius lateris mensuram quero. sq. duco. lxxx. p cccclx. fit xxxvi Dccc. sup adicio lxiiii. fit xxxvi Dccc. lxiiii. et huius sume quero latus. fit clxxxxii. huic adicio viii. fit. cc. sumpta parte xx. fit x. erit huius duodecagoni latus ab asse usq. x. in duodecagoni sq. numeru

Aera

Aera

Asses

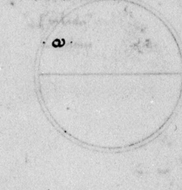

b iii

datū in duodecagonū fit cccclx hoc duco bis . fit Dccccxx
adicio ipsum x . fit Dccccxxx . duco p unū plus hoc est xi . fit
xccxxx et partior partem vi . fit ꝸDccv . sicū lateribus
dixerit numerū datum in trigonū fit . LV . aditio fit ꝸD
cc lx . si sine lateribus deduco et renūtio .

Sphera .
Inanratura .

Sfera est . cuius diametrū . p . xiiii . quero huius sfere i ama-
turam , sq . semp diametrum duco bis . fit xxviii . hoc mul-
tiplico in se . fit . DccLxxxiiii . hoc duco xi . fit ꝸii Dcxx
iiii . supta parte xiiii : ac xq tot p erunt .

Cyclus .

Si fuerit cyclus . cuius diametrū p . xiiii . quadrati huius cycli
arcam quero , sq . fitio diametrū in se . fit . cxcvi . et hoc duco
xi . fit iicL . huius eū minus partem . xiiii . fit clxiiii . tot p .
erunt huius cycli embadum hoc ē . area si fuerit circuitio

Circuitio .

p . xliiii . diametrū . p . xiiii . quero huius aree p sq . sumo
p circuitione partem dimidiam . fit xxii . et diametrū p
parte dimidia . fit . vii . hoc duco p xxii . fit . c . liiii . tot
erunt huius area p .

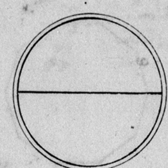

Embadū hoc ē area

Diametrū
per quadratum

Apogh . & Veten . Rn . Archit .

Curbatura .

Si fuerit hemicyclus . cuius basis sit . p . xxviii . curbatura p .
xiiii . quero huius hemicicli aream , sq . fatio huius hemicicli
basis . p curbaturā . idest xviii . p xiiii . fit cccxcii . hoc duco
xi . fit iiii cccxii . sumpta parte . xiiii . fit cccxviii . tot p .
sunt huius hemicicli area .

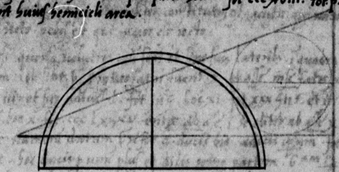

Absis .

Absidem ad circinū datū sit curuatura altitudinis per ba-
sem . duco xi . sumo partem xiiii . erit embadum .

Embadū

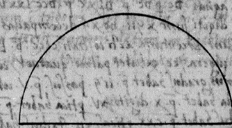

Hemicyclus
Embadū
Curvatura

Trigonum orthogonum circulum inscribere qui omnes eius lineas tangat sic iunge cathetum et basim deme hypotenusam erit diametrum circuli.

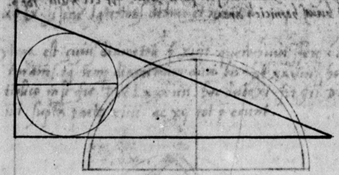

Deformatio. — Centuriarum quadratum deformatio, si mensurarum diversarum ritus

Centuriae modus. Cubita. Agri mens. genus. Decempeda. Cubitus. Gradus. Passus. Ulna. Actus. Stadius. Miliarius. Porca. Agna. Iugerus.

Centuria habet p. ii cccc. p. ii cccc. passus cccclxxx p cccclxxx iactus xx. p xx. cubita mille. & Dcccc p & D cccc perticas ccxl. p. ccxl agnas. Dc. p Dc. p. DLxx. p. Dcc lxxvii. p Dccgi. in hoc. p. digiti sunt xgii. no xg. decempadas lvii. Dc. p lvii. Dc fiunt in centuria acti costrati. cccc. p. L Dcc Lx milia efficit iugera cc ex habet palmos quatuor, cubitus habet pedem unum, gradus habet. p. iig. passus. p. v. ulna habet p. iiii. decempeda habet. p. x. digitos xv. pertica habet p. xii. digitos xgii actus habet p. cxx perticas xii. stadius hab. p. Dcx xv. miliarius hab passus m & p. v. porca hab. p. vii cc. Agna hab. p. xiiii cccc. iugerus hab. p. xxvii m Dccc.

Decempeda. Pertica

Agna

Acti Costrati

pertica

Mensurarum genera sunt tria. rectum. planum. Solidum. rectum est cuius longitudinem tantummodo metitur. planum est cuius longitudinem et latitudinem. Solidum cuius longitudinem latitudinem et crassitudinem metitur. Angulorum genera sunt tria. rectus. acutus. hebes. rectus est qui normaliter constitutus est. acutus qui minor est recto. hebes est qui maior est recto.

Mensurarum genera. Rectum. Planum. Solidum. Angulorum genera.

Ab asse quousque volueris cum suis et sine suis lateribus in quadratum. ut sint. p. si interrogatus fueris. x. ab asse in se faties x. fit iii. et sup adicies 1. fit iiig. hoc xi. fit xxxgiii. et iterum hoc. x. fit. ccc Lxxxv. erit x. ab asse in se aliter ab asse x. in se numerum datum in se fit. c. ducis bis. adicis ipsum. fit. ccx. hoc ducis per unum plus et dilis semper partem. 6.am fit ccclxxx. decies in dynamum faties x. in se fit c. et centies in se fit. x. erit decies in dynamum dem quibo faties x. in se fit. c. et hoc ducis decies fit. n. & erit. x. in quibo iterum decies ab asse in quo fit x v. fit. iig item xiig fit xxv. undecies xxv fit. cclxxv. et iterum xi. cclxxv. fit. iii. xxv. erit ab asse. x. in quibo. Item ab asse usque x. in quibo numerum datum in trigonum. fit lv. ipsum in se. fit. iiixxv. si cum lateribus dixerit numerum datum in trigonum. Lv. si adieceris, erit cum lateribus. si deduxeris. erit sine lateribus.

Assi. Acra. Assi

Assi

Turris arborisq altitudo q̄mo deprehendatur.

Arborē siue turrem . uel quodcūq fuerit excelsum . ut sine ubra solis : et lunæ mensures et dicas quod . p̄ . habeat altitudinis facis sic . decumbis in dentes . et dente retrorsum donec cacumen uideas et ex eo loco . unde cacumen plictū cū celo uideris . surge et mensura p terram usq ad arborē : uel turrē aut quod fuerit . et qd . p̄ . inueneris . tot . p̄ . sunt altitudinis eius . + + q̄r

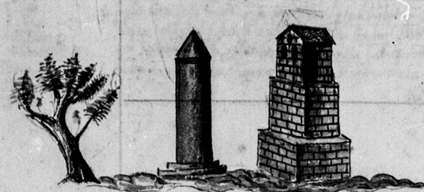

Dimidius ī denas
plictū cū celo

FRONTINUS de agroꝝ qualitate

Iust
Iugera quinorū
era

passus

In mille passu p mille quadrata iugera . DCCCLXVIII . si interogatus fueris decem millia p decem millia : quot iugera quadrata sunt . fatis numerū datum ī se totiens ducis erdā ss . hoc ē . DCCCLXVII . iug . respon . et quomā dixit decem millia p decem millia . decies dem . fit . c . centies . DCCCLXVII . fit — LXXXVI DCCCVS tot iugera fatiunt —

passus

Explicit liber aprofoditi et Vetrubi rufi architectoris .

Vitruuius architectus Rufus

Incipit Iulij frontini de agroꝝ qualitate feliciter .

impress . fol 172
edit . Rigaltij pag . 51 .

Agroꝝ qualitates sunt tres . Una agri diuisi et adsignati . Altera mensura p extremitatem conprehensi : tertia confini qui millia mensura continetur . Ager ergo diuisus adsignatusq̄ est coloniarū . Sic habet coditiones duas . unā quæ plerumq limitibus cōtinetur . Alteram quæ p proximos arimæ possessionū rigores assignatū est . sicut ī campania suesse . arimens quidquid aut secudum hanc coditionē in longitudinem ē delimitatū p strigas appellatur . Quidquid p altitudinē p scamna .

Agroꝝ qual . iii .
Ager adsignatus .
Suessa Arunca — H Aruncę
Strige
Scana .

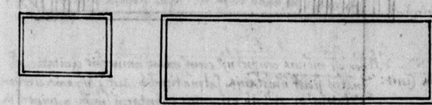

Coloniaꝝ
Rigoris
Delimitatū
strigæ

Fron. de agr. qualitate.

Ager ergo limitatus hac similitudine decimanus et cardinibus

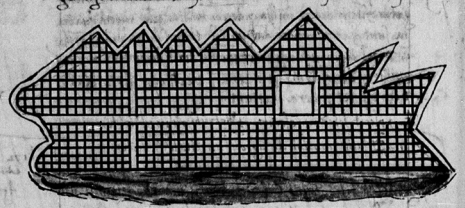

Ager strigatus. Ager scamnatus.

Ager p strigas et p scāna diuisus et assignatus ē more antiquo in hac similitudine qua in pruintiis arua publica colūntur.

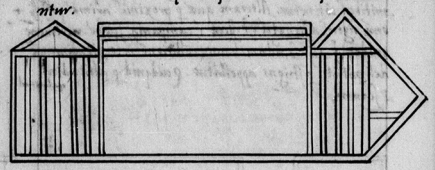

Salamatica ciuit. Palatini citeriors hyspanie gens.

Ager est mēsura competens ē cuius modo uniuersus ciuitatis assignatus sicut i lusitania salmaticensib aut i hyspania citeriore palatinis et cōplurib pruintiis tributarius solum p uniuersitatem populis est assignatus eadem ratione et priuatorum agrorum mensure agūntur.

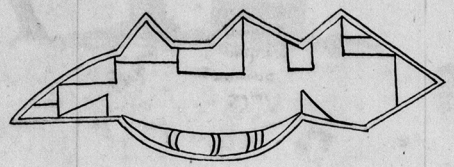

Ager gl ē. tributarius solū

Hunc agrum multis locis inrasos quum extrema mensura comprehenderint in formā in modum limitū cōdiderunt.

Mensores.

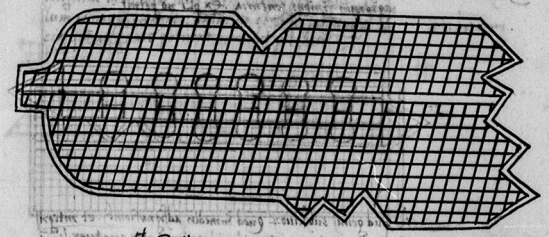

Ager est arasimus qui nulla mēsura cōtinetur. Antiqui secundum antiquā obseruationē plantis fossis metis inis arboribus ante missis aquarū diuersis et qua loca ante possessores potuerūt optinere nā ager arasimus sicut ait Varro ab arandis hostibus est appellatus qui postea interuētu limitū et loca quibus finit terminus accipere cepit sic agris nullis uis subiciuntur interuenit.

Arasimus ager q. Arboribus ante misse diuersis aquarū. Arasimus ager im. subsiuia

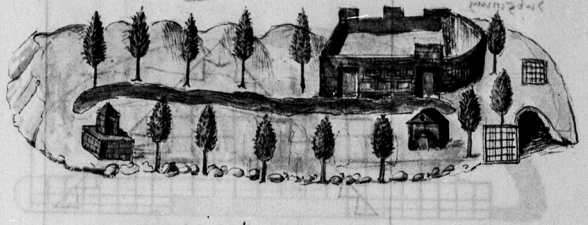

subsiuia ius

Antiquissime arbores

Diuersis

Arasimus

Subsicivus ager. Subsiciuu un.

Subsiciuu est quod a subsecunte linea nomē accepit. Subsiciuu Subsiciuo4 genera sunt duo. Vnū quod in extremis adsignat agrorum finibus Centuria . Ex pli nō potuit.

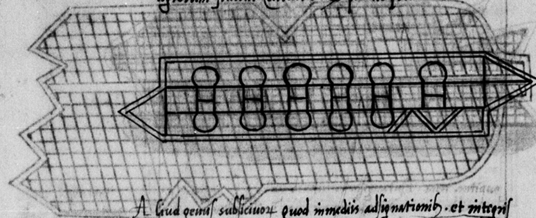

Integre Centurie

Subsicivus ager un

Aliud genus subsiciuo4 quod in mediis adsignationib. et integris centuriis interuenit quidquid enim inter quatuor limites minus quā intraclusam est: fuerit adsignatū. in hac remanet appellatiōe ideoq3 is modus qui adsignationi sup est linea cludatur et subsecetur.

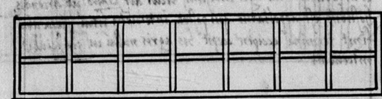

Nam et reliqua4 mensurarū actu quidquid inter normalem lineā et extremitate interest Subsiciuū appellamus.

Subsicivus

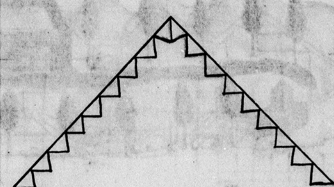

Intraclusa

In hac remanet appellatione

Normalis linea

+ 18

Fron. de Qualitatib. agrorū.

Colonie

Est et ager similis subsiciuo4 cōditioni extra clusus et nō adsignatus q si. RP. PR. aut ipsius coloniæ: cuius fine circundatus sive peregrinæ urbis. aut locis sacris. aut religiosis: quæ ad populum romanū ptinent: datus nō est iure subsiciuo4. in eius qui adsignare potuerit remanet potestate.

Subsicivus

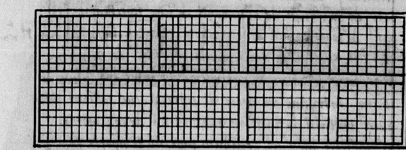

Ager extraclus est qui intra finitimā lineam. et centurias interiacet. ideoque extraclusus. q3 intra limites finitima linea claudatur.

Ager extraclusus. qui et un.

+

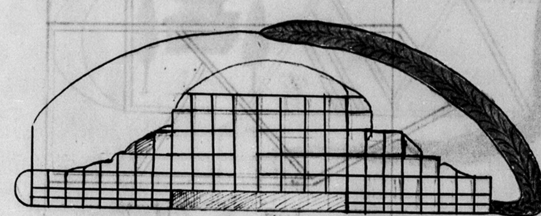

VTL_03132_01_0020.jpg

Frontinus de Qualit. agro℞.

disconuenit

Cotrouersię agrorũ ũn oriantur. De cotrouersiis materię cotrouersia℞ sunt duę finis et locus ha rum altera continetur quidquid ex agro disconuenerit. Sed quoniã in his quoq partibus singalę controuersię diuersas habent conditiones. propriẽ sunt nominãde. Ut potui ergo

Controuersiarũ genera XV bort. 14 comprehendere genera sunt cotrouersiarũ. XV. de positione terminor℞. de rigore. de fine. de loco. de modo. de proprie tate. de possessione. de alluuione. de iure territorij. de subsi ciuis. de locis publicis. de locis relictis. et extra clusis. de locis sacris. et religiosis. de aqua pluuia arcenda. de itineribus.

Controuersia quid.

.I. ¶ de positione terminor℞ ¶. Controuersia est inter duos pluresue uicinos. inter duos an rigore sit ceteror℞ siue rationis inter

Trifinium. Quadrifinium. plures trifiniũ fatiant an quatrifiniũ de eo℞ opinione cũ constitit mensuris secũdum proximi temporis possessio nẽ nõ couenirit diuersas et inges possessorib faciunt cotro uersias et adintegro alius forte de loco alius de fine litigat.

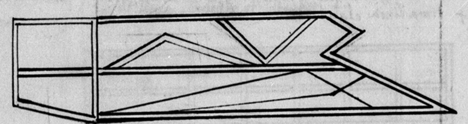

positio ter. 1

.II. De rigore cotrouersia est finitimę conditionis quotiens inter duos

Rigor 2. bort. regio

Mamilia lex. pluresue terminos ordinatos siueq in alia signa secũdum legem mamilianã quinq pedes additur.

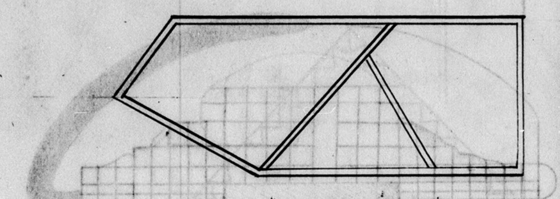

Rigor

quinq pedes

III De fine similis est cotrouersia nec dubiũ est quã supra de finis coditione dixerim. nã et eadem lege continetur. et de quinq p. agitur latitudinis sed de fine quidquid p flexus quibus

Finis 3

arcefinis agri cotinetur ut p extrema arui. aut promotoria aut suma motium. aut fluminũ cursus. aut loco℞ naturã. alij quã supcilium appellant.

Arcefines agri.

Supciliũ quid. virgl

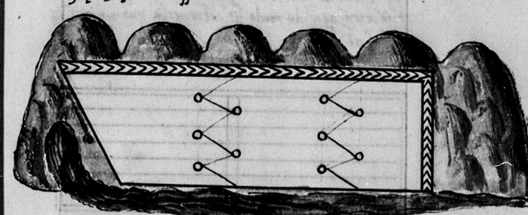

locus 4

IIII De loco cotrouersia est Quidquid excedit suprascriptã latitudi nem cuius modus ad patentem nõ proponitur. hæc autem cotrouersia frequenter in arcifinis agris variorũ signorum demostrationibus exercetur. ut fossis. fluminibus. arborib antemissis. aut culturę discrimine.

Arbores antemisse. 3

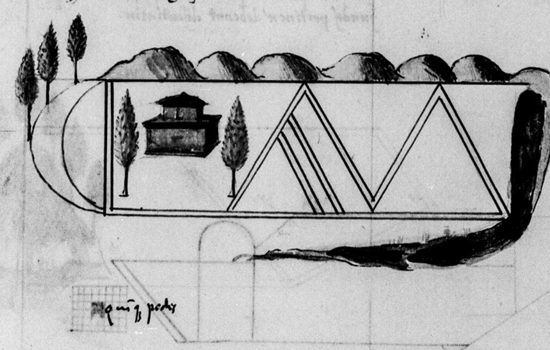

Modus .5.

V De modo cōtrouersia est in agro adsignato. agitur enim de antiquorum nominum propi. defensione ut si. L. C. titius dextera decimanum tertium: Citra cardinem quartā acceperit. sue partes in sue quod huic similem quartam habeant in quacūqua proxima centuria huic enim uniuersitati limes. finem nō facit etiam si publico itineri seruit: nā et in ceteris agris de modo fit cōtrouersia quo repromissioni modus nō quadrat.

proprietas 6

VI De Proprietate controuersia est Plerumque ut in Campania cultorum agrorum: siluae absunt in montibus ultra quartum, aut quintum forte uicinum proprietas ad quos fundos pertinere debeant discutiatur.

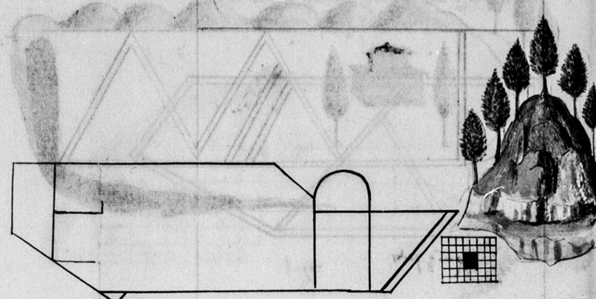

Compascua. Proindiuisa. Et est pascuorum proprietas [proprietor] pertinens ad fundos. sed in coe propter quod ea copascua multis locis in italia comunia appellantur quibusdam prouintijs proindiuisa.

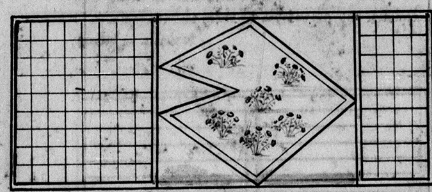

possessio 7 Nam p hereditates aut emptiones eius generis controuersiae fiunt quae iure ordinario litigantur. de possessione controuersia est. de qua interdictum hoc est. iure ordinario litigatur de alluuione fit controuersia.

Front. de Qualit. agrorum.

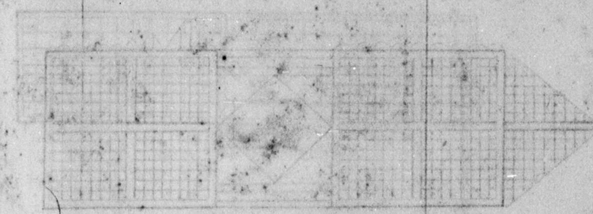

De Alluvioni 8

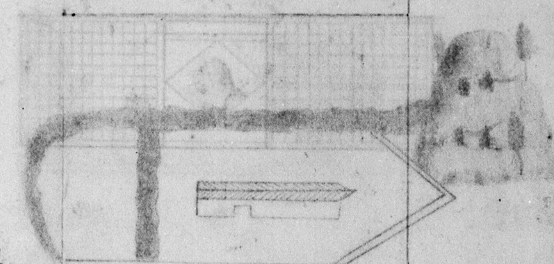

De Iure territorii 9

Subsicina . 10 .

De subsiciuis cōtrouersia est quotiens aliqua pars centurę siue tota nō est adsignata et possidetur . aut quidquid de extremitate ptię possessor proximi aliusue detinebit ad subsiciuos controuersiam ptinebit .

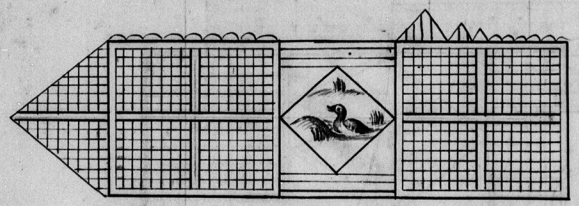

Locꝛ pubꝛ 11

De locis publicis siue populi Romani siue colonior municipior ꝛc cōtrouersia est . Quotiens ea quę neq; adsignata neq; uendita fuerint quā aliquis possedent . ut alueū fluminis ueterem i popli romani quam uim aqua intersita insula et diuixi proximi possessiones finibus reliquerit aut siluę quas ad R. P. M. multis locis ptinere ex ueteribus instiis cognoscimus ut ex proximo in sabinis in monte mutila .

Mutila monꝫ

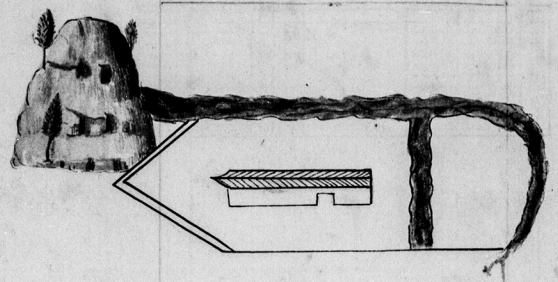

p. Roman
Colonię
Municipia
Locꝛ pᵘᵃ

Cont.

22

Front. de Qualit. agroꝝ .

Nam et coloniaꝝ aut Municipioꝝ similis est cāditio quotiens loca quę reipublicę data et adsignata fuerint ab aliis obtinebuntur et subsiciua concessa .

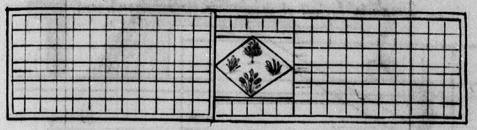

De loco relicto et extracluso controuersia est in agris adsignatis . Relicta autem loca sunt quę sine locoꝝ iniquitate . siue in arbitrium conditoris relicta limites non acceperunt . Sec sunt iuris subsiciuorum .

Loca relicta .

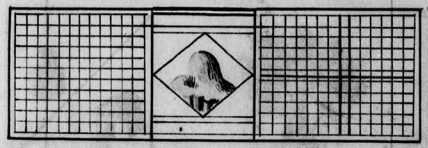

C. II .

VTL_03132_01_0024.jpg

Extraclusa. Extraclusa sunt loca a que iuris subsiciuorum que ultra limites et ultra finitimã lineam erunt autẽ finitima linea aut mẽsuralis. est aut aliqua obseruationẽ / aut terminorum ordine seruatur multis enim locis adsignationi agrorum immanitas supfuit et in lusitania finibus augustinorũ.

Augusta i lusitania

Desunt multa vide i ipso fl. 173

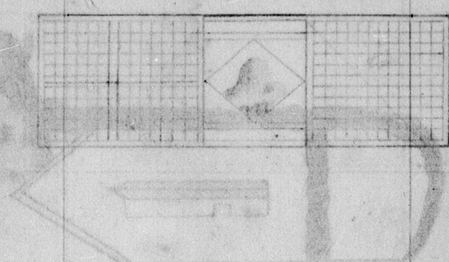

De locis sacris et religiosis 13

De aqua pluuia arcenda 14

De Itineribus 15

Front. de Qualit. agrorũ.

Silua limitem detinet transitũ inuercunde denegat cum itinere limitem aut locum limitis debeat.

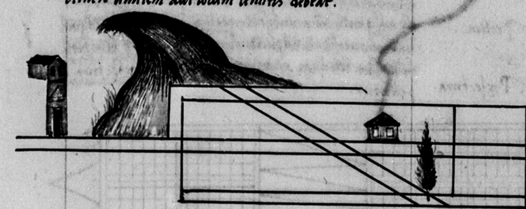

Est et cõtrouersie genus quod ad solum nõ ptinet de arborum fructibus eorum que in fines sunt siue intra neculam ad radicem habeat controuersiam. Quotiens inclinatae in alterutram partem fructũ iactauerunt inter adfines molliendas putationẽ.

Putatio

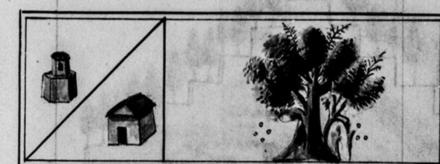

In alterutrã partẽ fructũ iactauerit

Adfines vicini

Arbores molliendas putatione

Pertica.

Prefectura.

Sunt et alie limitũ conditiones que ad solũ nõ ptinẽt hoc est ad artem nostram. Solum autem quodcunq; colonie est adsignatũ in universum. pertica appellatur. quidquid huic universitati adplicitum est ex alterius civitatis fine sive solidum sive mutilatũ fuerit prefectura appellatur.

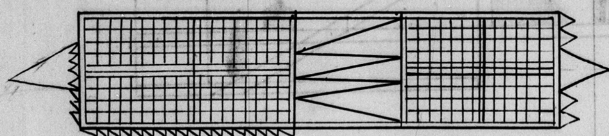

Cultelladi rõ.

Cultellandi ratio que sit sepe quesit cura premens soli spatium cõsumamus ut illa Clivioz inequalitatẽ planam esse cogamus dummodo mensura lateribus inserviamus.

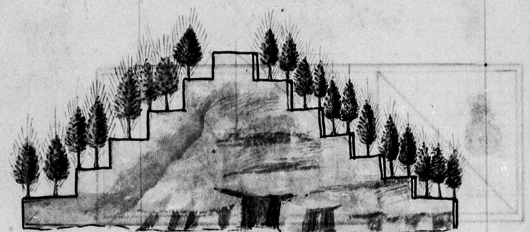

Talis rõi rõ q̃ sit sepe q̃rit clivorũ inequalitas

Cultellamus ergo agrum eminẽtiorẽ ut ad planitia redigamus et equalitatem hanc nobis rationem ipsa seminum natura mõstrabit õis enim soli inequalitas recolligi poterit nisi quod e terra quidquid nascatur in aere rectum extitit et illam terre obliquitatem crescendo adteret in maiorem numerum occupat quã si ex plano nascatur.

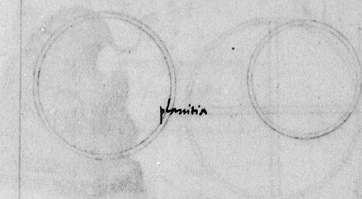

Fragm. ...

Decumanus un cardo — diuidebat agrū dextram et sinistrā cardo citra et ultra, quare decumanus a decem potius quā a duobus cōmunis ager eo fine in duas diuiditur partes. et duo pondiū et duo uigenti quod dicebant antiqui nūc dicetur dupondium et xx. sic et in duo decimanus decumanus est factus.

Duopondium.
Dupondium.
Duouiginti.
Viginti.

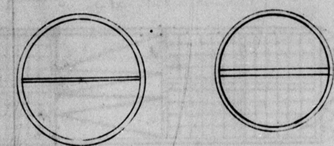

Dipodium. Duouiginti. Viginti. Decumanus un. Cardo q. et un. Campanus ager.

Sicut ut dipodiū xx. quod dicebant antiqui duouiginti nūc dicimus xx. similiter duo decimanus decimanus ē factus cardo nominatur quod directus ad cardinē coli est. nā sine dubio celū uertitur in septentrionali orbe. Postea hec ignorantes nō nulli aliud sicuti ut quidā agri magnitudine in qui quia longior erat fecerunt decumanū itaq nō ortum expectant sed ita aduersi sunt. Ut sint contra septentrionē ut in agro Cāpano qui est circa Capuam ubi est cardo in oriente et decimanus in meridianum.

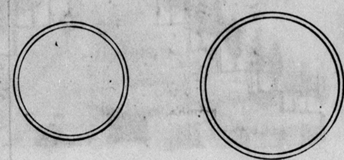

Front. de Qualit. agrorum.

Ab his duobus omnes agri partes nominātur. Reliqui limites angustiores et inter se distabant paribus interuallis qui spectabant in orientem dicebant prorsus: qui dicebat in meridianū dicebant & transuersos hec uocabula in lege que est in agro Vritano i gallia item in quibusdam locis adhuc permanere dicuntur.

Prorsi. Trāsuersi. Vritanus ager i gal. — limites

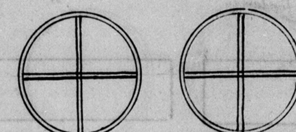

Limites aut appellati transuersos a limo idest antiquo uerbo trāsuersa aquo dicunt patalimes oculos. item limū cintū quod purpuram transuersam habeat ut limina hostiorum. Alij et prorsos et transuersos dicunt limites a limitatibus quod per eos in agro intro et foras eatur i abricolis uarijs ac dissimilibus uocabulis a celi regione aut a loci natura sunt cognominati. In alio loco sicuti in umbria circha fanum fortune qui mare spectat maritimos appellant. alibi qui ad mōtem mōtanos.

Limites un. Limi oculi. Limū cinctū q. Limina q. et un.

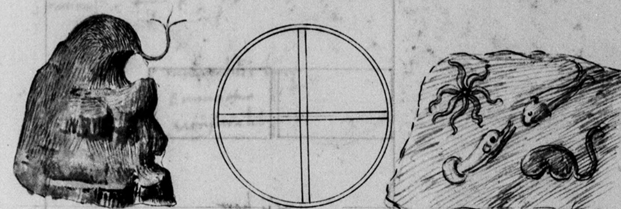

Fanū fortune
umbria
Maritimi limites + Montani

· osci
· umbri

Primũ agri modum fecerunt quatuor limitibus clausum figuram similem plerumq; centum · p̄ · in utraq; parte quod greci ple ctrum appellant osci et umbri borsum, nostri centenos et in centenos in utraq; parte cuius ex iiii · unũ latus sicut dies duode cim horas duodecim menses anni · Duodecim · p̄ · decempedas esse uoluerunt · ex ac tibus cõmiciũ locorum primũ appellatum dictum fundum ·

Plethron · Borsum · Decẽpede · Fundus ·

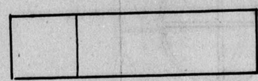

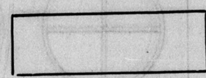

Hi duo fundi iuncti iugerũ definiunt · Deinde hec cũta in unũ quadratũ agrũ effitiunt quod sint in oẽs partes actus bini in hunc modum · quidã primũ appellatũ dicunt sortem et centies ductum centuria sunt · qui centuriam maiorẽ modũ appellant · ut Cremone decem et ducentum · sunt qui minorẽ ut in italia triumuirale iugerum quinquagenũ · nã et om nes in subsiciuis extreme centurie que nõ sunt quadrate in eadem permanent appellatione optime ergo · R · C · ratio nalis agrorũ constitutio est · cuius decimam ab oriente in oc cidentem diriguntur cardines in meridianum in septentrio nem · ~

Iugeri spatiũ · Ager quadratus · Centuria que · Iugerũ triũuirale ·

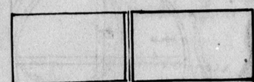

xij hore
xii menses
xii dies

osci et umbri et [illegible]

Front · de qualit · agrorũ ·

Multi nobilem solis ortum & occasum sicut uariarũ rationẽ sicuti effectũ est ut decumani expectarent · ex qua parte · sol · eo tempo re quo mensura acta ẽ, oriebatur et multi ne proxime colonie militibus ordinatos mililimites emitterent exacta cõuersione de currerũt et sint p̄ totũ orbem terraꝝ est una queque limitũ constitutio ubi prossima ·

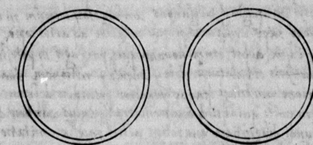

Principiũ artis mensorie in agendis positũ · ẽ experimẽto ex primi enim locoꝝ aut modi ueritas sine rationalibus lineis nõ po test quoniam omniũ agrorum extremitas flexuosa et inequali clauditur finitione quã propter anguloꝝ dissimiliũ multitu dine numeris suis manentibus et cohiberi potest et extendi · nã sola mobilem habent spatium et incertum iugeꝝ emiti ationem · ~

Sed ut oĩbus extremitatibus species sua constet et intra clausi modus enuntietur agrũ quousq; loci positio p̄mittet rectis lineis dime tiemur ex quibus proximam quamq; extremitatẽ · obliquita tem p̄ omnes angulos facta normatione complectimur et coher centem mensuralibus statutis certo pro cẽtemato spatio similiter subiun tradimus · ·

Mensoria ars · Finitio · Normatio ·

· rationabiles linee
· Enunciatio
· Mensuralibus

Podismus. Forme modū autē intra lineas clusum rectoꝝ anguloꝝ rationē
subducimus subiectas deinde extremitatum partes ad rectā no
straꝝ gentium postulationem podismis suis aderamus et ad
scriptis spatio suo finibus ipsam loci reddimus ueritatē. Hec ubiq;
una ratione fieri multiplex locoꝝ natura nō patitur oppositis
ex alia parte montib; alia fluminē. aut ripis. aut quadam
iacentis soli uoragine cū pluribus confragosoꝝ locorum in aqua
litatibus sepe ꝛ culturis ꝑꝑ que maxime ad artis copia est
recurrendum debet enim nomina queq; pars agri in potestate
esse mensoris et habitura rectoꝝ anguloꝝ rationem sua po
stulatione constringi. Itaque maxime prouidere debemus quo
usu ferramēti quidquid occurrerit transeamus adhibere deinde
metiundi diligentiam que potius actus incesse imitationis
effectum laterum longitudinis :.~

Filax. Neruia. Aque & ferramēto primo ut et omnia indomita ꝑpenso diri
gere cuius ex omnibus corniculis expensa ponderibus et inter
se comparata filax. seu neruia sita perspicere donec proxi
ma consumpto alterius uisu. Sola si metiatur tunc dicta
re metas et easdem transposito interim extrema meta
Intuersura. ferramento respondere eodem momento quo tenebatur iter
exceptum rigorem ad interuersuram aut ad finem ꝑducere
Tetrantis omnibus autem interuersuris tetrantis locū ꝑpendiculos
ostendat.

Agri ul anguli. Cuiuscuq; loci mensura agenda fuerit cum circuire ante oīa
oportet et ad omnes agros signa ponere. que normaliter
ex rigore cogantur. Posito deinde ꝛ perpenso ferramento ri
gorem secundum maximo lateri dictare metas ꝛ collocatis

rigor Normal. Met.

respectis in alteram partem rigorem mittere qui cū ad extre
mam ꝑuenerit paralelon primi rigoris excipiat. Sed si in rigo
re dictando quedam decliuitas incurrunt. Valles. Loca confra
gosa. arbores quas ꝑꝑ moram aut fructum succidere nō opor
tet na edifitia materie ꝑrete aut mōtes et his similia. hec
quicunq; ratione optime poterint mensuram accipere debebimus

Si fiunt ergo ualles que conspectum agentis excipere ꝛ ipsis
metis ad ferramentum adpositis erit dicendum cuius rigo
ris incessum Ut si in cōtrario aeque adflectante linea ca +
pitulū pertica aequalitate ad perpendiculū cultellare de
bemus nā & perpensum rigorem extendere linea in quā
cultum locū ꝑpendiculus adsignant.

Nam quotiens sine linea cultellamus cōspectū metarū excidimus
et festinantes ex eo loco iterū rigorem cōspicimus tunc i illa
ꝑticaꝝ quamuis exigua cōuersione nō minus fit distendi q;
si iacenti aqua compressiorem autem uallem et ultraquā ꝑspi
ci poterit euadende difficultatis causa sic transire in ulterio
rem partem dictare metas. ne minus tres quibus repre
hensis transposito ferramento ꝑspicere prioris oportebat et pē
sit celum rigorem quousq; res exegerit ꝑducere.

Finis.

Iulij Frontonis liber explicit feliciter :.~

Rigor

Incipit liber Augusti Cæsaris & Neronis.

Lucania. Vulceiana. Pestana. Potentina. Atenas. Consiline. Tegenensis.

pfect.

In provincia lucania prefecture iter populo nō debebatur vulceiane pestana potentina Atenas et Consiline Tegenensis quadrate centurie in iugera N̄ cc Grumentū limitibus graccanis quadratis in iugera N̄ cc decimanus in oriente cardo in meridiano. Veliensi actus N̄ xv. p̄ xxv. Prouintia britti orum centurie quadrate in iugera. cc. et cetera in lacinijs sunt præcisa post demortuos milites Ager Buxentinus sextertianis est adsignatus i cancellationem limitibus maritimis Ager constantinū ab Imp. augusto adsignatus limitibus graccanis in iugera N̄. cc. cardo in oriente decimanus in meridianū Ager uibonensis actus N̄. xv. p̄. xxv. cardo i orientem decimanus i meridianū Ager Campanus limitibus graccanis: In iugera N̄. cc. cardo i orientem decimanus in meridianū Ager beneuentanus actus N̄. xv. p̄. xxv. cardo in orientem decimanus in meridianū Prouintia apulia ager aeclanensis iter populo nō debetur actu N̄. xx. p̄. xxiiij. i iugera. N̄. ccxl. decimanus in orientem cardo in meridianū Ager uenusinus cū limitibus graccanis Unius scamnū Canusinus iter populo nō debetur in iugera N̄. cc sde erherdona auscelinus. Arpanus. Colatinus. Sipontinus. Salpinus. et quæ circa mōtem garganū sunt centurijs quadratis in iuge. N̄ cc. leges sempronia et iulia cardo i meridianū decimanus in orientem Item et theatinus apulus iter populo nō debetur Ager lucerianus cardinibus et decumanis est adsignatus, sed cursu solis sunt secuti et cōstituerunt centurias, cōtra cursu orientalem. actus N̄ lxxx et cōtra meridianū actus N̄ xv. effitiuntur iugera N̄. dcxl. iter populo nō debet Pro

Grumētū. Velia. Brittiorum.

Sextertiani milites. Cācellatio.

Brettiorum prouincia. Bruttij qui. Buxentum. Consentia.

Vibo.

Campanus ager.

Beneuetum.

APULIA.

+ Aeclanensis ager.

Venusin.

Canusin.

Herdona. Auscelinus ager. Arpanus ager. Colatinus ager. Sipontinus ager. Salpinus ager. Teate. Luceria.

Iter populo nō debet. leg.to Hyginiū de Constit. limitum.

prouincias ter

o et symphromana

. veliensi

Salapinus ager

lex Sempronia

. XV.

Territoria bis ter Tiburtinus terminus.

iugeratio

pro estimo ubertatis

uintia Calabria. Territo Taretinus lyppiensem austranū uariū in iugera N̄ cc. limitibus graccanis et cetera loca uel territoria in saltibus sunt adsignata et pro estimo ubertatis sunt præcisa nam uarijs locis mensuræ actæ sūt et iugeratio nis modus colectus est cetera aūt prout quis occubit posterior tempore censita sunt et ei possidenti adsignata ab Imp. Vespasiano ex iussione iter populo nō debetur. Nā eadē prouintia habet muros. macerias. corosiones. cōgerias et terminus tiburtinus sicut i piceno fertur.

Calabria. Tarentum. Lupie. Estimum.

termini pompon mela

Censita. Vesp. Imp. Iter populo nō debet. Macerie. Corosiones. Congerie.

Prouintia Sicilia.

Territorium panormitanorum Imp. Vespasianus adsignauit militibus ueteranis et familie suæ. ager eius finit terminis tiburtinis pro parte scripti. Nā sunt et cippi olagines qui loco termini obseruantur et distant a se i pedibus cL. cc. ccL. cccc. DL. prout ratio postulabit nam sunt termini proportionales quos milites ueterani inter se emensos posuerunt et custodiunt lineas cōsortalis. idem segestanorum est supra uel ad leucopetra.

SICILIA. Panormū. Vespas. Cesar. Cippi pro terminis.

Segesta. Leucopetra.

Prouincia Tuscia.

Lex Agrorum ex cōmentarijs claudi Cesaris lex agris militibus metiundis partis tusciæ prius et cāpaniæ apuliæ et uariæ regionis. uel acta territoria uariat aute regionis nō habent æqualis centurias uel mensuras i agro Florentino i centurias singulas iugera cc. qui cōduxerit decimanū latum p̄. xl. cardinē latū p̄. xx. facito et certos limites. subrūcivus latū p̄. viii. facito quos limites fatient in his limitibus recipisse termi

TUSCIA.

Florentia i bis i ter

Subrūcivi.

Vespasianus bis

. prouincia i ter

. piceni

familie sue

Termini tiburtini bis

termini proportionales

cippi

Distant a se . i . ab inuicē i

Lex ex comentarijs claudij cæsaris

pixsui

Saxo silice
Molari

Sexquipes.

Termini lapidei.

nos lapideos ponito ex saxo silice aut molari aut deteriore supra
terram sexquipedem facito crassu pedem a decimano et cardine
quintu quemq. facito in terram p. XII. ceteros limites subrunci
uus. Item politum rotundu facito i terram dimitto nemiuus

Subrunciui s

p. III. ceteros terminos qui i opuseru robustos statuito supra ter
ram. p. II. crassu pedem. si in terram dimitto ne minus p. III.
eosq. circu calcatos scriptos ita ut iussissent. quod subsiciuu mi
nus iugera. C. erit p centuriam. procedit q subsiciuu minus
iugera. L. id pro dimidia centuriam procedit hoc opus omne
arbitratum Octauij Cesar. Antonij et lepidi etc.

C. Iulij Cesaris et Antonij Lepidi trium Viris. R.P.

Florētia Colonia 3.
31 32

Colonia florentia deducta a triu uiris adsignata lege Iu
lia centuriae cesarianae iugera. cc. p cardines et decimanos
termini rotundi pedales et distant a se. p. II cccc. sut et

Cippi pedomicj.

medij termini q dicuntur cippipedomicj. p. longu crassum
et distant a se. p. ∞cc. ceteri proportionales sunt q no ad ra
tione uel recturas limitu ptinent sed ad modu iugeratio
nis custodiendu. et distant a se alius ab alio pedes sexcen
tenos. Quorum limitu cursus nulla intraiacta distantia in
utroq. lateru territorij cocurrut i infra monstraui et interci
siuos limites seruant. quos ueterani pro obseruatione for
tium statutos custodiunt Colonia fida. Tudere a lege

Tuder colonia.

Florentinus ager.

qua et ager florentinus in centuriis singulis iugera. cc.
termini lapidei alij saxei alij molares crassi semipede logi
dodrante distant a se pedes sexcentenis. et. DCCXX. quod
+ si fuerit crassus SX dodram 9III aut S2X deuni XI. et

territorij Triumuiri

a se — no abiuia

Lex Iulia

bes
Distant a se alius ab alio pedes
sexcenteno

∞ Iugeratio

Rectura

Tuder colonia fida

Ter. lapidei
saxei
molares

Dodrans

Hygini. Const. limit.

Lex aug. censita i recensita

distat alius ab alio
Intervallu

∞

alius ab alio. p. DCCCCLX. 8LXXX scriptus tysilogram fuerit. +
terminus et alius ab alio. p. 8cc. Colonia Volaterrana lege

Volaterre Colonia

triu uirali in centurias singulas iugera. cc. decimanis et
cardinibus. est adsignata quem omne ueterem in portio
nibus diuisa pro parte habent in quos limites recepit inter
uallos. p. IIcccc. in quibus ceturiis unusquisq. miles accepit
iugera. XXV. et LXXXV. et LX. termini ea lege superius
diximus Colonia Aretina lege augustae censita limi

Arētiu Colonia.

tibus graccanis qui recturas maritimas et motanas spectabat
postea p cardinis idest decimano et duodecimo est adsignata
et numerus centuriaru manet qua quadratae sut in pedib
← IIcccc que pro parte terminos lapideos cecepit semissale distat
a se. p. ccc. SI. II.22 distant a se. p. ccXL. si fidrodam. p. cccc.

Fidroda.

LXXX. si drodam. p. DC. SI. 822. distant. X. p. DCCCXL. si.

Dodra.

p. 8. unus in. p. 8cXX. habet ratione in eadem regionem
numeri. est pro parte enim pro modo iugerationis peda

Pedatura.

ture numerus e adsignatus Colonia Ferentinensis lege

Ferentinu Colonia.

Sempronia est adsignatus sed quod ante limitib ceturiatis
est adsignata postea defientibus ueteranis iuxta fide posse
ssionis est recensita numeris untialis termini sut consti
tuti idest alij silicei crass. 8c 922. longi distant a se. p.
8ccccXL. alij albi. 22 IIII. longi idest aut a se. p. ccccLXXX.
alij longi droda distant a se. p. DC. cetero pro ut natura
locorum inuenit positi sut. Colonia Capys pro ut estimo uber

CAPYS
Capua. } Colonia i 32

tatis et natura locorum sut agri adsignati na termini ua
rijs locis sunt depositi idest in planitia ubi miles habuit
proportione qui termini distant a se in. p. LX. LXXX. CXX.

Fedatura

← II cccc no ∞∞

Lex sempronia

Ter. albi
longi

Distant ab se
Semissalis
pedatura
Recensita
unciales termin
Distant a se bes in p.
estimu

Terminorum [illegible]

Iugerationis modus bis — pedatura
intercisiui — Riui finales
Lex agrariis — Caue. et Caui uij

.cxl. cl. clx. clxxx. ccxx. ccxl. ccc. et si longius na-
tura loci tendatur sunt i. p. DC. DCCCXL. DCCCCLX.
ad LxxxcccccxL. 8D. Ceteris autem locis uias cauas iti-
nera coronum et ante coloronimia coronominiaas no-
+ minata que si ita sunt exequi oportet ne id sequaris quod
aliqua pars posteriori tempore pacti decisionisue causa inter
se sunt censiti. Colonia Iunonia que appellatur faliscos que
Faliscos Colonia. a triu uiris adsignata et modus iugerationis est datus & qua
limites intercisiui sunt directi lege agraria sunt mensure
colecte termini sunt autem nō omnibus cesiti. sed numero
pedature sunt limites constituti i locis quibusdam riui fi-
nales et caue que ex pactione sunt decisignate hac tamē
quē recturam limitum recipiunt nā termini sunt silicej pro
parte et distant a se. p. ccxl. ccc. ccclx. cccclx. et ccc
clxxx. et DC. Ceterum normales longitudo p riuorum cursus
seruatur.

Nepis Colonia. Colonia Nepis eadem lege seruatur qua et ager faliscorū
Sutriu Colonia. Colonia Sutrium ab oppidanis est deducta ante limites cōtra
orientale rectura dirigebantur postea ex omni latere sunt
extenuati et licet oēs agri ad modū iugerationis sint adsi-
Gamatus, Scamnatus ager. gnati. tamen pro parte naturam loci sequti artifices agros
censuerunt idest fecerūt gamatos et scanatos riparū & corona-
rū natura et iuga collium sunt emensi terminos autē pro
Sacrificales pali. parte lapideos posuerūt. alios uero ligneos q sacrificales pali
appellantur qui distant a se p. cccc. p. D. p. DC. p. Dcc.
8 Nota mille. p. Dccc. p. Dcccc. p. 8. p. 8. cc. Ceterum pro natura loci
Campi tiberiani. designatum est in ripis Campi Tiberiani in iugeribus.

Rectura bis
Silici [illegible] — Distant bis a se i
Lapidei — Termini ligni i. sacrificales pali
Normales termini — 32
Ter. tiberiani
∞
pro parte
Colonia ab oppidanis deducta
Riparū coronarū nō
Colonia Iunonia i. falisci

Hygini Const. limit.

rectura bis
∞ Sexsimis
g g Termini Tiberiani

uicinis quinos xxv. sunt adsignati a Tiberio Cesare. et termi- — Tiberius Cesar.
ni Tiberiani nuncupantur. qui distant a se p. DC. p. 8cc.
p. Dccc. p. ccc. alibi p. DC. alibi p. D. p. Dccxx. qui
termini recipiūt mensuram. p. Sexsemis. p. cc. g11. p. 11. du-
asela. p. g2 gIIII. Ceterū limitibus normalib rectura
concurrūt. Colonia Tarquinius lege sempronia est adsi- — Tarquinij Colonia.
gnata cuius agri mensuram Interagono uarijs locis est — Sempronia lex.
collecta & termini scilicet sunt adpositi. Quorum mensura
est deuns. xi p longum. g22 et distant a se i pedibus
Dcclx. alij longum Trien: iii = iii distant a se. p. D
ccclxx. Dcccclx. hoc i mōtibus uel locis montanis in
quibus alij iuxta loci naturam spissiores sūt siti idest ne
mensura sue numero podismati sunt inter. p. cxx.
inter. p. clx. in. p. clxxx. in. p. cc. & ccxl. nā circa
regionem maritimam limites rectos censuerūt. et la-
pidibus his cōpactis cursum demostrauerūt aliis uero
locis est conualium ordinarij disposuerunt Colonia — Granisce Colonia.
graniscos ab Augusto deduci iussa est. nā ager eius i abso-
luto tenebat. postea Imp. Tiberius Cesar iugerationis modū
seruandi causa lapidibus emensis. RP. loca adsignauit
nā inter priuatos egregios terminos posuit qui ita a se
distant ut breui interuallo facile inueniatur reperiat.
nā sunt et p recturas fosse inter recta quā comuni ra-
tione singulorum. Colonia Veius prius quā oppugnaretur — Veios Colonia.
ager eius militibus est adsignatus ex lege Iulia. postea
desitientibus his ad urbanam ciuitatem adsotiandos
censuerat Diuus Augustus nā uariis temporib a diuis

Lex iulia
Distant bis a se 5 i in iugeribus
In absoluto tenebat 31
Tiberius Cesar
Aug. bis
Termini egregii
Spissiores
Podismati inter pedes
Limites recti lapidibus
Urbana ciuitas
Colonia lex

Natura locorum uicem limitum seruat

Silicei
Tiburtini
Spissiores

Caue
Distant ab se in pedes
Rectura bis

Veius. | Tiburtini termini.

Imp. agri sunt adsignati cuius ratio sic ostenditur circa oppidum Veius sunt natura locorum quæ uicem limitum seruant. sed non per multa milia pedum concurrunt in quibus etiam termini siti sunt pro parte silicei & alii tiburtini. Silicei uero distant a se in p. ccxx. ccclx. ccccxx. ccccLxxx. DLx. DC. Tiburtini uero in p. ccL. cccLxxx. ccccxL. cccc. cccccxx. DC. Quod si spissiores. DLxxx. DcxL. DcLx. Non sunt riparum cursus seruantur harum tamen quæ per multa milia pedum recturas separationesque agrorum ab initio suo usque ad occasum custodiunt. et ne eas ripas sequendas perarcerit quæ intra corpus agri nascuntur et in suo latere decidunt lex limitum eas prædamnauit. nec id aliquando sequamini quod maior potestas limitum recturarum non confirmant Sed si conuentionis causa eo partes inter se constituendas censuerunt non recturæ inputandum est sed conuenienti diffinitione fides adhibenda quod enim uiarum riparum cauarum multorum agrorum separandorum ymeantium cursus seruandus Pars uero camporum et syluæ regionis Campaniæ uel totius Aureliæ ante diuo Augusto Veteranis pro parte data fuit in qua regione limites maritimi appellatur ubi non sunt termini lapidei sed lignei sacrificales exordio sunt constituti nam iussu postea iussu Imp. Adriani uice numero limitum termini positi sunt lapidei qui ab uno incipiunt scripti numerum continenti Vt puta terminus. i. in terminis. ii. terminus. iii. quartus. iiii. terminus quintus. v. usque ad numerum sum facit uel conclusione angulorum agri adsignati quorum mensura licet diuersa

Militi

Augustus Cesar agros Auteliæ Campaniæque Veteranis adsignauit.

Corpus agri

Aureliæ agrus

Ager Campanus pro parte veteranis

Hadrianus

Colon

Hygini. de Const. limit.

Distant ab

sit tamen distant a se i. p. c. in cxL. i. p. cc. i. p. ccxL. i. p. ccc. in p. ccclx. i. p. cccc. in p. ccccLxxx. in p. DLx. in p. DLx. i. p. DC. Sequitur extra ordinem ad latus hoc sequitur ex ordinem quod infra est nam pars agri quæ circa portum est tiberii in iugeribus adsignata adque oppidanis est tradita et pro existimo ubertatis professionem acceperunt. media autem pars inter romam et portum actis quidem mensuris est adsignata & stipitibus oleagineis adfixis numeri ad singulos angulos sunt designati ad quorum locorum loco postea lapides gregrales ob numero podium custodiendo sunt adpositi quibus et iam præceptum est. ut pali anni sacrificales renouarentur. Postea uariis locis deficientibus ueteranis iussu Imp. Cesaris traiani agri terminis lapideis sunt adsignati qui termini recipiunt mensuram paralelograma et distant a se. i. p. DC. DccxL. Dcccc Lx. 8xx. 8cc. 8ccccxL. 8DcLxxx. et 8Dccc. huius enim territorii forma in tabula æris ab Imp. traiano iussu est describi quod limitibus normalibus maritimisque sit adsignatus pars autem intra etruriam proximæ coloniæ Veiis omnes limitibus intercisiuis e adsignata ut supra ostendi in quo territorio omnis ager iugerationis modum habet collectum sicut in ære est nominatum Ager lunensis ea lege qua et ager florentinus limites in horam sextam conuersi sunt et ad occidentem plurimum dirigunt cursus termini aliqui ad distintionem numeri positi sunt alii ad recturas linearum monstrandas Ager Tiferinus in Centuriis fuit designatus postea iussu Imp. Tiberii Cesaris

Portus Tiberii.

Estimum.

Stipes pro termino.

H graecales H gregalis

Sacrificales pali anni.

Traiani leg.

Veii

Luna Colonia.

31

Tiferinum. Hyg. 10

Hyg. Tiferinus

numeri

Iugeratio — Florentinus ager

Parallelograma — Rectura

hora sexta

8 — Limites

Limites normales maritimi — Territorium bis

Tabula aeris

Veii — plurimum numerus

Limit. Tiferini — in agro notant

Tiberius Cesar

Subsiciua   Lex aelia
hadriani
Pertum   a se distant

quis pro ut occupauit miles deficientibus his aliis pau
cioribus est adsignatus termini pleurique rationem obserua
tionis tantummodo ostendunt quam recturam militum
Ager speltinus lege aelia est adsignatus in modum iugerati
onis termini lapidei distant a se p. 8cc. 922 distant
a se p. 8Dcccc xx91. 5152. p. 11512. p. x11. distant
a se p. 11 cccc ea lege et mensura seruarij a nostris iussum
est Ager Amerinus lege Imp. Augusti est adsignatus uete
ranis equidem adiudicatus et pro extimo ubertatis lege
sunt secuti ubi termini ambiguum numquam receperant circa ipsum
oppidum sed extra tertium miliarium lex cesariana operata
est in absoluto termini siti sunt idest. 95 p 3. p. Dccc.
p. 522. p. 8cc. alii. 525 p. 522. p 8cccc xl. Pars
piceni ex libro balbi Prouintiae Piceni Ager spoletinus in
iugeribus et limitibus est limitibus est intercisiuis adsignatus
ubi cultura est ceterum in soluto est relictum in montibus
uel subsiciuis quae reipublicae aliis cessa censita sunt nam et
multa loca hereditaria accepit eius populus Ager qui a
fondo 3. uel. 4. v. censitus est in iugeribus iure ordinario
possidetur sicut est interamna flamina et iter paletino
piceni Ager Urbis saluiensis limitibus maritimis et mota
nis lege triumuirali et loca hereditaria populus accepit Ager
Troentinus idem est adsignatus Ager firmo piceno limi
tibus triumuiralibus in centuriis per iugera ducenta adsigna
tus Ager Senogaliensis et potentinus ricinensis et pausu
lensis idem sunt adsignati Ager Cuprensis Truentinus castra
nus aternensis lege augusti sunt adsignati Ager Ancon

Spoletum Hyg. 10
Ameria . Hyg. 10
BALBI LIBER.
Picenum .
+ Spoletum . in piceno
loca hereditaria
Interamna .
Saluiensis ager.
Troentum .
Firmum picenum .
Senogallia .
Potentia .
Recinum .
Pausulensis ager . pli. in piceno
Cuprensis
Truentini
Castrani
Aternensis

Truentum .
Castranus ager.
Aterna opp.
Cuprensis ager
loca hereditaria

Balbus

ag. urbis saluiensis
Aug.
Arsimi
lex cesariana   lex aug.
lex triumuiralis
in absoluto 30 in soluto est in
Tr maritimi
montani
loca hereditaria bis
limites triumuirales

Hygin. Constit. limit.   limitum distantia
liber regionum claudij limites terminorum
Terminis claudianis
limit. maritimi
Gallici

tanus limitibus graccanis in centuriis est adsignatus Ager
Asculanus locis uariis limitibus intercisiuis est adsignatus
et terminis claudianis est demetitus et palis ligneis sacri
ficalibus Quorum limitum distantia est p. 8cc. et infra
et ceterum in absoluto remansit et triumuirorum tenor fini
timus obseruabatur ager militibus est adsignatus Ager adri
anus idem et ager faleriensis limitibus maritimis et gal
licis quos dicimus decimanis et cardinis nam eorum delimitatio
est per ratione arcarum uel canalanabula uel nouercae quod
tegulis constituitur aliis uero locis muros macerias. corosio
nis congerias carbunculos et uariis locis terminos Augusteos
per quorum cursus in piceno fines terminatur Ex Comentario
claudij caesaris. Subsequitur Qui eorum descriptus est ciuitatis
campaniae ex libro regionum Aquinum muro ducta colonia
atriu uiris deducta iter populo debetur. p. xxx. ager eius
pemnis limitibus est adsignatus Abelino muro ducta lege
sempronia iter populo non debetur ager eius ueteranis est
adsignatus Antium populus deduxit iter populo non debetur
ager eius in lacineis est adsignatus Acerras Muro ducta co
lonia diuus Augustus deduci iussit iter populo debetur. p.
Lxxx. ager eius in iugeribus est adsignatus Atella Muro
ducta colonia deducta ab augusto. iter populo debetur. p.
cxx. ager eius in iugeribus est adsignatus Atina muro ducta
Colonia deduxit Nero Claudius iter populo non debetur ager
eius pro parte in lacineis et strigis est adsignatus Alatrum
Muro ductum Colonia populus deduxit iter populo non de
betur Ager eius per centurias et strigas est adsignatus Ati
na Oppidum Lege sulana est munita iter populo non debetur

Ancon .
Asculum .
Adria Colonia .
Faleriensis ager.
Gallici termini
Calanabula uel
Canalabula
Nouercae
Corosiones.
Cl. Caesaris Cometaria .
Aquinum. colonia
Iter populo debetur.
Abelinum .
Antium.
Lacinie
Accerre
Atella .
Atina Colonia .
Lacinie   strige
Alatrum .
Atina . Tericia

Cl. caesar   III viri
in absoluto

Limitatio   fines arcarum calanabul Nouerc
tegulis
Muri   Muro deducta
Maceriae   populus deduxit
Corosiones   Augustus
Congeries
Carbunculi
August

Lex Sempronia
Lex Sullana
Cla. nero
Lacinie strige bis
Centuriae

Carbunculi bottom

vespasian

Familia

Lex triumviralis bis ter q[ua]ter

Lex Julia

Drusus caesar

Inpraecisuras

populus deduxit bis

per strigas

Laciniis bis

Afetium Allin-

Anagnia.

Abella.

Affile.

Ardea.

Alife.

Beneuentum.

Boviani.

Iter populo debet.

Bovillae.

Casentini.

Calagna.

CAPVA. 129

Capua colonia Julia felix

Calatia.

Ager eius in praecisuras est adsignatus Afetium Muro ducta Lege trium Virali iter populo nō debetur. ager eius militibus ē adsignatus Agnania Muro ducta Colonia Jussu drusi Cesaris populus deduxit iter populo nō debetur ager eius p strigas est Veteranis adsignatus Abella Municipiū coloni uel familia Imp. Vespasiani iussu acceperunt postea ager eius in iugeribus militi est adsignatus Affile Oppidū lege sempronia in centuriis & in laciniis ager eius est adsignatus iter populo nō debetur Ardea oppidum Imp. Adrianus censiit iter populo nō debetur ager eius in laciniis est adsignatus Alifae oppidum Muro ductum te ager eius lege trium Virali est adsignatus iter populo nō debetur Beneuentū Muro ducta colonia cōcordia deduxit Nero Claudius Cesar. iter populo nō debetur Ager eius Lege trium Virali Veteranis est adsignatus Boviani oppidum Lege Julia milites deduxerunt sine colonis. populo iter amplius nō debetur quaz p. x. ager eius p cēturias & scamna ē adsignatus Bovilla oppidū Lege sulana est circūdatus iter populo nō debetur ager eius ex occupatione milites ueterani tenuerunt in sorte Casetinum Muro ducta Lege trium uirali iter populo. ager eius militibus est adsignatus Calagna Muro ducta colonia iussu Drusi Cesaris populus deduxit iter populo nō debetur. ager eius ueteranis est adsignatus Capua Muro ducta colonia Julia felix iussu Imp. Cesaris a uiginti viris est deducta iter populo nō debetur. p. c. ager eius lege sullana fuerat adsignatus. Postea Cesar in iugeribus militi pro merito diuidi iussit Calatia Oppidum Muro ducta iter populo debetur

Lex sempronia

Drusus ter

hadrianus

Cla. nero

colonia sine colonis deducta

Lex sullana bis

Ager eius ex occupatione militibus ueterani tenuerunt in sorte

Drusus caesar

viginti viri deduxerunt iussu caesar

Cassiani ii

Campis nyg 17

Colon Julia felix

col

Iter populo debet. p.

Hygini Const. limit.

Sulla felix

territorium bis

Aug. bis ter

et assula

p. Lx. coloniae capuensi a Sulla felice cū territorio suo adiudicatū Olim ob osticam pugnā Caudinū oppidum Muro ducta iter populo nō debetur. p. L. Caesare Augusto coloniae Beneuentum ue cū territorio suo est adiudicata ager eius ueteranis fuerat adsignatus. Postea est mensuratus limitibus et consitis Cumis Muro ducta Colonia ab Augusto deducta iter populo debetur. p. Lxxx. Ager eius in iugeribus ueteranis pro merito est adsignatus iussu Claudi Cesaris Calis municipiū Muro ductum iter populo nō debetur Ager eius limitibus graccanis antea fuerat adsignatus. Postea iussu Cesaris Augusti militibus nōis sui est renormatus Cassinum oppidum Milites legionarii deduxerunt iter populo non debetur nā eidem militi Ager eius in praecisuras est adsignatus Capitulū oppidum lege sulana est deductū iter populo nō debetur et quisqz pro ut agrum occupauit tenet et postea limites formari iussit pro merito Castrimoniū oppidū. Lege sulana est munitum iter populo nō debetur Ager eius ex occupatione tenebatur. Postea Nero Cesar Tribunis et militibus eum adsignauit Cerate marina Municipium familia caii Marii obsidebat postea a Druso Cesare militibus et ipsi familiae in iugeribus est adsignatus iter populo nō debetur Cadatia oppidum Lege graccana est munitū. Ager eius ueteranis est adsignatus. iter populo nō debetur. Dunos municipium familia diui Augusti cōdidit et ager eius isdem est adsignatus sine lege Esernia colonia ducta Lege iulia iter populo nō debetur. p. x. ager eius limitibus Augusti eis est adsignatus Forū populi oppidū Muro ductū iter populo nō debetur. p. xv. limitibus Augusti

Iter populo debet. bis

Capuensis colonia.

Caudinum opp.

CVMAE.

Iter populo debet.

Cales opp. Hygi. 13.

Augustani milites.

Casinum.

Capitulum

Castrimonium.

Cerate

Cadatia.

Dunos municip.

Esernia colonia.

Foru populi. nyg. ii

Flonisio nyg. fol ii 28. 31

municipium

Nero caesar

Drusus caesar bis

Assignatus familiae bis

Lex Julia

Cl. caesar

renormatus

Milites legionarii deduxerunt

Iter po. nō debet, nō eidem militi ager eius in praecisuras est assignatus

Lex sullana bis

Nero caesar tribunis et militibus eum assignavit

Familia C. Marii

Lex graccana

Assignatus sine lege

Lex Julia

Aug. limitibus

lege

d. iiii

lex vespasiani agrum censeri iussit 64

Aug^s

Lacineis bis (?)

iuri ordinario divisus

Ferentinum. Hyg. ii

Frusino. Hyg. ii

Frabateria.

Fundi opp.

Forme opp.

Gavis opp. Hyg. ii

Meticus miles. Interamne.

Mentitius miles. Laurolavinium.

Linternu.

Lavinia.

Vestalium vectig. ager. 88

Lunensis ager Hyg. ii

eis ager eius in iugeribus est adsignatus nam Imperator Vespe
sianus postea lege sua agrum censeri iussit Ferentinum oppi
dum Muro ductu iter populo nō debetur ager eius premiis
limitibus pro parte i iugeribus et in lacineis est adsignatus
Fresenona oppidum muro ducta iter populo nō debetur
ager eius veteranis est adsignatus Fabreteria Muro ducta
iter populo nō debetur ager eius iure ordinario est divisus
Fundis oppidum Muro ductum iter populo non debet^r
ager eius iussu augusti Veteranis est adsignatus cū cultura
ceterum in eius iure et in publicum resedit Formias oppi
dum triumvirum sine colonis deduxerunt iter populo nō
debetur ager eius in absoluto resedit pro parte in lacineis
est adsignatus finitur terminis silicis et Tiburtinis Gavis
oppidum lege sullana munitus ager eius militibus ex occu
patione censitus iter populo nō debetur ager militi metico
est adsignatus in lacineis limitibus intercisivis Interamne
oppidum Muro ducta a triū viris est munita iter populo
nō debetur ager eius militi metitio est adsignatus i lacineis
limitibus intercisivis Lauru Lavinia lege et consecratio
ne veteri. na et ager eius ab Imp. Vespesiano Traiano et
Adriano in lacineis est adsignatus iter populo nō debetur
Litermium Muro ductum colonia ab augusto deducta
iter populo debetur. p. cxx. ager eius veteranis i iugerib
veteranis est adsignatus Lavinium Muro ductu colonia
deducta de adilio Iulio ager eius i limitibus agustis pro par
te est adsignatus militibus veteranis & pro parte virginū
vestalium Lege Augustiana fuit adsignatus Sed postea
Adrianus Imp. colonis suis agrū adsignari iussit Liguris be

badrians [illegible]

iii viri sine colonis bis

Iulius caesar

lex augustiana / Ager vectigalis vestaliū

badrianus

veteranis assignatus cū cultura. ceteru i iuris eius

et i publicū resedit ibus

in absolutum ager eius resedit ibus ibus

finitur terminis silicis Tiburtinis

lex sullana munitur. bis

ex occupatione censitur ibus

intercisivi limites

militi metitio

lacineis limitibus ex consecratione veteri

Traianus

badriani col

34

Hygini Const. limit.

triumviri

Augustiani bellū

C. Caesar

bianis & cornelianis Muro ductos triūvirali lege iter populo nō
debetur ager eius post bellu Augustiani veteranis est adsigna
tus Menturna Muro ducta colonia ducta a Gayo Cesare
iter populo nō debetur Ager eius pro parte i iugeribus est adsi
gnatus Ceterum i absoluto est relictus Nuceria Constantia
Muro ducta Colonia deducta iussu Imp. Augusti iter populo
debetur. p. Lx. Ager eius limitibus Iulianis lege Augustiana
militibus est adsignatus et alibi in absoluto resedit Nola M^o
cinta colonia augusta Vespesianus augustus deduxit iter populo
debetur. p. cxx. ager eius limitibus [illegible]anis militi fuerat adsi
gnatus postea intercisivis mensuris colonis & familia est adsi
gnatus Ager Ostiensis ab Impp Vespesiano Traiano & Adri
ano in precisuris in lacineis et p strigas colonis eorum est adsi
gnatus sed postea Impp Severus Antoninus & Comodus ali
qua privatis cōcesserunt Puteolis Colonia augusta aug. de
duxit iter uno latere populo debetur. p. xxx. ager eius in
iugeribus Veteranis et tribunis legionariis est adsignatus
Neapolim Muro ducta iter populo debetur. p. Lxxx. sed
ager eius syria palestina a grecis est in iugeribus adsignatus
et limitibus intercisivis sunt cōstituti iter quos postea et miles
Imp. Titi lege modum iugerationis ob meritum accepit Præ
neste Oppidum ager eius a quinq viris pro parte in iugeribus
est adsignatus ubi cultura est ceterū in absoluto est relictus
circa mōtes. iter populo nō debetur Privernū Oppidum Muro
ductum colonia miles deduxit sine colonis iter populo debe
tur. p. xxx. ager eius pro parte cultu est in iugeribus est adsi
gnatus ceterum i lacineis vel insoluto remansit Surrentinū
Oppidum ager eius ex occupatione tenebatur a grecis ob cōsecra
tionem veneris sed & montes sirenianos limitib pro parte Au

Ligures. Bebiani Corneliani. Minturne

Nuceria. Constantia Hyg. 12

Iter populo debetur.

Nola.

HOstia. Hyg. 12

Traianus

Severus Antoninus

Comodus

Puteoli.

Iter populo debetur.

NEAPOLIS. Hyg. 12

Preneste.

Privernū.

Surentum

at

pro parte assignatus + ceteru i absoluto.

i absoluto resedit ibus

Aug. bis

limites Iuliani

Vespasianus aug. bis

limites sullani

intercisivis mensuris

Familia

badrianus

Syria palestina

Grecis

Augustiani limites

ex occupatione ob cōsecrationem Veneris

iter uno latere populo debetur

veteranis / tribunis legionariis

Titus Imperator

Modus iugerationis ob meritu accepit

quinq viri

assignatus p parte ubi cultura / ceteru i absoluto i relictus circa montes

miles deduxit sine colonis

lacineis vel insoluto remansit

lex sempronia b?s

Insoluto b?s ter — limites Tiberiani

lex Sullana — Suessa aurunca

limitibus Sullani

Suessula. Sinuessa. Suessa aurunca. Sepinum Opp. Sora. Segnia. Setia. Telesia. Augustei milites. Teanu Sicinu vel Sidicinum. Metici milites. Tusculum. Terracina. Truentum. Trebula. Augustei milites. Velitre.

..gustianis est adsignatus. Ceterum in soluto remansit iter popu
lo debetur ubi strena. Suessula Oppidum Muro ducta Lege Syl
lana est deducta. ager eius veteranis limitibus sulanis in iuge
ribus est adsignatus iter populo no debetur. Sinuessa Oppidum
Muro ducta. iter populo no debetur ager eius in limitib. inter
cisiuis militibus est adsignatus. Suessa aurunca Muro ducta
lege sempronia est deducta iter populo no debetur ager eius
pro parte limitibus intercisiuis et in lacineis est adsignatus. Se
pinu Oppidum Muro ductum colonia ab Imperatore Nerone
et Claudio est deducta iter populo debetur. p. L. eius in augu
steis centuriis est adsignatus. Sora muro ducta colonia dedu
cta iussu Caesaris augusti iter populo no debetur. p. XV. ager
eius limitibus augustis veteranis est adsignatus. Segnia muro
ducta colonia a militibus et triuuiris munita iter populo
no debetur. ager eius in praecisuris limitibus triumuiralibus
est adsignatus. Setia muro ducta colonia triuuiri munierunt
iter populo debetur. p. XXXV. ager eius in soluto ex occupati
one a militibus tenetur. Telesia muro ducta colonia a tri
umuiris deducta iter populo debetur. p. XXX. ager eius li
mitibus augusteis in noib. est adsignatus. Teanu Sicinu colonia
deducta Caesar. aug. iter populo debetur. p. LXXXV. ager
eius militibus meticis limitib. est adsignatus. Tusculi Oppidu
Muro ductum. iter populo no debetur ager eius mensura
sullana est adsignatus. Terracina Oppidum iter populo no de
betur ager eius in soluto est amris. Truentu Oppidum ager eius
in praecisuras et strigas est adsignatus. post tertia obsidionem
militibus sullanis iter populo no debetur. Trebula Municiu op.
iter populo no debetur limitibus augusteis in noib. e adsignatus
Velitrae opp. lege sempronia fuerat deductu postea cla. Ces.

Nero i pch — III viri munita b?s tri

cl. impat b?s — triumuirales limites

Augusteis militis

Aug. b?s

Augusti limites b?s ??

Sullana mensura

Trebula

Iuliani milites

In nominibus assignatus b?s i

col. Mens

Hygini Const. agr.

In noib. b?s — III viri — Drusus cesar — volutu?ra. Hyg. 13

Vlubra. Vulturnu. Venafrum. Verule. Nero

agru eius militibus augusteis censitu militibus eu adsignari
iussit. Vlubra Opp. a triumuiris deducta. postea a Druso Ce
sare extructa ager eius in noib. est adsignatus iter populo
no debetur. Vultur. Muro ducta colonia Iussu Imp. Ces. est
deducta iter populo debetur. p. XV. ager eius in noib. villar.
et possessor. est adsignatus. Venafrum oppidum Quinque
uiri deduxerunt sine colonis iter populo debetur. p. XX.
ager eius in lacineis limitibus intercisiuis est adsignatus
sed summa motiu. iur. templi. dea ab Aug.o sunt concessa
Verulae oppidum Muro ductum ager eius limitib. grac
canis in noib. est adsignatus ab Imp. Nero. colonis est redi
tus huic adendas mensuras limitu et terminoru et formas
ciuitatu et mensuras comptas in comentariis contulit et
legem agrariam diversarum provintiarum extendit ac decla
ravit. Explicit feliciter.

Incipit hygini constitutio

Inter omnes Mensuras. ritus siue actus eminentissima tra
ditur limitum constitutio est. n. illi origo caelestis et perpetua
continuatio cu quadam latitudine rectur diuident uos
tracta ulius forma pulcher bitus impor et agroru spetiosa
designatio Constituit. N. limites no sine mundi ratione
Qm decumanus secundum solis cursus diriguntur cardines
a poli axe mundi primum ha rationem mensure constituta
ab etruscor. aruspice disciplina Qd illi orbem terrar. in duas
partes secundum solis cursu diuiserunt dextram appellauerunt
Qm septentrioni subiacebat. Sinistram que meridianu ter
rar. esset occasum qd eo sol et luna spectar. Altera linea
duxerunt a meridiano in septentrio et a mediam ultra

Rectura

Arusp. disciplina. Orbis terrarum bifaria dividit. Dextra — limi. trauma l.o p.o fol. 8. Sinistra.

Lege Varron. l. V. templi.

Cesar

quinqviri duxerunt i

orbis divisio i

Antica.
Postica.

anticam citra posticam nominauerũt ex quo hæc cõstitutio limitibus templorũ adscribendum.

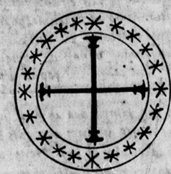

Mensores.
Decumanus limes un.
Cardo q̃ in agris et un.

Ab hoc exemplo. antiqui mensores agrorũ normalib. longitudinibus incluserũt primũ duos limites constituerunt unũ qui ab oriente in occidentẽ. deingenã hunc appellauerunt duodecimanũ ide qd terram in duas partes diuidat et ab eo omnis ager nominetur alterum a meridiano ad septentrionem. Quem cardinem nominauerũt a mundi cardine.

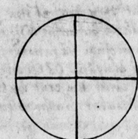

Mers

Duodecimanũ Postea decimanũ appellauerũt. ẽr. a decem potius quã a duob. sicut dupondium. nc. dicimus duopodiũ et qd. dicebatur antiqui duouigenti. nc. dicimus Vigenti similiter duodecimanus decimanus est factus reliquos limites fecerunt angustiores & qui spectabant orientẽ. prorsos. Qui ad meridianũ transuersos appellauerũt.

Dupondiũ un.
Duouiginti.
Viginti.
Prorsi limites
Transuersi limites.

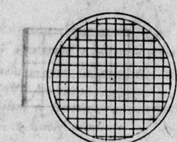

Limites aut. a limo. qdi a lima. i. antiq. ver. transuerso nã id limũ conclusum. sq. est concentũ ideoqd purpurã transuersam habeat. item limina ostior. poea et prorsos et transuersos limites appellauerũt a liminab. qd p eos agror. itinera seruantur poea aput quosdã a loci nã nom acceperũt & q. ad mare spectant maritima appellantur. q. ad mõtes montana.

(interlinear: et limo; margin: vel limi)

Limites un.
Limũ quid.
Limina ostiorũ un.
Limites mõtani.

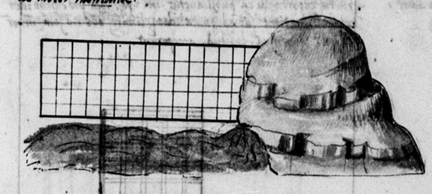

Decimanus
Actuarius limes.
Centurie que.

Omnis ergo huius mensurę & recturę longitudo rationa
bilis limis ap.t nec interest quiquā decimanū aut limite
dicamus decimanus aut primus max. ap.t item cardo suā
latitudinē ceteras precedunt alij limites sunt actuarij
atq lineales actuarius limes est qui p.s actus. e. & ab eo
quintus quisq quem si numeris cū primo erit sextus q̄m
centuria sex limites clauduntur.

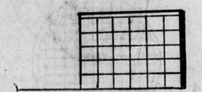

Subrūcivi limites qui.
Iter populo debetur .4. seg.t
Linearij limites.
Iter populo debet.r i Colonijs.

Reliqui medij limites linearij appellantur i sicilia subrūcivi
subiunt actuarij aut ex. max.os decimanū et cardinē ha
bent latitudinem. p. xij. p has iter populo sic p̄viam pu.ca
debetur. H. id cautū est lege Sempronia et Cornelia et Iulia
Quidam ex his latiores sūt quam. p. xii. uel hi qui sunt p via
pu.ca limitare acti habent. H. latitudinē uie publicę Li
nearij limites a quibusdam mēsurę tm̄ discriminandę cā.
sunt cōstituti & si finitimi interueniūt latitudinē. secum
legem amilianā accipiūt. i sicilia & itineri pu.co seruiūt
sub ap.ta subrūcivor hī latitudinē. p. viii. hos cōditores coloniarū
fructus exportandi cā publicauerūt. nā ī possessionū pro estimo uber
tatis estimatione sūt adsignatę ideoq limites oēs nō solū mēsurę
sed. pu.ci itineris cā. latitud. acceperunt.

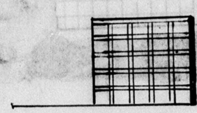

lex amiliano
subrūcivi

Secundum Antiquam Consuetudinē limites diriguntur. q̄r nostri
oēs agror̄ mensuram in orientem potius quā i occidentem
spectare uolu. in oriēt. sic̄ ędis sacrę. Nam antiqui architecti
in occidentem templa recte spectare scipser.̄ postea placuit
omnē religionē eo cōuertere ex qua parte coeli terre illumi
nabatur sic & limites, in oriente cōstituerūt.

Templa in occidētē spectabāt.
Templa i orientem uergunt.

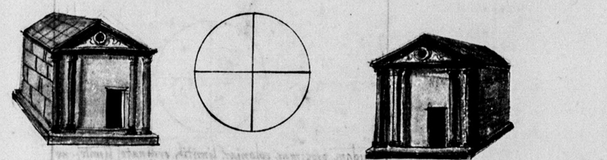

Multi ignorantes Mūdi rationē solem sunt secuti hoc est ortū &
occasum. quotiens semel cōprehendi ferramēto nō pot. Quid

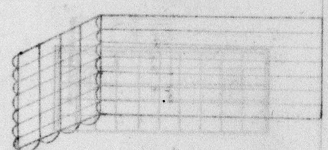

hora sexta

auspicaliter

Groma
Hora sexta q. celi pars.
Cardo

ergo posita auspicaliter groma ipso forte conditore presente proxi
mum ortum comprehenderunt. et in utraque parte limites miserunt
Quid cardo in horam sextam non conuenerit.

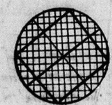

Et Quidam proximar. coloniar. limitib. ordinatos limites. non
mitterent relicta celi ratione mensuram constituerunt
Quatenus modus centurie & limitum Longitudo consta
ret.

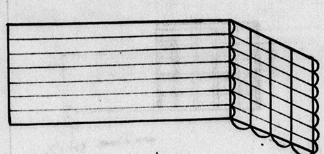

colon

Hygini Const. agr.

Quidam Agri longitudinem secuti. et q. longior erat fecerunt
decimanum.

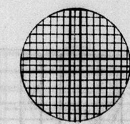

Quidam in Totum Converterunt et fecerunt decimanum in meri
dianum Cardinem in orient. in ag. campano. qui est circa capuam. Campan

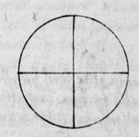

Modum Autem Centuriis quidam sec. agri amplitudinem dederunt
in italia triumviri juger. Quinquagenum. Alibi ducenum. Cremona

Centurie modus

Cremona

III VIRI. diviserunt agros suis
militibus in Italia.

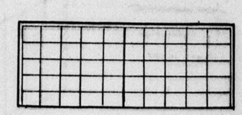

III viri

VTL_03132_01_0040.jpg

Hygini. Const. limit.

Decuma Emerita opp. iuger. ccx. D. Augustus i decuma emerita iuger cccc quib decimanus decimanus habent longitudinis actus r. xi. cardo actus. xx. decimanus est in oriente.

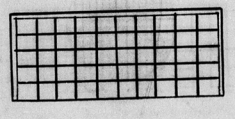

Emeritense. Prefectura Turgaliensis regio. A quibusdam dim. colonis ptica finis hoc est prima i adsignationis aliis limitib. aliis fractura continentur emeritenses finibus aliquid sunt prefectur quar decimani ace sonett dirigunturr cardine in meridianum. Sed in prefectu ras multi consi set turgaliensis regionis decimani habent actus. xx. cardines actus. xL.

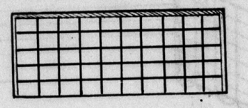

Subsiciua

Decumani max in cardines bis

Multi limites

Cardines

Subsiciua

Nam & in alia prefectura aliter conuersi sunt limites nec habet itinera inscriptionib. inter limitem nouu & ueterem iugera forte. c. xx. haec sunt alterius generis subsiciua.

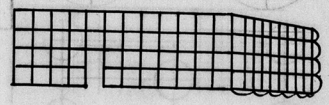

Hae dim. agro. Diuisiones lapidu inscriptionib. tam unciis quu & limitum actionib. alii uertices alii latera regionib. suis obscundat. multi tm tm in decumam max. et cardine ad lapides inscripserunt reliquos sine scriptione ad pone posuerunt eo ideo ea nulla scriptione apparerat. atoto loco numerent. multo appellant. Diuus Augustus i adsignationib. suis num limitu scriptas lapides. oib. centuriis. anguli delegi fecit na locatione operis umes na solum ea ad pu limites tenere et riuu. uerum et inter acceptas ne haberet decess & terminu caruit. inscripserat quidam uertices lapidu & limita tm num significauerut alia alii ipsor. centuriu. sic quadamodu & in latericib. inscripserunt ne iter urtices lapides sic inscripserat quadamodum i decimano maximo & in cardine solet.

Continue

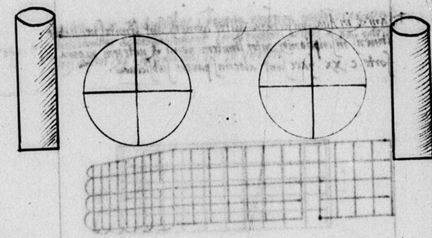

Clusoris.

Sic & Ulteriores secundum num suorum postulationem inscripserunt noluerunt aut limites sine inscriptionib. claudi ita ut eius centuriae esset lapides intelligerent. sic quoque haec inscriptio obscura est lapis aut in regione p.^am et se.^am hac ratione sic inscribi. quemadmodum sup. 4.^am N. illa lapides portio clusoris uocatur ab inscriptione est. ergo talis inscriptio. S. D. V. K.

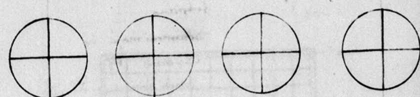

In regioni regione dextra & ultra idem num sic inscriptum in regione sinist.^a & citra eisdem nuis sic inscribuntur comprimus nunc omnes quatuor lapides in unum & intueamur. eor. quatuor partes uacantes ... in suis regionib. Centurias in his includunt Centuri:

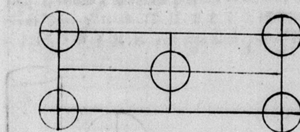

Sic ... in suo interuallo distante centurias cludunt in his inscriptionib. Inspiciamus a max.^o decimano & cardine singulor: lapidum inscriptiones. : —

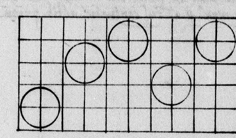

Latera autem lapidum recte inscribuntur quoniam ampliores numeros capiunt. nam verticibus inscribi non facile possunt. inscribi latera nib. D. D. LXXXX. VIII. V. K. LXXV. qua finis inscriptio si ratione ponatur. est optima aliquid et quo modo cuncta inscripta sit. pro ito mensori nib non latebit quoniam certus est lapis quo centuria cludr.

Latebit mensori

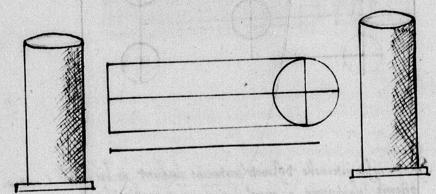

MVLTOS limitum constitutiones in errorem deducunt dum inscriptionem parum intelligunt aut alter limites numerant volentes se quidam decimanum alii primum. Alium maximum et cui exierunt a decimano maximo per actus centurie actib. primum limite

numerant quod est sed dem ad agrum venerunt de quo agitur novam controversiam inveniunt et de aliis quam de quo agitur acceptis litigant dum volunt esse primos decimanos duos et duos cardines. hoc si esset inter decimanum maximum et qui est volunt primum et centurie aliter appellanti forte dicentur inter decimanum maximum et primum sed cum is ipse primus est qui et maximus. continuo a decimano maximo et cardine centuria inscrib. Dem primus V. K. IT. IS. D. E. V. K et DD. EK. K. I. et S. D. E. K. K. erit ergo duob. primus qui et maximus.

Decimanus max. qui et primus.

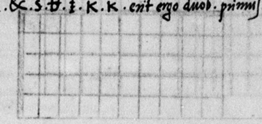

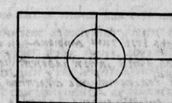

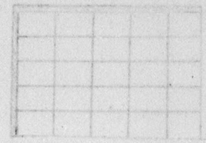

Quintus limes.
Quintarius limes.

Sed de limitib. Quintarijs q̄: queq. Quintariū uolūt. porro aut inter quintū & quintarium interest aliquid Quint. ē. q̄. quinto loco n̄atur: Quintarius quintus: qui est sextus nam et legum latorib. q̄. admom platum ē. sic cauerunt a decimano max. Quintus quisq. spatio itineris appellatur.

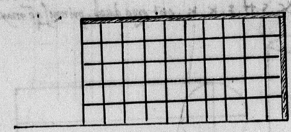

Quintarius

Erat sane interpretatio legis huius ambigua cū cor. tempor. forma sextum quemq. limitē latiorē haberent significationē qua sol & minorē tractamus nūc diligentius quod dixerim a decimano max. quintū quemq. latiorē a decimano q̄m decimanus erat. positi dem. q̄nq. limites q̄. nouissis factus latior is quā decimanus accessit. sic fiunt.

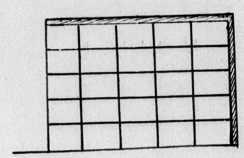

Eamdē obseruationē & in reliqua limitū partē esse uoluerunt. q̄. admodū a decimano max°. quinq. limites ducebantur q̄r. esset summus latior. sic ab eo quintario cui iā spatiū definitū erat quinq. adiectis limitib. summo latitudinē suam seruari placuit.

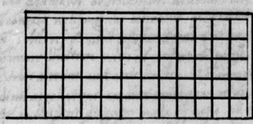

de Augtris

Quemadmodū Antiquis. acti sint limites tractare cepimus itaq. psequi oīa nō alienū iudico fēda. ē. n. culpe negligentia. cum de cōstitutione disputemus pterire tot oper. exemplaria finitis ergo amplior. bellor. operib. augende rēp. cā in lustris romanor. uiri Vrbes constituerunt q̄as aut uictoribus procerib. aut emeritis militib. adsignauerūt & ab agri noua dedicatione culture. Colonias appellauerūt. Victorib. aut adsignate colonie: his q tempons cā arma ceperūt nostri. n. tm militū incremento rēp. priuate him. erat pmium terre & pro merito habebant.:

Colonie que z im.

Militibus agri p me rito cuiusq dabatur.

Cesar dictator bellico sissimus.

Multis legionibus contigit bella feliciter transiger & ad laboriosa agricultur. Qui in p tyrocinio uenirent. na cu signa & aquila a p[is] ordinib. ac tribunis deducebantur. modus agri proportione offitij dabatur. ferunt quidam poea inducta mom belli explecta ingentis[ma] hostium cogressione ab colenda. reductos D. Julius Vir acerrim[us] & militur. gentium domitor tam frangentibus bellis militem exercuit. Ut no uictorias mact. Tirocinio

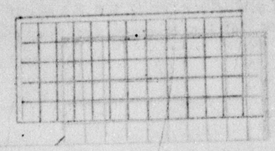

~~Quaerenda est ergo~~ Itaq si loci nu pmittit Ratione Seruare de bemus Sin aut prox[i] patiom rne quid ad nos minus aliquid de finib. fiat fiat aut admissi piculu beas in bis si aliter egerimus mensura sua unicuiq constabit decimani seo nomine appellabantur tandem cardinis sine terminis obligabuntur. rl. opr deerit. misratio habebit. tn inter professores existimatione na nec illis colonis. ho note quiqua mtunam factum erit. qd cardines loco decimanor. obseruantur, decimani loco cardinu oes limitu conexio rectis angulis cotinetur. extremitas mesur obligata e. nibil. rs. p[a] nibil possessor. d finib. Qrit constat illis ratio mesurare limitum ratio no constat & potest. Deci[e] mensura Urbis alterius. aut certe sinistra. ho e. inuersa. cum ipsa cardinu appellatione cardine mudi nominetur. qua re ab oriente in occident. dirigatur nulla est ratio. qd ergo licet exitum decimanu max. nr beat oppositis motibus. aut marit. beat tn ratione. & ab ea eo i ca partem. q[a] pfecerit ace suo iteruallo centuriae nocetur.

Centuria

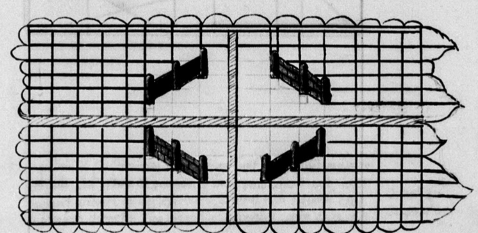

exacte longitudines pli
exacti meridies deli
mitationi agror

Solis ortus & occasus mobilis.

Querenda est ergo huius rationis origo. multi ita supradiximus. Solis ortus & occasus comprehenderunt. qui .e. di tpr mo[lis] nec pot secundu cursu suu comprahendi. Qm ortus & occasus signa a locoru natura varie ostenduntur. sic & limitum ordinatio hac ratione comprahensa semp alteri disconuenit. Si vero i propiquo sint duo signa. q. recta linea normaliter conspici possut. ut excassis longitudinib. longiore lineam ad brevioris longitudine Sig[o] posito aequm[s] ex quo ad interversura brevioris lineae rectam lineam iniungamus. q. sunt duor. Sig[r]. conspector lineae ordinatae ferramento explicabimus.

Versura.
Interversura
Ferramenti

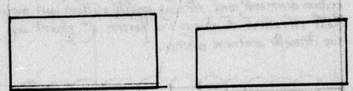

Discovenit

Sit ergo forma conspectus Ut. a. b. c. d. nunc ex linea primu constituta. q. e. inter. b. & d. conspiciamus signu quid est inter. b. & a. prolato exiguu p rigorem Ferramento normaliter paucas ductabimus metas. ex signo. e. prolato iteru. exiguum ferrameto i signo. F. Signu conspiciemus ita ut rigorem excemsur sed & signu. g. & quicumq unum fuerit. sic observabimus qmodo fecerit. F. a. e. d. e. & g. sic. e. b. tractaviumus erit longitudo conspectus inter. b. a. eadem ratione si alteram partem quato d. d. longior fuerit sic notabimus conspiciemus H. & ex. ho. signo in. b. rectam lineam iungeq erit ordinata. a. c.

Rigor
Ferramenti
Normali

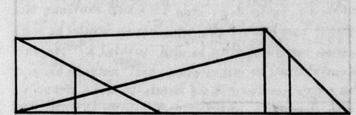

Hos qui limites constituendos hac ratione sunt usi fefellit mundi magnitudo qui ortum & occasum p[u]ndr crediderunt aut forte mensuret errorem & neglexerint & contenti tam regionis ortu & occasum demetiri imo contendisse feruntur ortu eum esse

Ortus qui.
Occasus qui.

Dirigẽ mẽsura

Diastema.

Ferramẽti

Cardo

Decumanum

Singulis regionibus ubi pri̅ Sol appareat. Occasum ubi nouissime
desinat. hactenus dirigere mẽsura laborauerunt. Quidquid nec
illa ipsa regione Solis conspectus recte pot deprendi. nisi aequali
ab ortum & occasum Diastimatib. ferramentu ponatur. q̃d
in qua parte sit scire difficile ẽ. Qm in diuersis orb terrar.
ptib. mensur aguntur. & in illa ipsa regione sit illi forte ex
altera parte campus p multa millia. mons ex altera & pri
or ferramento necesse. ẽ. ex illa parte aptior sol longius
conspitiatur ex hac dem. q̃ mons iminet pari^re & cito
desinat & si cardo mõte nõ longius nascatur. sine decu
manus q̃. m°. pot cursu cõprehendi recto cu ferramento sol
occiderat & terras montem sol adhuc luceat. & eisdem
ipsis aduc campis in Ulteriore parte resplendeat.

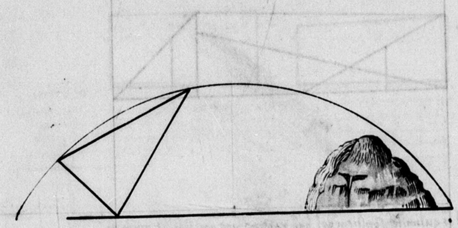

Archimedis

Gnomonẽ sume ac diuin̄e artis istrumẽtu

Inuenito Simile

Mometri

45

Hygini Const. limit.

Querendu est pn q̃ sit Mundi Magnitudo. q̃ Solis q̃ ratio ori
undi mũdi aut occidendi quanti sit mũdo terra adnotadũ
est nobis gnomonẽ sume ac diuinæ artis instrumẽtu. expli
cari .n. desideriu nostru ac ueru nisi p umbraru mom^ta nõ po
test. ortum .n. aut occasum ne ab extrema quidem parte
orbis terrar. puidere quisq̃. pot cu a sapientib. tradi terra
punctum esse celi. & infra Solem amplo diastemate spm
substerneri. Nam & Archimedem Viru p̃te preclari ingenij
& magar. rer. iuentorem ferunt scripsisse quantum arenar.
capere. pot mundus si repletur. Credamus ergo illu diuina
re. rer. magnitudine ante oculos habuisse. q^a ratione di
camus tot seculis Unus mortalium. ho° scire potuerit unus
pp. h° laborauit & p incrementa ubrar deprendit. Coeli
aut punctum terram esse certu. sic describut. q̃d dicam
a polo ad saturni circulu interuallu esse. q̃d greci hemito
mon ap^ant a Saturno dem ad Iouem hemitomon. ab hoc
Dein ad Martem Toni. a Marte dem ad Solem tatumde
esse quantu a polo ad saturnu hoc. ẽ. hemitomon ergo a ue
nere dem. ad mercurium hemitotomo. a mercurio dem
ad Luna tantundem hemitonio a Luna ad terra tantu
quantu a polo ad Iouem triemitomo sic terra punctu celi
esse ostenditur na & artes musicas p hacc diastemeta co
stare fertur.

Gnomo.

Umbrarũ momẽta

Terra Celi punctu.

Archimedis laus.

Planetar interualla.

Errantiu syderu interse media spa tia.

Hemitoniu

Tonus

Musica

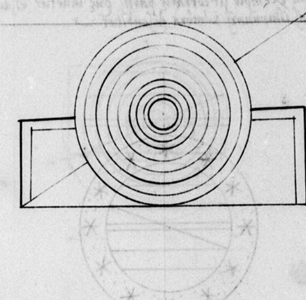

orbis magnit°

Diastemat ẽ

Dies nox

Sol amplior ipsa terra.

Solem aut ampliorem. Aliqd partib. q̄ā terram. describut
& quid palam est ab eo illuminari diem. noctem esse i di
midium ipsius terre ob umbrae ratione. polū ipsius qui
nq3 circulis dividitur in sex partes. Sic ait Verg. Quinq3 — Verg. loc.
tenent coelū Zone. Quar. Vna corusco semp Sole rubet
& torrida semp ab igni e quā circu extreme dextra leuaq3
trahunt cerulea glacie concrete at que imbrib. diris. sive
atris has inter mediamq3. Duae mortalib. agris muner
concesse diuū & uia secta p umbras obliquas. & signor.
uertitur ordo. quinq3 ergo circulis haec nota adsignant.

Zone quinq3

Septentrionalis.
Solstitialis
Aequinoctialis
Brumalis
Australis.
Zodiacus.
Diagoniū

sumū frigidissimae partis prima septentrionalē appellant
Secundum ab eo solstitialem ab hoc deīn qui mediū polū
diuidit aequinoctialem q̄d in eū sol diei & noctis horas
aequat. ab hoc deīn qui est aequinoctiali prox. Brumalē
appellant nā & solstitiale est ordinatus Septentrionali.
deīn contrariū australem ap.nt circulus aut zodiacus cu
ius finis sol negatur excedere. ex circulo aequinoctiali p
brumalē p diagonū ostendunt ita ut meridionale circu
lū ex utraq3 parte mediū secet. ho. ē. p hunc sol intrare
fertur idem hoc eis infra ut. ur. in orbem terrar. xxiiii.
horis circuire. hax fertur xxiiii. horar cūctar. semp nun
esse interuallū. nā i conscendi aut decrescendi inter ipsas
horas alternam esse mutatione. ho. ipsū p umbrar. motus
ostenditur nā cūm sol orbem medium conscendit ūbras
dim xr. i hac sorte part is noctis nostre et artemonomero
tetrantemorio meridiano. a. xi. facit ordinatas ab hoc
enim exemplo sit cōtrarie partis que uidetur eisdem
horis illuminari Umbra describitur.

Solis Cursus.
Hore. xxiiii
Artemonomero
Tetrantemorio

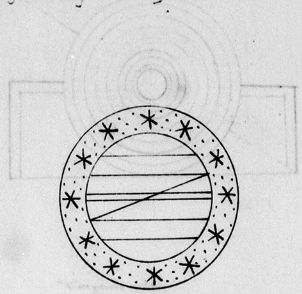

parallelus

Dubiū fortasse de coelo uel de parallelo uolueretur tractemoris
si secundū Zodiaci circuli cursum oceani meridianus interuen
it nā totius terrar quattuor partes mari dividuntur. nec
ultra homini quattuor partes pmittitur. Sed quoniā Oc
eanus meridianus subiacet circulo meridiano. q. ē zodiacus
mediū secat apparet inter equinoctialem & meridianum
circulū media terra. quidquid. ē. in oriēte ultra cursus Solis
esse. q. regionem quidam sex contraria partis. ap.ant et quidq
a media terra i occidente inter brumale & meridianū cir
culū iaceat. nostrae esse partes si solis cursū sequamur cum
omnib terris i. vii. nrā parte i occidente spectantib. Um
bras i dextrū emittit. exceptis illis qui sunt ab egypti fine
usq3 ad oceanū quem finit circulus aequinoctialis has terras
fertur inhabitare. Arabos i Indos & alias partes & gentes
aput hos i oriente spectantib. umbras i sinistrū emittunt ex — lucan
quo apparet eos ultra solis cursum positas. Sic ait Luc. im
usū uobis arabes uenistis in orbem Umbras mirati omnes
nō ire sinistras. nā & in egypto medio die umbra cōsumi
tur ex hoc ibi mediam terr partem esse cōphendunt.

Oceanus meridianus.
Meridianus circ
Terre pars a nobis habitata.
Umbre i dextrum.
Arabes
Indi
LUCANI Locus.
Terre Umbilicus.

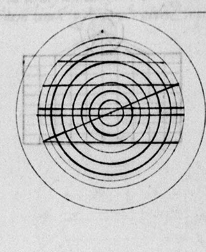

Mediā partē terr

Sexta hora ? b.. Optimũ est Ergo. Umbrã horã sextam depͤhendere & ab ea limites incohar. Ut sint semp meridiano ordinati. Sequit dem̃ ut orientis occidentisq. linea huic normaliter conveniat. pri mũ scribimus circulũ in loco plano i terra & in puncto. eius scioterum & iterũ ponamus cuius umbra & intra circulũ ali qn intra et certius. c. N. qua orientis & occidentis depͤhender attendimus. Ē. admon pimũ solis ortum umbra constabit p. solis umbra cohibeatur. Dem̃ en at circuli linea pvenerit notabimus cũ circumferentia locũ similiter exeũtem umbram est circulo attendamus & circumferentia notabimus.

Sciοterum

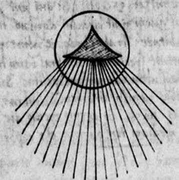

Notatis ergo duab. circuli ptib. intrantis umbra & exeũtis loco rectã lineam ad sign. circumferentiæ ducem. sed media nota bimus p quẽ locum recta linea exier debebit a ponto cir culi p quam lineam cardinẽ dirigimus & ab ea normaliter in rectum decimano emittimus & ex quacũq. eius linea pte normaliter intervenerim decimanum recte constituimus.

Decumanus

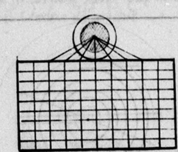

Est et alia Ratio qua trib. umbris compͤhensis contra exeas sit. meridianũ describimus loco plano in gnomon constituemus habeat umbras eius ab æquali qualescũq. pͤndeamus qualescũq. enotavimus. c. D. E. has umbras normaliter compͤhendimus quanta latitudine altera ab altera distent Si an meridiã constituemus longissima. Si pͦt meridiã erit novissima.

Gnomo

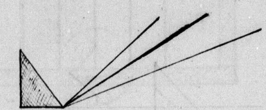

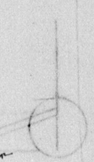

Has dem̃ umbras proportione ad murtipetras i tabula describi mus & sic in terra servavimus sit ergo gnomon. a. b. pla nitia. b. tollamus umbrã maxª. & i planitia notemus signũ. c. secundũ similiter i planitiam notemus signũ. D. sive tertia signũ. E. Ut sint in embassi proportione longitudinis suæ. b. e. D. c. & sciamus hypotenusas. c. H. a. & ex. D. in. a. nũc puncto. a. & intervallo. e circulũ scribamus ordinata dem̃ lineas bassi. h°. c. planitiæ eiciamus i cathetũ ex pcisuris hy potenusar id circumferentiæ. ex. F. I. H. g. e. & ex. I. H. K. longissima dem̃ linea. g. F. maxᵉ umbre imprimemus & a.

Murtipetra

hypotenusa

cathetus

precisura

vin

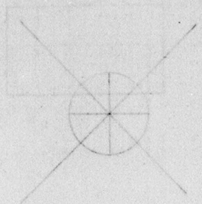

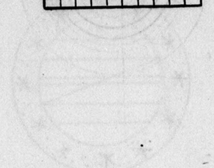

umbra imprimi

.b. signo .b. notabimus .g. f. secundu linea umbrae sec. notauimus .R. C. Deim ex signo .F. I. recta linea eiciemus. utraque ex .c. D. finib. umbrae hae duae lineae altera alteram cos[?] hendent signu .T. eiciemus. Deim rectam linea ex .T. & .c. T. E. quae erit ortus & occasus. ex hac in rectu rectam lineam eiciemus h.o e. normaliter haec erit meridiano ordinata.

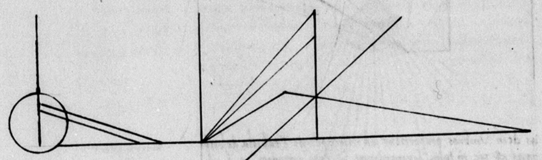

Eisdem signis & ipsum constituemus & intuebimur quattuor coeli partes quib. limitu ordinatio hac ratione constituta omni tempore conuenit.

conueniet

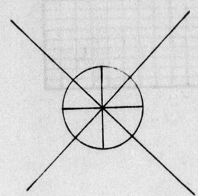

Multi perpetuos limites elegerunt & in illa operis perseueratione peccauerunt. Sic in ueter. colonar. finib. inueniamus. recentius in prouintias operabant. Ubi ferramento no nisi ad structuram no utantur.

ferramenti i

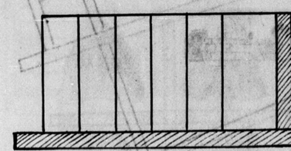

Si locus in quo colonia constituitur cuius erit ex ipsa ciuitate maximu decimanu & cardine incipiemus ita si colonia absole constituetur decimanu aut & cardine optime iu. mensores ager. Debebunt idem & quintarios ad singula claudere ne quis error operis fiat. Qd pot amplu actum emedare sine rubore difficile est. qd si aut ferramenti uitiu. aut conspiciendi fuerit uana contemplatio in uno quintario statim adparet et tolerabilem habet emedatione. subrunciui minus erroris habet & periculu h.o tn nequit diligenter habet agere oportet ne qua et hic haec corrigendi moram praestet.

Decimanus Maximus

Quintari

Error sine rubore emedari no pot.

subrunciui

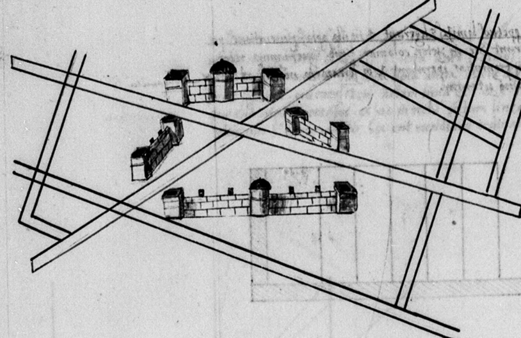

Meta
Actuarij pali.

Limā aut p. Metas Extendemus. & pcū ad ppendicul͞u cultel labimus actuarios palos suo nūo inscriptos inter centenos uicenos ped. defigemus & a partition ap acceptar mensura acta appareat.

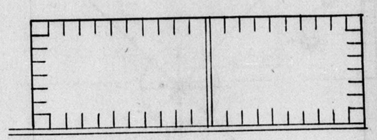

Limitib. secu. suam legē latitudinē dabimus & aperiri i pperuu cogent plurimū. rr. agētib. prastat acti actuarij limites ppe tua rectura ex ho. deuerti ne p negligentiā nō pot cultoris locis limitem sulci optime seruabimus praes tn i conspectu longinquo singulis limitem augeamus.

Actuarij limites ꝫ
Rectura
perpetua

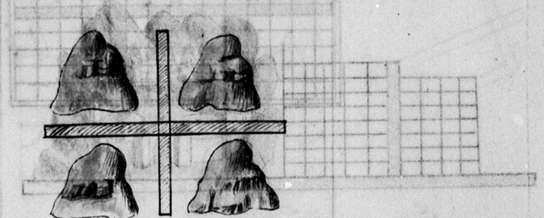

Si limitē post Urbem constituta in quo incohoabimus ex proxo. decimanum maximū & cardinem incipiemus est qua longitudinem secundū legem suam dabimus.

Decimanus Max.

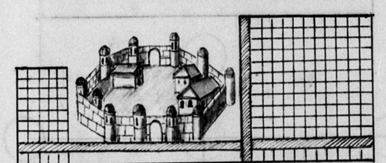

S i pp locor. ppe. Vrbem limites richoari nó poterút, túc i cá
régioné ubi adsignaturi erimus decimanú max.m & cardiné
sic cóstituemus si decimani ordinatio nó. é. ortus & occasus
teneant cardinem meridiani & septentrionis.

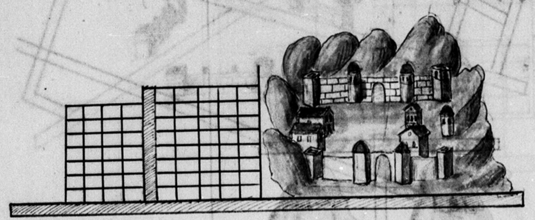

Decimani | Cardinis | Subruncivor. modus

L imitib. latitudinis. secúdú legem & consecrationé suic cósuetu
dinem Divi Augusti dabimus decimano max. p. xl. cardi
ni max. p. xx. actuariis limitib. omnib. decimanis car
dinib. p. xii. subruncivis. p. viii. limitib. p. viii. oib. in
mediis tetractib. lapides defigemus ex saxo silice aut mo
lario aut deteriori politos in rotundú crassos pedem i terra
ne minus pedes. II. duosemis supra terram sexquipedem

Limitu latitudo sm̃ legé augusti

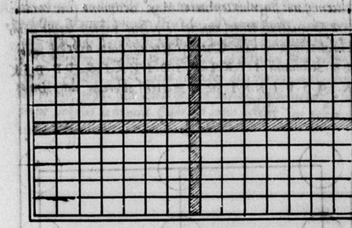

I n scribendis nobis una sit ratio hanc itaq. ex omni opt. certissima
eligamus & hac potissima utamur decimano max.o & car
dine max.o omnes lapides in frontes inscribamus. reliquos
in laterib. clusorib. oes. n. centuriae singulos angulos ha
beant clusores incipiamus ergo poner lapides a decimano
max.o & cardines inscriptione quas debet decimanus ma
ximus cardo max.s decimanus max. cardo totus.

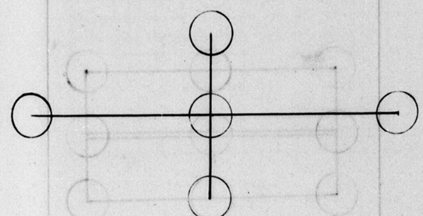

f. 11

Clusalis angulus

Aplicemus nūc singulas centurias Max°. decimano sive cardini hac oēs quattuor ternos Lapides iā positus habent sequit͡ ut illis clusalis angulus haec & hoc est singulis quib. debebit scribi DD. decimanū .I.V.K.I. & .S.D.I.V.K.I. & DD.D.I.K K.I. & .S.D.I.K.K.I. Sic et in ceteris observar͡ debebimus.

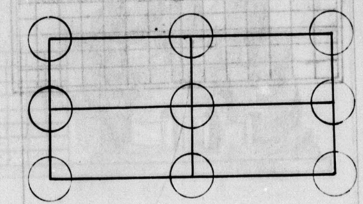

His ad Angulis Lapides defigamus. Quib. i͡ centurias appellati onē laterib. ascribemus ad terrā deoꝝ suoꝝ versus .S.D.I. .V.K.I. in ea parte lapides inscribimus: Q͡ erit .S.D.I.I. .acqui ultra primū Q͡d in altitudine exponi i͡ hac planitia nō pot scripturam lapidi adplicabimus quā in re ipsa lapis amplicamimus Q͡n in re ipsa lapis hic debebit scī & D.D. I.V.K.I. sic & sic & .S.D.I.K.K.I.:

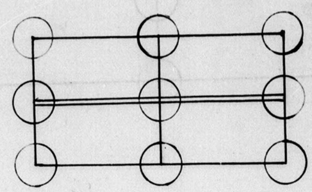

Qm̄ ab uno in Umblico i͡ quattuor partes oēs centuriar͡ ordo cō ponitur ab unius prima cēturia ad impraemēte i͡ cx mento inscriptio oēs i͡ singulis angulis cludūtur Quisquis .p. ultra .p. ii cardinem nnatū ꝯseverat usq. ad extremū fine ultra primū uocari. Sic & cardo similiter decimanus aut. secū decimanus max. sive cardines oēs lapides positi fuerūt ꝑ succes sione singulis centurijs Quartus Lapis debebit Sui posito cē turiae appellatione inscribi debebit.

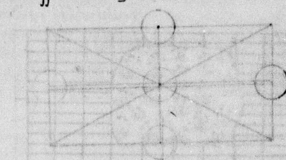

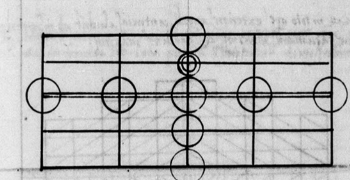

Hisdem idest cu. in decimanu quartu lapidem posuerimus sc quīti loco centuria quartus angulus zantu uocabr qd nūs inscribet ipsius ad sumā oēs clusales angulos centuriarum lineis diagonalib. compledimus.

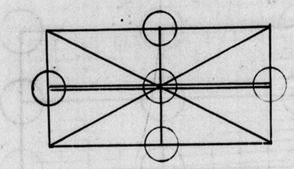

Sic & in toto ope exteriores anguli centurias cludut ab inscriptio ne decimani maximi & cardines maximi.

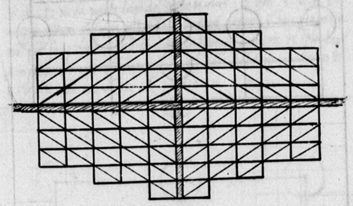

Cu cēturias oēs incertis lapidibus terminauerimus illa quae rei publicae adsignabunt quamis limitib. serant priuatam terminationem circuibimus & in formā ita ut erit ostē demus Siluas siue pascua pu.ca sim Utrūq quatenus fuerit terminatione repleuimus et & in forma loci latitu dine rarior linearū dispositio demostret hār. siluae extremitate p oēs angulos terminamus.

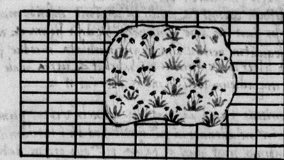

Eadem Ratione terminabimus fundos exceptos siue cōcessos & in formas Sic. Loca publica iscriptiomb. demostrabimus.

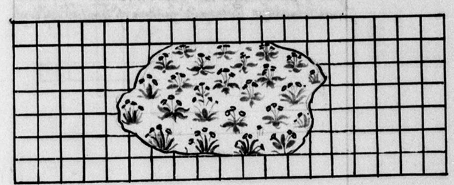

Fundus Seianus
Seian9 Fundus.
. L. Manilius Seij. F.
Fundi excepti. q.
Benemeriti. q.
Fundi cōcessi. 5
Augustus Cesar in milites suos mu nificus.

Concessos fundos aeque similit ostendimus ut fudus Seianus cō cessus a Lucio manilo Sei filio ī adsignationib. N. diui Augusti diuersas hnt cōditiones fundi excepti & cōcessi. Excepti sunt fudi benemeritor. ut ī tuto priuati iuris eēt in haec ulla colonia munificentia hent & essent in solo populo romāi. Cō cessi sunt fundi & quib. indult. est cū possidere unicuiq plu squā edictū cōtinebat nō liceret. Q̄ admodū ergo eor. ueter. possessor. relicta portio ad ius coloniae reuocatur ceteror. qb. plus possidere pmissum est om. N. fundos secūdū meritum & militiam coemit & militi adsignauit inscribemus or go cōcessos sicut in aere pmaneat hic desit figura & eoz est hic sequitur uerboz q̄ua erant mutilata in codice figu rato et alter codex figuras nō habebat & uerba male cohe rentia usq ad eum locū Si mons asper fuerit & re

Aequi territorio si quid adsignatū & ad rectā Vrbem ptinebit nec uenire nec alienari a pu^co^ licebit Sed dn̄ ī tutelam terri torij ascribimus sicut silua & pascua pu^ca^ quo ordine datum fuerat coloniae ascribemus. ut ait fuerit adsignata inte axib. & ex h^o^ apparebit ita & ordine ptinere Desit figura Ac hr̄ lucus aut loca sacra. aut. edes. qb. locis fuerant mensuram cōphendimus & locor. uocabula inscribimus n̄. exiguū uetustatib. solet esse instrumētū si locor. insig. ūn & uocabula aeris inscriptionib. constrectet Desit figura Si qua regio extremitate limites nō aspexerit. eū locum uaca tes Significabimus hanc īscriptionis locus extraclusus & extremitatē eaq termis lapideis obsignabimus iterposito amplioris spatio & d alcis inscriptis conditoris noīe & coloniae finib. extraclusa regio ideo quid intra limites finitima linea clauditur. linea aut finitima si limitib. cōphensa

Extraclusus locus

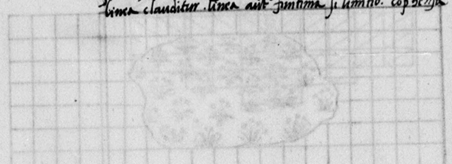

fuerit optimū erit extremitatē ad ferramēti rectis angulis obligar. sic terminos ponere Desit figura.

Si fuerit mons asper & cōfragosus. p singulas petras finitimas notas imponimus & ubi potuerint inscriptiones sic & ī forma significabimus Praeterea in sicilia ubi mōtiū altitudo et asperitas.

Sicilia mōtes hēt altos et asperos.

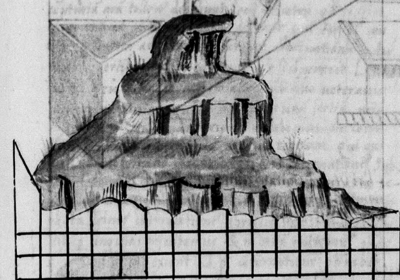

Nam in planis Quāuis ī oīum centuriar. anguli lapidibus cōp hendantur certis tn̄ locis aras lapideas ponere debemus

Q^a. inscriptio ex uno latere p̄tice applicata fine coloniae de mostras. ex altera qua foras erit ad fines Ubi finiet āgulū fatiet terminū angulor. aras ponemus. sic & in locis mo tuosis.

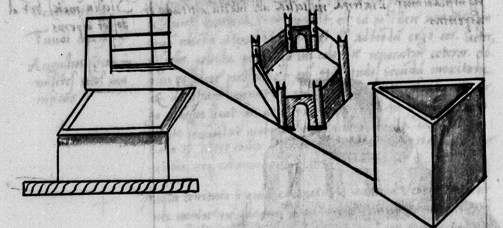

Et has Utrasq Ciuitates cōstituant ad fines. N. eisdem locis nomine Imperatoris & finiū car. inscription. aras conces cōsecratas debebunt.

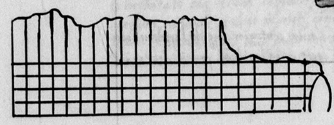

Arę cõsecratę

Agro limitato acceptu^ror. Cōparatiōē faciemus ad nōm adcepto rū quatenus centuria capere possit aestimabimus & in sortem mittemus solent. N. culti agrj ad practiū me metorū aestimarj si i illa p̄tica centuriam ducent iugera fuerint^s. et accipientib. dabit^r iugera LXVI. s. una centuriam tres accipere debebunt i Quid. ē. illis tres partes partibus aequis determinabimus oim noia sortib. inscripta i urnā mittemus & pro ut exierint. p^a. sortem centuriā arū tollere debebunt. eo & ceteri. q̄d si illis cōuenerit ut cōternati sortirj debeant qui tres. p^u. centuriarū sortem acceperunt. debeant cōternationū factarū. singula sortib. noia inscribemus. Ut si cōuenerit. L. Titio L. F. Seio titi filio aegerio sullo auli filio ueteranis legionarijs Quintae alae uel ex eis unū sortiū noia inscribemus. quoto loco exierit notabimus. Sic cōter natione lineam fatiet dū usq ad tertium qui exi erit una cōternatio. Sic & ceteri has cōternationes Sub lata sorte q̄dā tabulas appellauerūt. q̄m codicibus ex cipiebantur & a prima cera. p^a. tabulam appellauerūt pacta deinde cōternatione sortitor. oēs centurias sor tib. p singulas inscribemus & in urnā mittemus inde q̄. centuria. p^u. exierit. ad. p^a. cōternatione p̄tinebit. sit sorte centuria. D. D. XXXV. V. K. XLVII. L. terentio. L. F. pollioni iugera LXVII. I. C. numenio. C. F. iugera LXVI. S. ollo numerio filio stellioni iugera LXVI. S. eodē. ex^to. ceteras sortes. A. D. signare agrum secūdū legē diui Augusti eatenus debebimus. q̄. flags. ut ara ter exierit nisi ea h^o. cōditor aliquid immutauerit primū.

Sortes ex urna du cebantur.

Cōternati quēadmo dū binatj.

Cōternatio.

Veterani legionarij Quintę alę.

ollm

Ala

Quinta ala

adsignar agrū circa extremitatē opportet ut a possessorib
uelut terminis fines obtineantur. ex eo uiteriores ꝑticae ꝑtes
Si qua cōpascua aut sylua fundis concessæ fuerint q̄a
ū data est in forma iscribimus centu. c. Multis colonis
imanitas agri uicti adsignationē in plus terra quā
datū erat superesset proximis possessoribus datū ē in cōe
nomini cōpascuor. haec i forma similiter cōpensa oste
demus.

Cōpascua.

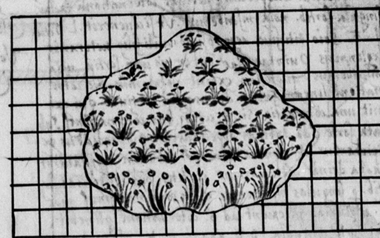

Haec Amplius quā acceperas acceperūt sed ut i cōmunē ha
berentur multis locis. q̄m adsignationē sunt cōcessa Lex
his cōpascua fundi acceperūt. haec benefitio coloniæ
habent in formā cōpascua. ꝑtā uelienssium inscribi debet
& uectigal quāuis exiguū prestat.

Velienses

Subsiciuor oim librū facile scire debemus. ut quādo uoluerit
Impator sciat qd in eam locū hoēs deduci possint. aut si
coloniæ cōcessæ fuerint. Cōcessæ coloniæ i aere inscribimus.
ita rei p. n. ꝯ concessa eod fatiens ut uiliensib siti inscribim
oīs aeris significationē & formis et tabulis aereis inscribim
us. data & adsignata concessa. excepta redita cōmutata
ueteri possessori & quæcūq alia inscriptio singulare litterarū
i usu fuerit & in aere. ꝑmaneat & typū ꝑtic
totius limitis descriptū secūdū suas determinationes adscriptis
ad finib. tabulario cæsaris iferent. & si qua benefitio con

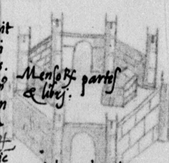

Mensorū partes & libri.

Tabularcū qd alij tablinum.

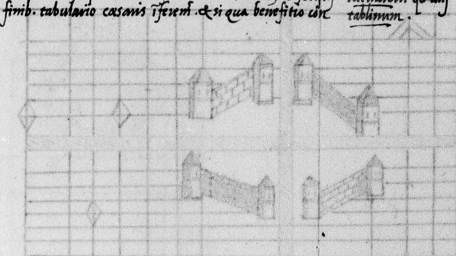

Beneficiorum liber.

cessa. aut adsignata coloniae fuerit. siue in prox. siue inter alias ciuitates in libro beneficiorum adscribemus. & quod aliud instrumentorum pertinebit non solum coloniae. sed & tabulario caesaris manu conditoris subscripta habere debebat. Typum totius perticae sic ordinabimus ut omnes mensurarum actae limites & subsiciuorum linea ostendat.: —

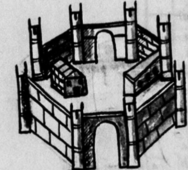

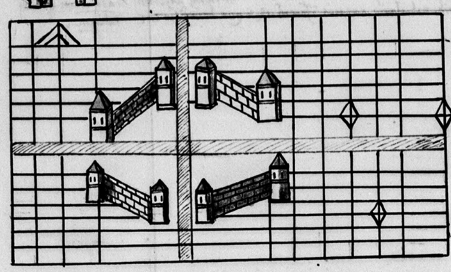

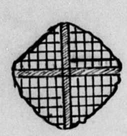

Malemeriti.

Flax & ara.

Rude agro Prouintiale Sic adsignabimus q̃t ad mõm sup̃ dixim̃ si uero municipiũ in coloniam eius transferet coditione regionis excusantem & secũ. suã postulationem adsignabimus multis locis coditores uniuersũ locum coemerunt multos malemeritos fundor. possessiones priuarunt. ubi tñ aliqd concessũ est & grae in eiusmodi coditionib. interuenit. c. t. p & reip. huc agrũ secudũ datam legem ab his aut si placebit. secũ. diui augusti adsignabimus. eatenus quatenus flax & ara terit. hacc habet suã interpetratione Quidam putant tunc cultũ nominari ut mihi uidetur alij agrũ adsignare hac erit ne accipiet Silue uniuersus modus adsignatur aut pro eius. q̃ uero maiorẽ modũ acceperint culti optime. secũ. legem accipiet aliquit silua ad implendũ mõm ita fiet ut alij sibi iunctas siluas accipiant alij ĩ montib. Vltra quartum forte uicinũ.

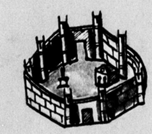

Pm̃ri. agro centuriab.m̃ limitib. includemus. ho est centurabim̃ commallorari debet. & sic ĩ aere incidi sortes sic ĩscribebis ut una accepta duas tres pluresue centurias continebit. has centurias & quatum ex accepta habeant et ĩ una sorte inscribimus. ut si dabit. Lxvi. s & p tres uias uias separabitur dem. s. c. I. K. K. I. iugera. vi. Dem. I. K. K. I. I. XV. & Dem. I. I. K. K. I. I. iugera xlv. has una sors continere debebit sub hoc. exlo cetera fient finib. adsignatis & ceteris mẽsori partibus coditori ordinatam ordine pferemus.:

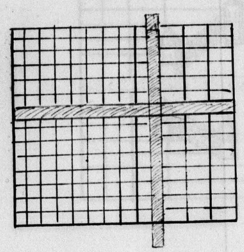

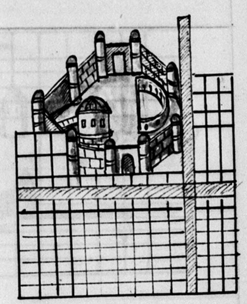

Agrum Arcifiniũ Vectigalem ad mẽsuram sic redigere debemus ut & rectioris & quadam terminations ĩ ppetuũ seruetur Multi huiusmodi agrũ colonico decimanis et cardinibus diuiserunt hoc est p uias Sic in paxi nota mihi uidetur huiusmodi alia ratione agendũ debet interesse inter inmunẽ & Vectigale. nã Quemadmodũ illis conditio diuersa est. ita actus dissimilis esse debent nec tñ angusti possessiones coclúdentur. ut. n. & p singulas prouintias priuatas limitum obseruationes dirigere possit.:

Arcifinius ager Vectigalis

Agri Vectigales multas habent constitutiones ĩ quibusdam fructus parte certam prestant. aliqui acias. alij sepias alij pecunia & ho. p solitam estimatione certa pretia agris constituta sũt. Vt in Panonia singulas spes culturarũ uel silue & ubertatem alij &c.

Vectigalis ager.

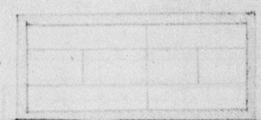

Asia Vectigalia

Opiniones sint adhibenda ē mēsuris diligentia nā & frygia
& tota asia ex huiusmodi causis tam frequenter disconuenit
ē in panonia pp quid huius agri uectigalis mēsura certis
a pretij rigorib. cōprender oportet & ad singula terminis fu
dari qdam inter uersuras lapideis politos & ut hos inscriptos
lineatos defigerent in eam parte qua res exiget oportebit
oim agr. latitudines uelut limite obseruabimus interstitio
ne limitari uersuras pstrigas & scamna agimus Sic ati
quis latitudines dabimus. D. M. Decimano max. & K. p.

1: / 1 q prorsis limitib.

xx. eis limitib. transuersis inter qos bina scāna iteruem
unt. p. xvii. item Quatuor strigas cluduntur. p. xvii. re
liquis rigorib. lineares. p. viii. huic agri mensure mor
colonico dcāmanis & cardinib. diuiserūt oim mēsurar.

Striga quid: ī / Scamnū quid:

huius cultura dimidio longiorem. siue latiore facere de
bebis. & quod in latitudine longius fuerit Scānū est
quod in longitudinem striga.

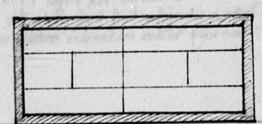

Primū constituemus Decimani max. & Cardine maximum
& ab his strigas & scamna cludemus.

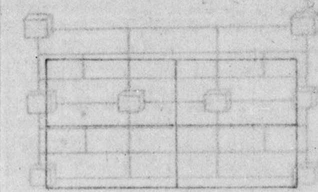

Actuarios limites diligenter agemus & in eos lapides. D. īscri
ptos defigemus adiecto scamnor. nūo. pu. A. D. & K. Inci
pimus inscriptiones. uelut in quintarijs ponor. po. lapidi
inscribimus. D. M. K. Mus.

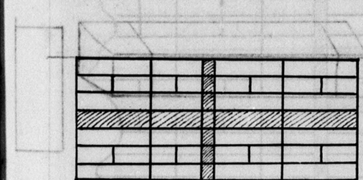

Inscriptio

A b hoc Dem Sin[le] actuariis limitibus similiter per ipsos inscribes D. M. limis. II. K. M. limes sec significationem om quattu or regionu limites conprahendemus.

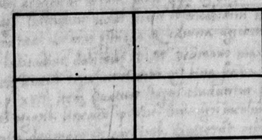

H is Dem pti[trs] hac quadratu angulis lapides eius gnis subpstitis inscriptione lris singularibus Dem. Quinta striga. prima scamno. II. & ho in laterib. lapidum in fronte ante regi onis inditiu Dem Quintus. K.

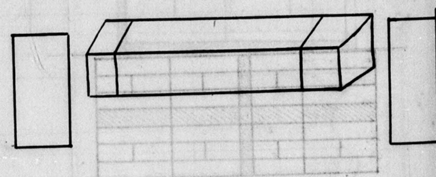

H unc positura angulis lapideis inscriptos inspitiamus:

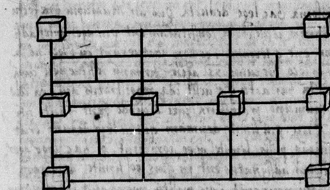

I ntra has strigas & scamna om agr[u] seperabi[m]. Cuius totam positione ad veru formatam i scientiam inspitiemus secundu rei qd pntis forma describamus

strigę
scāna

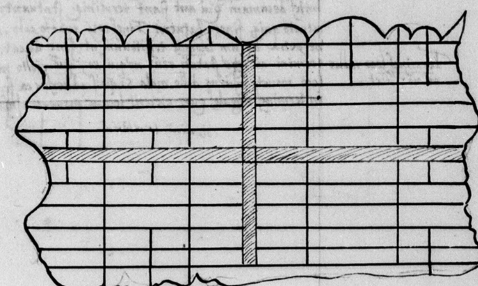

Lex Manilia Rosia Peducea Aliena. Fabia

Lex Manilia Rossia Peducea Aliena Fabia

K.Z. I.I.I.

Colonia. Municipiu. Forum. Cõciliabolum.

Quæ colonia hac lege deducta Quo iur Municipiu præfectura Foru & cõciliabolu constitutum erit qui ager inter adfinis eor. erit q terminos i eo agro statuerunt cu i loco nõ stabit i eo loco his cuius. SS. ager terminu restituendu cura que recta has actu esse uelit idq magistratus qui i ea colonia, municipio, præfectura iuri dicundo pre͠rit facito uti fiat. Ʒ IIII. qui limites decimani qui in lege deducti erũt Q^a quicunq possis limites in eo agro erũt. Q^i hac lege ager cu datus adsignatus erit in quis eos limites decimam n obsequi neuæquit i eis molitu nec eo quit ibi oppositum st neuæ eos arato. neuæ fossas opturato neuæ quis sepito Q^o. minus sui itineris aqua ire fluer possit si quis aduersus ea quid fecerit in res singulas Q^tiescunq fecerit. V IIII. SS. IIII.

Præfectura. Cõciliabulum.

Coloniæ Municipib. eis adq in Q^r. agro id factum erit. DD. esto pecuniæq qui ualet petito ac lege esto. K. LV. qui hac lege coloniam deduxerit. Municipium. p̃fecturã. forum conciliabula. cõstituerit i eo agro qui ager intra fines eius q coloniæ municipij fori cõciliabula p̃fecturæ erint limites decumani qui aut fiant terminiq statuantur. curato quiq fines statuerit. Fines eor subrecto acto. du ne extra agrum colonicu territorium ut. fines ducat. quiq termini. ac lege statuti erũt ne quis eor quẽ eicito neue loco moueto insciens dollo malo si quis aduersus ea fecerit in terminos singulos quos eicierit loco ue mouerit sestẽs

Terminos loco mouere nõ licet.

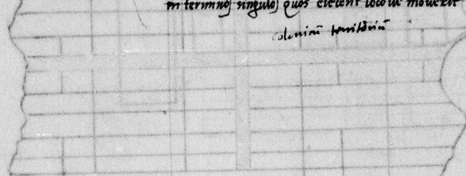

Hygini Const. limit.

D.M.D.D.SS hoc ẽ dumõ

.D.M..DD.SS. hoc est dumo. SS. oio pu^cũ N. in pu^cũ cor. quor. intra fines is ager erit dcq. ei recuperatores quæ hac lege erit iurisdictio recuperator quæ ratio. XX. adicio esto cu curator hac lege nõ erit. tũ eius magistratus quicũq in ea colonia/municipio/foro/cõciliabula/p̃fectura cu iuris dicendi præerit eius magistratus de ea r iurisdictio iudiciisq ydatio ac dictio esto ino. eam r̃ is qui hac lege iuditiũ dederit testib. pu^cus dutaxat. iter res singulas. SS. X. milia denũtiandi ac testante ita Uteri cessante Facito ita ere. rp. Fideiq sua uidebitur & si duo sunt de ea pecunia petierit condepnatus erit. ea pecunia abeodem ut bonis sub eius primo quoq tpr exigito eiusq pecuniæ quid receptum erit partem dimidiam & sutus unius opera maxime codẽnatus. erat. partem dimidiã in publico r digito Q^o in loco terminus aberit si quis in eum locũ terminũ restituere uolet. sumet sin fraude sua licito facere neue quid cui bis ob eam rem hac lege dãnas esto.

Recuperatores.

Explicit Hygini gromatici constitutio felicit^r.

Damnas esto

Incipit Ageni Vrbici de controversiis agrorum.

1 Cum p oim augustinor. inger. haec i discrime euenerut omia
supradicta conuenienter hic debetur. illa sit que secundum
forma proponitur nemini i prouintijs modus ab alio posside
re neq. rc quide simplex quemadmodu aut fieri solet ac trac
tare no alienu indico. pot. n. fieri ut illa mille iugr. sec.
ordinatione sermonis a loco qd incipiat & in diuersam re
gione qd falsam manifestu adparet in demostratione in
pitis obscurissimu est dinoscere, an secundu forma regio co
Aphrica uastissimos habet campos.
uemat pns itaq. diffusæ regiones pareant & argumentis
aut arbor. aut aliar. rer. careant. Sicut in Aphrica ubi
spatiositas & inundatio campor. eius moi cotrouersias facillie
in errorem deducit qd si eadem mille iugera i eodem sun
loco forma dictat cohibitis angulis nil dest i re pnti mi
norib. liniamentis deformatur ut nom no expleant se
quitur falsu futur. qn nihil amplius demostrationi
qua loc. conueniat & speria disconueniente uelut ad
procenta adscripta modus aut disconueniat aut si in code
loco uelut i eadem mille iugera describere conuem
Feronie lucus.
ent quid mille iugera & ad lucu feronie esse conueniet
Sed spe disconueniente inter pitos manifeste falsu appar
bit meminera & superius ut aliqd uerum adprobari posset
minime ci quidquam falsæ posse interuenir. na & haec
expositio declarat quauis duæ consentiant partes ab una
dissentiente uincantur nec uer. esse posset nisi illis quoq.
tertia ps illa consenserit. conuenir aut oi homini restituti
one formar. oia debent ut secudu signa i formis nomina
ta locus quicuq. erat restituatur. aut artifitio signor. loca
requiratur si erit ut frequenter euenit turbata docer

lucus feronie

nos angulor. positiones poterut. sic erit ut & artis sinceritas
seruetur & ordo ueteranis adsignatus no pternittatur.

De propietate.

Cotrouersia est status. effectiui effitiat. n. ex oib. an dictis 2
cotrouersiis sed qr. status in hac propositione iniriti hnt
dixi & supra de proprietate agr. plurimu iur ordinarie
neq. n. hic msurar interuenitur nisi cu queritur. Quate
mis agatur propietas uno genere uindicat casunt ple
rumq. agri ut i capania in suessano culti qui habeant
Suessa capanie. Vrbs. Maricus mons.
i monte marico plagas siluar. determinatas quar. siluar.
propietas ad quos pertiner debeat uindicatur na &
formæ antiq. declarant ita esse adsignatu. qm solo
culto nihil fuit siluestre innctu qd adsignaretur relicta
sunt & multa loca que Veteranis data no sunt. hc
Comunalia. Proindimisa. Compascua.
uariis appellationibus p regiones noiat i ætruria comu
nalia uocatur. quib. da prouintijs pro i diuisa haec. fer.
pascua certis psonis data sut depascenda tunc cu agru
adsignati sunt. hc pascua multi p potentia iuaserunt
& colunt et de cor. propietate solet ius ordinariu moue
ri. n. sin interuentu msurar. qm demostrandu est qua
tenus sit adsignatus ager. n. pemptiones quasda solet
propietas quarudam possessionu ad psonas ptiner. q iure
magis ordinario qua msuris explicatur. Nunc ut ad
publicas psonas respitiamus coloniæ quoq. loca qda hnt
Prefecture que.
adsignata i alienis finib. q loca solemus pfecturas ap
par. prefecturar. propietas manifiste ad colonos ptinet
no ad eos quor. fines sut diminuti solent & puilegia qda
hre benefitia principu ut longe et si remotis locis saltus

Beneficiarij.
Benemeritj.

reditus eã acceperint. quor. propŕietas indubitate ad eos ptinent quib. ẽ. adsignata alia benefitia & q̃dam munici pia acceperũt et peiuata psone que de principib. illis tem porib. bene meruerũt in hac cõtrouersia plus potis ẽ ius ordinariũ quã ars mẽsoria. ab eo. N. statuta lex ut de propŕietate agat. n. de loco mẽsura aũt nihil amplius q̃ secũdũ forma locũ declarat in hac aũt cõtrouersia ars mẽsurar. locũ secũdũ ẽ prius alij uacãdũ esse an agẽda sit mensura.

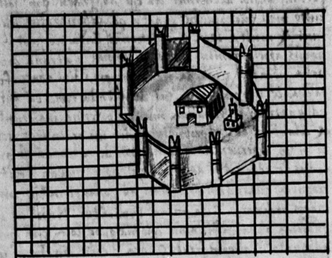

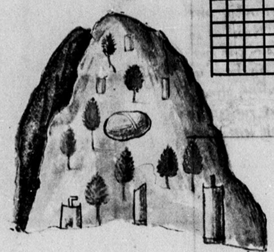

Agenus Vrbicus.

De possessione.

Controuersia est status Effectiui q̃m pn. possessio tpr. efficit dem ad solũ respitiamus oẽs antedictas controuersias capit si. N. solũ cogitemus ut legitima possessio expleri possit indubitate locus desimiatur necesse est & de hac contro uersia plurimũ interdicti. for. litigatur. De q̃. et ĩ supior memininus ideoq; ñ puto eã iterum tractandã. 3

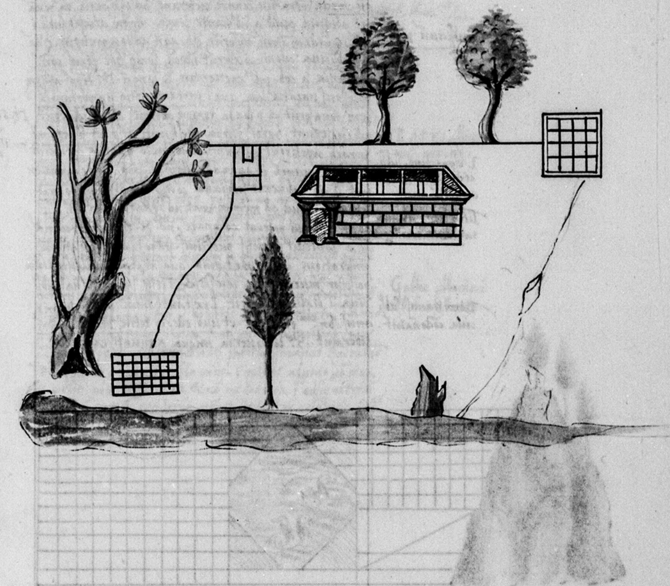

De subsicinis . 4

Subsiciua q.
Subsiciuorum genera.
Subsiciuum unde
Vespas. Imp. subsiciua fisco uindicauit.
Titus Imp. aliqua subsiciua recollegit
Domitianus subsiciua condonauit.

Controuersia est status effectiui . quam subsiciua nominari aut sentiri sine quadam loci latitudine aut modo non possunt ideoque manifeste apparet supradictarum controuersiarum status in locum subsiciuorum aut genera sunt duo unum quod extremis adsignatorum agrorum finib. centuriarum non expletur: aliud & integris centuriis interuenit de quo maxime controuersia agitantur cum aut adsignatio in agro adsignato fieret non potuit omnis modus intra IIII limites ueteranis adsignari in ea remansit aliquid quod a subsecante linea nomen accepit subsiciuum . Quidam iterum miserunt quibus agri adsignarentur. Quidam & subsiciua colonis concesserunt ideoque semper hoc genus controuersiae a reb. publicis exercentur. per longum namque tempus attigui possessores uacantia loca quasi incitante otio si opportunitatem inuaserunt & per longum tempus impune aut coluerunt ut inuaserunt . horum subsiciuorum. multae resp. et si uero mensuraru repetierunt non minimum aerario publico contulerunt in Italia pecunia et quarundam coloniarum. Imp. Vespesianus exigit quae non habuerunt subsiciua concessa non enim fieri poterat ut solum illud quod nemini erat adsignatum alterius esse posset quam qui poterat adsignare . non enim exiguam pecuniam fisco contulit uenditis subsiciuis . sed postquam legationum miseratione commotus est quia quassabatur uniuersus italiae possessor intermisit: non concessit & Titus Imp. aliqua subsiciua in italia recollegit. Praestantissimus postea Domitianus beneficium praecurrit et uno edicto totius Italiae metu liberauit. . haec controuersia inquam a priuatis exercetur. :~

colonia

Alluuionis controuersia.
et alluuium et aluum
Padus alluuione noxius.
Gallia alluuionibus infestatur.

De Alluuione . 5

Cotrouersia est status effectiui . Efficitur enim subinde & per propria mutatur in hac controuersia plurimum sibi uindicat ius ordinarium agitur. enim de eo solo quod alluat flumen . & subtiles introducuntur questiones an ad eum pertinere debeat. cum in altera ripa recedente aqua solum hic qui aliquit agri sui desiderat transitur. & possidere illa debeat. Quo flumen reliquit nisi quod subtilissime profertur cuius solum misit non statim transiit in alteram ripam . Sed abductum esset et ablutum & illud contra uicinum longe dissimile agrum habere . quod hic forte cultum & pingue solum amiseris aput illum aut harum lapides & limum abluuio inuectum remaserit . illud praeterea quod finem illis semper aqua fecerit. & nunc quoque facere debeat. sunt & multi de quib. subtiliter tractatur sed nec uno tamen genere per alluuionem flumina possessorib. iniurias faciunt Sic Padus relicto alueo suo . per cuius libet fundum medium irrumpit & facit . insulam inter nouum & ueterem alueum. idem de hac re tractatur ad quem pertinere debeat illud quod reliquerit . cum iniuria proximus possessor non mediocrem non patiatur . per cuius solum amnis publicus profluat . nisi quod iurisperiti aliter interpretantur & negant illud solum . quod solum P R coepit esse ullo modo usucapi a quoquam mortalium posse & est uerisimile ita neuter possessor excedere finem illum ueteris adeo ullo iure potest aut debet. haec questiones maxime in gallia tota mouentur quae multis est contexta fluminibus. inmodicas alpium niues in mare transmittit & subitarum relegationum repentinas inundationes patitur in iniurias Queratur tamen qualia quanta sint flumina in quibus aluuio obseruari uelit. multa flumina & non mediocria in adsignationem mensurarum antea ceciderunt . nam et deductarum coloniarum for.

ita dicant ut mitis flumib. nulla latitudo sit relicta. Seq.
in his flumib. artem mensoriam aliquē locum sibi uendicare
qn exacto limite accepta finiatur. q. uel aquā uel agrum
uel utrūq. hre debeat unus fuit. N. fortasse tūc ratio
nō simplex. q. deberet quisque deductor et quā acciperet
. pu.cā quod exiguitas agr. conditorē ita suadebat. Dem
nō erat ingratū possessori in prox.n esse atq. cōmo tertio.
qd sit sors ita tulerat aequo animo ferendū habebat i
his agris exigere fer. m̄sura. secū.m postulationē eius for
Pertica mensoz — mar. q. quo ptica ceddit. catenus acceptæ designantur.
uideamus an inter mensores & iurisperitos esse et ho. questio
debeat. cursu mati practium & signa usque potuit ue
terans est adsignatū. Scio i lusitania finib. emeritēsiu
Emerita colonia — nō exiguā p mediam colonia pticam præ fluia anam
Anas fl. — circa qd agri sunt adsignati q.usq. tunc solum utile uisu
est pp magnitudinē. R. agror. Veteranos circa extremum
fer. finē uelut terminos disposuit circa coloniā & circa flu
mina. reliquū ita remanserat. ut. poca replerentur nihilo
minus & sec.a & tertia poca facta adsignatio nec tn̄ agr.
modus diuisionē uinci potuit. Sed supfuit inadsignatus in
his agris cū subsiciua requirerentur impetrauerūt possesso
res a præsidentib. prouin. eius aliqua latitudinem anis
flum. daret q. m. subsiciua. q. quis occupat redimere
cogebatur iniquū iudicatū est aut quisquā anem pu.cū
emere aut sterilia q alluebat. modus itaq. flu. est co
stitutus. ho. ex.li cā referendū existimaui na et i italia
Pisaurus fl. — pisauro flu.n. latitudo est adsignata catenus quausq.
adlababat t abluebat .:. —

Isaurus [illegible]

pisaurus flu

Emerita colonia

Agenus. Urbicus.

De iure Territorij. 6

Controuersia est status iniectiui tricitur. N. solo qdam
cōtrouersiæ psona cū precipue quidquid est querit illud de
quo agitur aut locus aut modus generalem statū iure
ordinario trabit & si multis locis plurar exigat inter
uentum haec. N. cōtrouersiæ nō tn̄ inter res pu.cas sed &
inter rēp. & priuatos exercetur nec tn̄ iure ordinario. Sed
& arte mensoria componitur. inter res pu.cas aut controuer
sia eius generis mouetur. ut quidam sui territorij iuris — Territorij Ius.
esse dicat quamuis sint intra alienos fines. munifice
tia quoq. coloniæ aut municipio ex his locis deberi defe
dant. sed et quedā coloniæ aut beneficio conditoz pce
perunt. ut tudertim aut postea aput principes egerūt. — Tudertini / Fanestres — Colonij
ut fanestres ut incolæ & si essent alienigenæ: q. intra terri
toriū colerent aliis omnibus honorib: fungi i coloniam
deberent. ho fanestres nup impetrauerunt: Tudertini
aut benefitiū hnt coditoris inter Remp. & priuatos nō
facile tales i italia cōtrouersiæ mouentur. Sed freque
ter i prouintijs precipue i Aphrica ubi saltus nō mino — Saltus i Aphrica alibi
res hnt priuati q rēp. territoria quin imo multi sal — maximi.
tus longe maiores sunt territoriis hnt aut in saltib.
priuatis nō exiguū populum plebeiū & uicos circa uil
lā in modū municipior. rp. cōtrouersias territorij solet — Munera idicere.
mouere: qd aut idicere munera dicant oporter in ea pte — Tironē legere.
soli aut legere tironem ex uico aut uecturas: aut copias — Vecturas / Copias — indicer.
deuendas indicere: aliqn et ex quadā parte soli quamuis
aliū statū generalē controuersia accipere debeant. q.
de loco nō exiguo mouetur rs tn̄. pu. cū priuatis si ag
unt quasi iure territorij solent iudicare & hunc statū
generalem cōstituunt eis locis Que loca reb. pu. adserere

conatur. eius modi lites nō tm̄ cū priuatis hoib. hn̄t sed & plerūq. cū cæsar qui i prouintia nō exiguū possidet. n̄. est dubiū necessaria esse mensuras i eiusmodi controuersia Quāui alio noīe appellatur locor. tn̄ facit questionem.

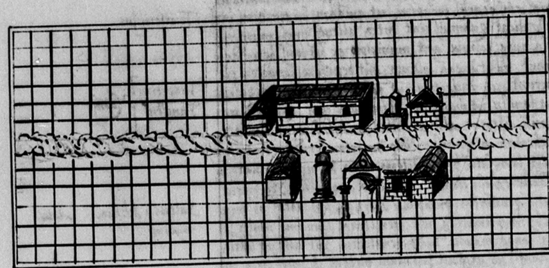

Agenus. Urbicus.

De locis pu.cis 7

Controuersia est aeque status. iniectiui sunt aūt loca pu.ca cōplura Sed ex his q̄dam loca priuata exigunt defensionē & quāuis hec loca diuersis appellatiōib. cōtine antur. una tn̄ hn̄t cōtrouersiam cōditionis. sunt aūt loca pu.ca hc q̄ inscribūtur. ut siluæ & pascua pu.ca Augustinor. hc uidentur hominibus data q̄ & uendere possunt. est alia inscriptio. q̄ diuersa significatio uidetur esse i q. loco inscriber silua & pascua aut fūdus septianus coloniæ augustæ cōcordiæ. hc inscriptio uidet ad psonā coloniæ ipsius ptinere qui ullo mō abalienari posse a rep. inter tutelam si quid in tutelam aut templor. publicor. aut balneor. adiungat. hn̄t et respu.ca loca suburbana i opū funerib. destinata. q̄ loca culinas ap.nt hn̄t & loca noxior. pœnis destinata. ex his locis cū sint suburbana sine ulla religionis reuerentia Solent priuati aliqui usurpare & ortis suis adplicare de his locis. si rep. formas hēt cū controuersia mota ē ad mōm locū restitit sin aūt utitur testimonijs & quibuscūq. pōt argumētis.

Publica loca q.
Augustini q.

Augusta cōcordia
Colonia.

Funeribus inopū
destinata loca.
Culine que.
Hoxiorū loca

colonia aug.

De locis Relictis & extraclusis. 8

Relicta loca.
Extraclusa loca.

Controuersia est status iniectiui manifestũ ẽ. N. de loco agi
sed p aliam psonam. loca aut relicta & extraclusa. n.
sunt nisi in finib. coloniar. ubi adsignatio puenit. ut que
q. cultũ fuit. q.tenus ordinatio centuriar. intermissa
finitur ultra autem siluestria. Fer. fuerũt & iuga
quedam motiũ. q. ipsa sunt fine colonie nõ sine ma
gno argu.to facer. posse. ergo fines colonie inclusi sunt
motibus pp qd. hc loca q adsignata nõ sint relicta ap.
extraclusa qd extra limitum ordinationem sint et tn
fine claudantur. hc pleruq proximi possessores inuadũt
& opportunitate loci initati agrũ obtinent cũ his cõtro
uersie a rebus publicis solent moueri.

Agrorum. Urbicum.

De locis Sacris & Religiosis. 9

Controuersia est aeque status iniectiui agitur. N. d locis
sed cũ aut ad sacra aut Religiosa nominetur. Statũ ge
nerale á iur ordinario accipiant primũ. N. queritur an
ea loca ullo mõ usucapi possint deĩn quatenus possint se
cũdum locũ hnt mensurar. Locor. aut sacror. 2m. lege
P R. magna religio et custodia hri debet. nihil. n. mag
i mani. et legati prouintiar. accipere solent. q. ut. hc
loca. q. sacra sũt custodiantur. hoc facilius i prouintiis
seruatur. in italia aut densitas possessor. multũ iprobe
facit. & lucos sacros occupant. qr. Solũ indubitate
P R. ẽ & sim finib. coloniar. aut municipior. de his
solet questio nõ exigua moueri inter. R. P. & priua
tos sed inter. R. P. et respu.cas frequenter eiusmoi sña
agitata de his locis in quibus conuectus fuerit maiores
et aliquid gens uectigalis exigitur na & de aedib.
sacris. q. constitute sũt agris mutata tm psona simi
les tn oriũtur questiones sic. in aphrica Adrumetinos
& tysdrytanos de aede mineruae de qua ia multis an
nis litigat sunt & loca sacra. q. re uera a priuatis
finib. P R. coli debent. hc plerumq interuento lõge
obliuionis cã a priuatis optinentur quaquã i tabularei
is formae car. plurima extaret haec max.e aut
in loco urbis aut suburbanis locis á priuatis detine
tur.

Sacra et religiosa loca an usucapi pos sint.

Sacroz locorum magna romanis olim Cura.

usucapi

Romanoz religio.

Luci sacri.

Adrumetum.
Tysdrytam.
Mineruę ędes in cõtrouersia inter Adrum. et Tysdrit.

it extabat

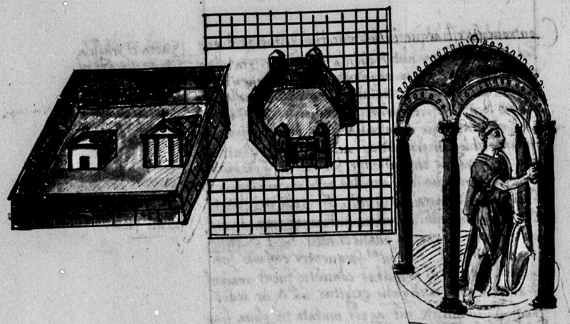

De aqua pluuia arcunda. 10

Controuersia est status inuectiui. p euidencq. n. solu trasit ad ius ordinariu mag respicit condicio eius. qua ad misuras nisi si p extremitatem finis uadat. pp qd. statu generale & aliu accersire quasi geminatione quada defendi. qd & p fine cat. & sit lis de pluuia arcenda. hc cotrouersia p regiones uariis generibus exercetur sed quasi ad eamdem respicit coditione i italia aut quibusda prouintiis. n. exigua e iniuria si i alienu agrum imittes aquam immittas i prouintia aut aphrica si trasire no patiaris eiusdem coditionis est controuersia de cloacis ducendis et fossis caecis. qd totu nisi per finem agatur

Aquae pluuie arce de cotrouersia.

Aphrica siticulosa.

Cloace.
Fossae caece.

arcuda

Agenus Urbicus.

ad ius ordinarium pertinet.

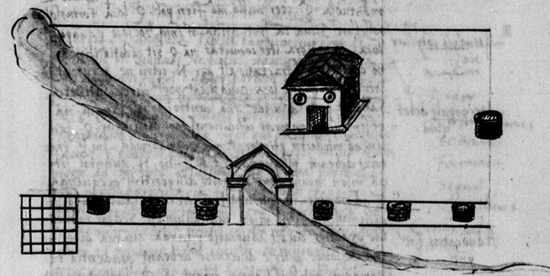

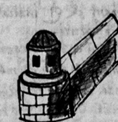

De Itineribus xi

Controuersia est status iniectiui / inicitur. N. loco questio
& de seni populo . qd forte a priuatis possidetur . hc questio
multipr tractatur na in agris centuriatis excipitur limi
tu latitudo : ca itineris . sed cu illi recturas suas p qualia
cuq loca extendant . ho est q ratio dictauit p deuia &
montuosa . qa iter nullo mo fieri pot . q loca fortasse
possessores Siluae ca sint utilia n iniq hoc loco p qua posset
Itineris cotrouersia — loca comodiora iter comutat na q sit coditio itineru
no exigua iuris tractatio est agr . N . utru ne actus sit an
iter agitur p que loca quid liceat poplo iure continetur .
Iter populo debet quid . — Satis ut puto dilucide gna controuersie exposui . na
et simplicius enarrar conditiones ear existimaui . q faci
lius ad intellectu ptinerent nuc quemadmodu . Im . te trac
tari debeant psequendu est Respitio . N . quantu sit
qd msori iniungetur & puto diligentius exequenda
q ad prouidentia ptinent nuc artifitio aut locus diffi
cillimus hic e . qd msori iudicadum est Sed ne minus
Aduocatus in pnti . — ille exactus cui est aduocatio pstanda quaqua diuersa
sint & longe inter se discernere debeant prudentia tn
eandem artificis habere debent & q iudicaturi sint
& qui aduocationes sunt pstaturi .
Mesoris officiu . — n iudicando aut msor bonu uiru & iustu agere debet .
neque moueri . seruauer opinione & arti & morib . ois
illi artifici ueritas custodienda exclusis illis similitudi
nib . q falsa pro ueris subiciut . Quida . N . p imperitia
Quidam p imprudentia peccant . totu aut hoc iudica
di officium & homine et artifice exigit egregiu . erat
aequissimu et in aduocatione eandem fidem exhiberi
in controuersiam a msorib . sed ho possessores aequo animo

in repraesenti

vic

---

varat .

68

Agenus Urbicus .

fern no possunt . na cu bis ueritas exposita est aduersus
sinceritatem artis facer cogant multa sunt improfessio
nu . q generaliter pro ueris offerantur multa . q spetiali
ter quidamq argumentaliter . coniecturaliter etia msori — impresso 127
ri artifices coguntur — Aggeni Urbici liber Explicit

Incipit fluminis varatio .

Si in agris quadratura tibi dictanti occurrerit flum — Hyp . 23 — Quadratura
qd necesse sit uadari sic faties . rigor . qui impigit i fluuio — vadari
extm uersuram faties i quam partem ueneris . tetrate — Rigor
ponis . Dem trasferis ferramentu in eo rigor . q dictaue — versuram facies
ris . ex eo rigore qui i flumie impigerat . Dem transfers — Tetrante
ferrametum & compreso rigor que est distanti uersuras — Ferramentu
facias i partem dextram Dem exigis mediu illum — Signu
rigore ad tetrante . et diuidis illu in duas partes & si — Umbilicus
gnu pones ppensu . Dem figes ferrameto et ppenso co — Croma uel Groma .
prenso rigore ab umblicu soli aemissu ppendicula cu
sup signum ceciderit ppetis croma donec coprendis si
gnum qd posueras tras fluuiu . cu diligenter coppren
deris transis ab alia parte ferrameti et manete Groma
dictabis rigor ubi se cosecuerit norma tua cu eo rigor — Dictabis rigor bis
q dictaueris signum pones et exiges nuos a signo ad — Norma
tetrate sed qua linea qua aquam secueras media
duo trigona ostendit . sed quia cathetus catheto par est
erit et basis basi par quatus ergo nus basis iunctus
trigoni que est exigisti fuerit tantus rigor alterius trigoni
cuius rigore factu in fluuiu nus et a hac base . q exigi
sti tolles huc num . q tetrate ad fluuiu exigisti reliqu
quid supfuerit erit latitudo fluminis

Explicit . fluminis varatio .

perpendiculu

par basi

vadari

Rigor

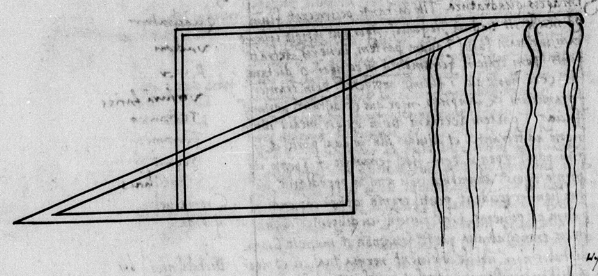

De sepul.is Impator. Tiberius cæsar triumui rali. M. Antonio & Lepideo. +

impress. i compil. pauer gentu 1 . . .

De ea lege agror. Custodiedor & limitu fidem star oportet qd
+ ad noitum decumanus an hac adsignatu e. cu ager diuisus
militi traderentur. ut extremis ac conpaginatib. agris limitib.
uesiuis monumeta sepulchra ue sacrarentur. na quidam
ratione uel pactione obseruari agr. i colonias nominatas in
quib. monumeta costituta inueniuntur uel costituuntur pu
tat esse finalia na monumetum plurimis e costitutu rati
onib. e unu qd ad itinera pu.ca op testimoniu perennitatis est
costitutu uel constituit qd ratione finiu no recepit: si forte
inter conuenientes ager diuisus pactione fuerit. est & aliud
qd proximis aedib. unusqsq miles uel consors codidit i portio
nibus suis uel ad progeniem futura testis loco heredib. ue
suis uice instrumentor. tabellar. ue possessioni ca ministra
uerit. qd aeq nulla limitu recepit ratione. Est & aliud.
qd longe ab aedib. uel itinera pu.ca constitutu idest iuxta
legem sempronia & Juliam qd cardinib. decimanis esse co
stitutum mostrantur. qd ratione finiu recipere uidetur
idem coueuentiu linear. aeq secantiu se inuice & ordinem
in utroq custodit limitu ratione dicernit na et alia inter
agros sunt sita. q. partes militu seruant & iux penem rati
onem una linea mittunt. hac iugerationis modu seruadi
ca sunt sita quib. & termini lapidei sut adpositi certam dis
tintione dat. qd oportet no ad fidem nec ratione. cor. li
mitu. q. maiorem mom agri recipiut ptiner cor. iq. sepulcror.
sequeda est costitutio. q. extremitas finib. coueuentis. pla
resue cursus agr. spectant: atq multo longiores descriptiones
linear. perennis admittut sunt & monumeta itinerib. costi
tuta. q. fidem. pu.ca tendent si tamidem ulae pu.ca cursus
finitimus reperitur finalia esse arbitramur. oe. n. monu
metu dnor. nomina testantur que ad iura possessionu

Compa ginatis agri
Colonis
Sepulchror. iura.
pactio
Miles
Consors.
Ratio ter
Lex sempronia
Cardo
Decumanus) bes
Jugeratio
Cursus agror.
Monumeta dnor. noia testantur.

Sacrarem monumeta
linea mitter

Tiberij consulatus
Veneris genitricis
edes.

pertinere noscitur & ideo hanc legem dedimus ratione ut
declaravimus. ut. aer continéatur. Data. Rom KAL.
April. Tiberio cesare cons^l. i ade Veneris genetris.

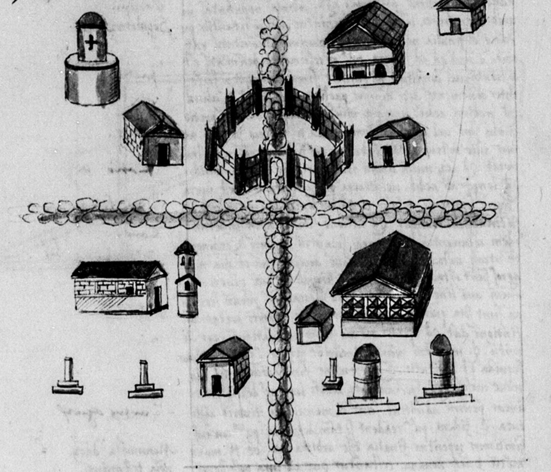

Data Rome

Ratio ~~militiae~~ Limitis adsignationis prima.

Triumvirales lapides graccani rotundi Columiaci i capite diame
trum pedem unum & pede unum & semis altus. p. iiii. & iiii. s.
Item Divi Iuli sunt Item Augustei idem sunt.

Limitum & Terminorum nota.

Triumvirales lapides

Hac ratione qd augustus cor. mensuras recensuit & ubi fuerunt la
pides alios constituit & oem terram suis tpribus. fecit pmensurari
ac Veteranis adsignari. Q. lapides stē cai Caesaris idem idem
rotundi & saxo silice ut molari. sunt sup terram sexquipedem
in terra pedes duos semis & altus. p. iiii. distant a se. p.
ii. CD. Sunt & alij termini sup terrā. p. ii. crass. p. Unum. i. s. z.
i terra. p. iii. & altus. p. iii. a se distant. p. M. CC. Sunt
et alij neroniani. Vespasiani. Traiani. Lantinici. & quadrati in
diversis mīs constituti in quibus alij gamati vel pro ut natura
locorum pmisit positi sunt. Q. distant a se alij in. p. CCXL. &
alij CCXX. & alij. p. CCC. & alij i. p. CCCLX. & alij in. p. CD.
XX. & alij i. p. CD. LXXX. alij. p. DC. & i. p. DCCXX. iter
dum & i. p. DCCCXL. & in. p. DCD. LX. & in. p. MCC. nam et
\+ in saltib. sunt scofiones & carbunculi idest scorsiones moles pe
trar. construct. & distant a se. p. 8. CC. & i. p. DCLXXX.
& i. p. 8 CCCCXL. & i. p. II. CCCC. & i. p. III. aliis vero
locis monumenta sepulcror. Q. tam. i extremitate sunt posita.
reliquum pro ut regio e. sig^a sunt finalia cstituta.

Augustus Caesar limitum mēs. recensuit.

Gamati limites.

Carbunculi.
Scorsiones qui. +

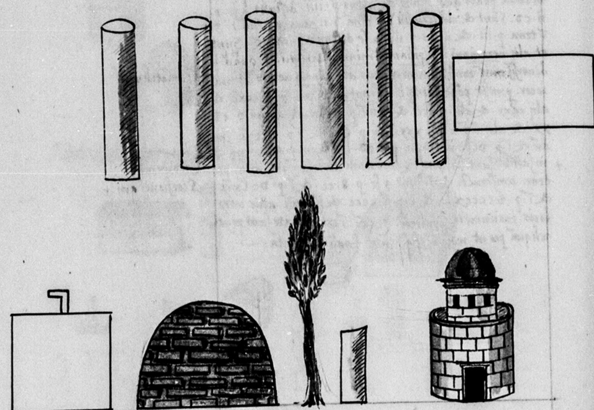

Edit. Rigaltij pag. 141.

·A·

Casa q. per. A. nom ht. finis sup se mōtem hnt. e. sim parte
aquam uiuā. Significat. p. B. orientales partes. RIB. signat.

·B·

Casa quæ p. B. nom ht finis gradis hntes an se finis sub
iacet contra sextaneū riuū significat finis circa se. Sextaneū riuus. 6.s.

·C·

Casa quæ p. C nom ht finis sup se nō hntes prosimū uenit in
alia finis fontes hntes subtus flumina indicat transit aq Aqua uiua.
ua uiua in sinistris Fluminī indicat terminū transit flu
uiū transit uias multas transit limitem eius p̄. ∞CC.
transit lauacrū significat colis rigor. asequeris. Regor

·D·

Casa quæ per. D. Finis pos. de hntes sup se mittit usq. in Ballis.
Vallem mōtem delatus hntem uersus finib. cassa hoc finis Vallis.
hntem.

·E·

Casa quæ per. E. nom ht. Finiuū sub se significat delatus
riuū transit limitem sextaneū ante se. Sextaneus limes.

F

Casa quae p. f. nom ht. Finis hntis casa i post monte posita
Fluuiu transit limitem Sextaneu proximu habentem

G

Riuora. Trisinium. — Casa quae p. G nom ht. Totas finis hntis i mote posita tria
riuora significat in trisimio uineam potn.

H

Albaz fl. Sextaneo. — Casa quae p. H. nom ht. Multa in mote posita sup Albam
fluuios sup se motem significat. a sextaneo.

I

Computus. Sextaneo. — Casa quae p. I. nom ht. Finis habente & hoc i longu significat si i sextaneo p. xxx. qd coputu colligo si i orientale
ωcc.

K

Aqua uiua. Caua. Setriniu. — Casa quae p. K. nom habet. Finis ante se subiacet sup se mote
habentem delatus halem limite & i ualle duas aquas uiuas
hntis casa i latere motis posita sup se fines prox.as habente
sup riuo & cabam terminu iux sub ipso Fluui curret prox.n
habetem Setriniu & caba terminu iux. sub se fluuium

Caua Computu
Colligo } i 72
ωcc

curret prox.n se pentagonus hntem uinea i sigstris pratu sub se
hntem & hoc casa q. p. K. nom habuerit talis finis hntes. — pentagonus

L

Casa quae p. L. nom habuerit. Fines sub se prox.n habientem — Sextaneo
prox.n se aqua significat limite sextaneo p. ccL. delatus — Albiaz fl.
orietalis significat riuu q albiaru hoc legitur casa p. L.
cu plurimum terminu significat.

M

Casa quae p. M. nomen habet. Dex. leuaq. aq.a iuba sig.at — Aqua uiua
finis aggros limites hntes casam i medium finem posita
finis quadratos hntes limites mantemese galli cu intra
dut hoc casa agam i curtem hntem.

N

Cassa quae p. N. nom acceperit. sinistra par finis nihil ht &
ho casa in capo posita sup se limitem prox.n habente an se
fluuiu in sinistro cu dimitto casalibus. — Casalib.

O

Casa quae p. O. nom acceperit. i mote posita finu aq. bibo — Aqua uiua.

Area i Casalis — sig.at sub se uicina & fora aquã uergens arcã in mõtiçu constitutã ubi casa mittit p. O casalis quos demisimus ide ho arcatrifinium facit. i montemq p campo finis rotũ
Riuora. — das hntem & culta p mediam terã riuora discendit ã sinistra pte lapis grandis qui i albarũ est duas seras ab
Secrapaganarũ. — eo caba de una parte & Secrapaganarũ appellatur.

. P .

Casa quæ p. P. nom ht. finis egregios sup se hntes aquã limitem orientalem proxĩ. casa finiet multas casalicas fundam
Casalica — cõtenit limitem eius pes casa orientalis qui finiet proxĩ. Aquã
Area i sextanea i — ht sup areã memoriã demitus sextanea parte alia fõtana sub se hntem sub se mõtem delatus mõte i trinio tributoto nassim sera pte area constituta i trifinio posita interopi
Casalia. — multa casalia.

. Q .

Casa quæ p. Q. nom ht. pos si fine ht multas aquas uinas traseunt de sinistra parte i alias fines monte et p se hnti subtus flumina transet subtus flumina uinea posita & circa uineã riuus curret & inter uineã memoriæ sunt sup se loca macra hntem subtus se campũ estensum habentem limitem eius p ∞ccL.

. R .

Casa quæ p. R. nom ht. finis sup se hntem & diffusas capus

Trifiniũ

∞ccl. i 71

a ego fossati

X

sub se hntem & p mediũ campũ flumina curret & subtus flumina malbarũ trasit osatũ sup flumina hntem delato — Albaz uel malbaz
flumina indicat sup se mõtem hntem de mõte exurget riuus qui descendit proximũ casa & dirũpet aqua & de subriuu
Latus riuũ limitem transit q uenit ex extaneo. — sextaneo

. S .

Casa quæ p. S. nom ht. Finis eggios hntes sup se aquã uiuã sig.at de orientalib. partib. riuũ sig.at sup riuũ currentem transiet sup se monte hntem casa i omeroso loco finis habet de septentrione proxĩ finem & sup se fines grandis habentes & subtus se alius casalis intra limitem hntes & sup — Casalis
se mõtem & subtus se montem inter mõtem & montem
albariæ eo reto ha nõia & signa i saxa fines limitib. — Albariæ.

. T .

Casa quæ p. T. nom ht sup se fine hntem nihil hntem sub. se mittet terũ riuũ q curret subtus transit limite eius & trasfiniũ aquã uiuã. usq. i aliã aquã uiuã mittit limite eius & ipsa aqua uiua trifiniũ facit sup se limitem orientalem proximũ casa uenit hoc legitur.

. V .

Casa quæ p. V. nom habet fines eggios sup se hntes & casa i plano loco poita sup se riuũ ascedit & de leua pte riuos alter.

Mittit limitẽ

egregiis finis ĩ ta

Casalia

G. iiij

X

Albarũ q.
Riuora . i
Gurga .
casalis i

Casa quæ p. X. nom habet. finis i longo sntem & ipsa loca i capo posita nõ p oes fines nominatur p capum super se motem Sig.at delatus se albarũ curret de subse alium al barũ pentagone prox.u se riuũ delatus aliũ riuũ Quattu or riuora sntem i finib. suis & 50 finib. earũ impiget sup albarũ aliũ riuũ curret qd i albarũ coniunget gurga sup ipsa de albarũ constituta. ideo sup se motem sntem & transmotem alius casalis constat a duodecimam partes limitũ prox.u constat a sinistris partibus riuũ sig.at hoc legit.

Y

planũ
Riuora

Casa quæ p. Y. nom ht. finis grandis sntes motem sup se sntem sup se planũ sntem delatus i sinistris fontem mu tabis locus casa i suis socitezic prox. uenit casa. sup casa duo riuora current hoc legitur.

Z

Fontanc
Casalis

Casa quæ p Z. nom ht. Fines nihil sntes prox.u se orientale succedat. d sinistris partibus prox.u fontana sntem prox.u & limite casalis impiget orocite dimidi ∞ uenit computa tionis limitesq. usq. finib. a lra. p. A. i Z. fines partit cui tu lateris Quia de lris coputatur casa que nom habu erit demqũ putar fines coputũ hoc est nois designata co putũ p. ccc. cccl. hoc e in lris. q.m.o i lris coputum colligo ab ois copagina lraçũ ab. A. usq. i. Z. fine qua legis hoc hebis.

pentagon
∞
pagina lra
colligo
coputu

Incipiũt noia agroz. Hyps. fol 8

Ager — Assignatus
Ager — Centuriatus
Ager — Subsicivus. — Agrorũ noia.
Ager — Dextratus
Ager — Sinistratus
Ager — Citratus
Ager — Vltratus
Ager — Tetragonus
Ager — Tessellatus.
Ager — Cultellatus
Ager — Normalis
Ager — Epipedonicus
Ager — Triumviralis
Ager — + Solitarius sullan — Neronianus po / dismatus.
Ager — + Neronianus possidismatus
Ager — Cæsarianus adsignatus
Ager — Iugarius i quinquagenis iug.
Ager — Merdianus i xxv iug.
Ager — + Commitatus ex ben.tio augũ.

Explicuint noia agroz.

ex benef.o augũ

Incipiũt nõia limitũ. Hygi. fol 7

Limitũ nõia.

- Limites — Orientales
- Limites — Septentrionales
- Limites — Maximi.
- Limites — Estuarij.
- Limites — Interclusiui.
- Limites — Quintani
- Limites — Cultellati
- Limites — Nonani
- Limites — Maritimi
- Limites — Gallici
- Limites — Temporales
- Limites — Regales
- Limites — Subruncini
- Limites — Lineares
- Limites — Extranei
- Limites — Tessellati
- Limites — Diagonales
- Limites — Moneani.
- Limites — Austronales
- Limites — Prefecturales
- Limites — Vndecumani
- Limites — Colonici
- Limites — Pasiui.

- Limites — Hypotenusales.
- Limites — Duodecimani
- Limites — Gregarij
- Limites — Solitarij
- Limites — Perpetui.
- Limites qui ꝑ antica & postica diuidũtur.

Sunt limites nũo xxviii.
Agrozũ nõia nũo xviiii.

Ideoque limes agro positus litem ut discernet agrũs nã ante limites nõ apparebant qui dividerent agros.

Explicunt nõia limitũ.

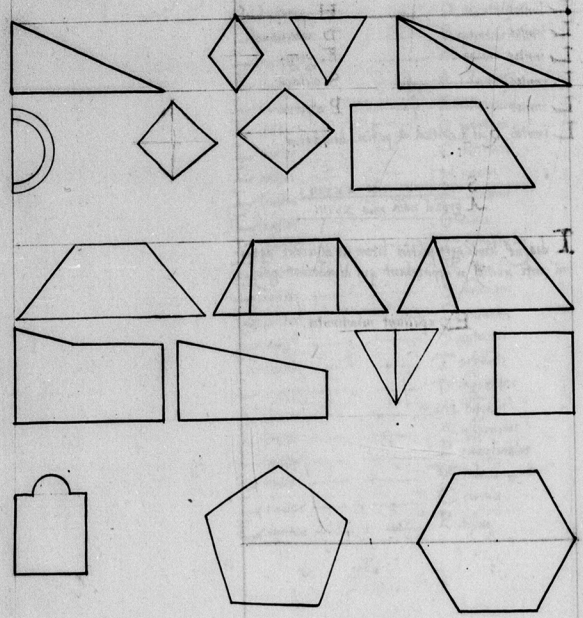

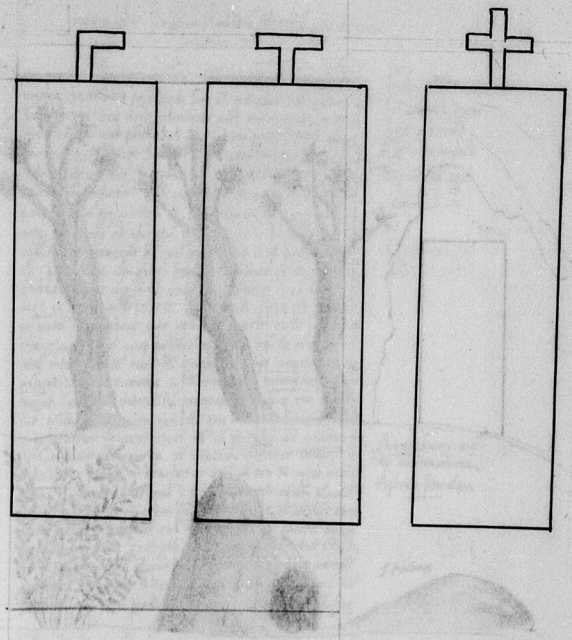

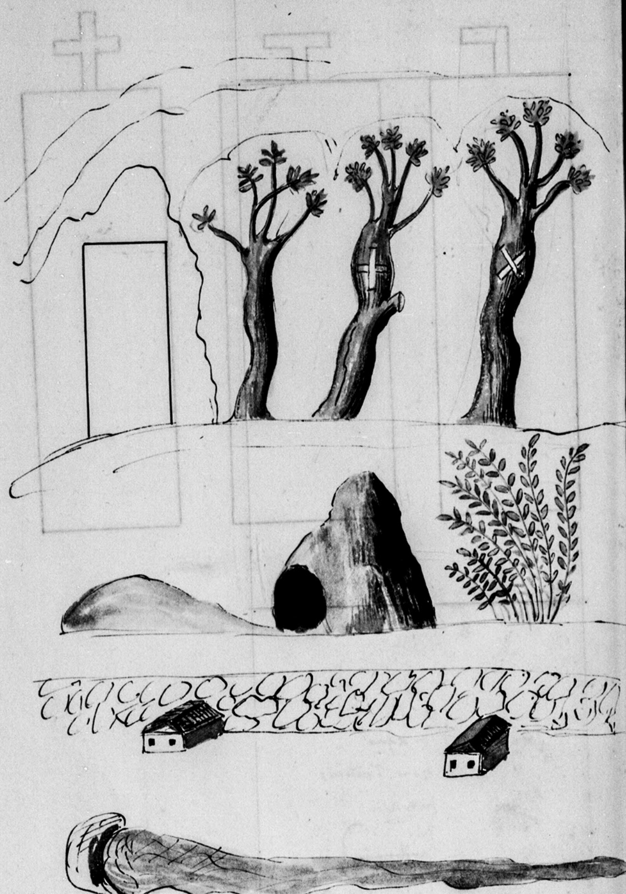

Incipit liber Simplicii. ho additu Alijs teis puto Adulter.

Non praetermittimus. uariata sua conditionib. possessiom. prima .n. coditio possidendi hec e. p italiā ubi nullus aut tributarius Sed aut colonicus aut municipalis aut alicuius castelli aut cociliabuli aut saltus priuati. at si ad prouintias respiciamus habent agros colonicos quidā sui iuris habent et colonicos stipendiarios: qui sunt in eodem sunt & colonis stipendiarios sunt prouintiae & municipales agros aut ciuitatū peregrinarū & stipendiarios. ē nexū nō sunt neq. possidendi ab alio quā possident tn a priuatis Sed alia coditione uenerūt sed nec macipatio eoꝝ legitima potest. possidere .N. illis quasi fructus tollendi cā & prestādi tributi coditio cocessa est. indicant tn̄ inter se nō minus fines ex aequo ac si priuator. agror. & .N. simile est Debere eos certū finē habere quo unusquisq. aut colere se sciat oportere aut ille q. iure possidet possidere nā & controuersias inter se tales mouent. quales in agris immunibus & priuatis solent euenire. uidebimus tn̄ interdicere quis possit hoc est ad interdictū prouocare de eius modi possessione. nitta .N. et uaria incidūt que ad ius ordinariū ptinet p prouintiar. diuersitatem nā cū in italia ad aquam pluuiā arcēdam cōtrouersia nō minima cōcitetur Diuerse in Aphrica ex eadem re tractatur quā cū sit .N. regio aridissima. .n. i querela ht quā si quis inhibuerit aquā pluuiā in suū influere nā et ageres faciūt excipiūtq. et cōtinēt eam ut ibi potius cōsumatur quā affluat i oīb his tantū agris supius nominatis. quot gnā controuer. exerceantur tractare incipiamus nā et qualia sint & quot status habeat generales diligenter intueri debemus & .N. ad artificiū defendendi plurimū proderit sibsequti huius diligētia fue

Cōciliabulum.

Italia tributarios nō habebat agros.
Ager colonicus
Ager municipalis
Prouintiales agri
Cōciliabuli

Aque pluuie arcē de controuersia.
Aphrica siticulosa.

Status

Nexus
fructus tollere
Fines
ex aequo
Agri immunis
Interdictū
Ius ordinariū
Cōtrouersie exercēt

Incipit liber simplicii... [faint, ghost text from reverse]

rimus nō. n. a qualib; parte adgdiendū ē in cōtrouersia.
Sed dispiciendū ē postulatiom absolutio proxima sit ne in
plicatione aliqua et iudicem ipediamus et cōtrouersiā faci
amus obscuriorē. nihil puto deformius esse quā de eius moi
causis iperitius secundum locor. nā mouet causas si uero
ī alio loco terminus translatus est usurpādi finis causa nu
quā n utiq; locū desicauit. n. n. cito. ē quā pp exiguā
partem terminū mouet. ē uit in prouidentia mensoris
secūd. angulos finitimar. possessionū arbitrari ī quātū sit
ter. traslatus & qua ratione sed ī locū suū restituēdus
facillimū est ī peritia artificis alij uero uerentur nō
putant ratiom in esse ordini nā & frequenter euet.
ut imperitia mēsor an audatia possessionib. pbeat mu
quā nō incōcurrentiū inter se finium anguli nō tantum
recti uerū: et hebetes aut acuti habeāt aliquā rationem
in qua sim dissimulemus facile qd imperiti turbauerūt
artificio restituemus. hc controuersia moti termini mulū
in se aliā cōtrouersiā statim recepit est. n. anticipalis
et quasi cōmune declarans aut loci aut moi futura
controuersia.

De rigore.

Controuersia est status initialis ptinens ad materiā opis
nec. sine prioris cōtrouersie cōgatione nā cū d rigore agat
pot fieri ut ante motus sit ter. ideoq; hec ē cōtrouersia
prioris quoq; cōtrouersie capax apparet quāquā et sine
prioris cōtrouersie interuentu primitiue de rigore cōtro
uersia suscitari possit nec. n. omnib; locis agror. aut ca
pientib. aut nō capientib. ponūtur termini refert ī quo
agro agatur si limitatus est aut ordo limites ordinarij deside
ratur aut subrunciui aut linearis aut intercīsiui rigoris
incessus.

Rigor in mēsura q.

Ager limitatus
limites ordinarij
limit. subruncivi +
lim. lineari
lim. intercisiui
arbitrarij

Cōcurrentes illi fines fraūt Angulos
Rectos acutos et hebetes

Anticipalis

De uergijs aquar
Iniquitas loci
relatis ped

Arcesinus ager q.

Antemissae arbores que.

Fidauerit agros.
Supercilia motium.

Termini sacrificales q.

Pali sacrificales.

Ac si in agro Arcifinio sint qui nullu mēsura cōtinetur sed
finitur aut mōtib. aut uijs aut aquar. deuergijs aut notabi
lib. locor. naturis aut arborib. quas finiū finiū causa agricule
relincūt ānmissas ap. ant aut fossis aut quodā cultur discrimi
ne agatur cū. n. loci sit tanta iniquitas. Sed aut abrupta
q. aut ceruer aut minui possent. Vetus cōsuetudo ēst termi
nos relatis ped. ī solido agro ponere qd nō erat necessarium cū
ipsa loci nā talis esset, ut nec. inferiorem uicinū admitte
ret ī partem superiorē. nec. superiori descensū ullo modo pbe
ret, sed licentia agricole pp impudentiam uicinor. cōsuetudi
nem psecutus credunt nisi ita fidauerūt agros ut & aliqd
ex mūr. in supercilijs aut Maiorib. nō defuerint qui finem
ita seruare uellent ut quatenus attinger unusquisq; possessor
possit in usu posside. Videbimus an aliquā ratione sint se
curi cū sit tutum supercilium superioris agri fūdamētū nec si sub
ruatur possit sine iniuria superioris fieri. Ideoq; que magis
certior ratio illa uidetur ut fundamēto ter. in agro arcifi
nio possessio seruari debeat si termini desint frequenter inter
3 possessores pp loci difficultatem totū supercilium qd augetur
ipsa subiacet inferiorib. cesserūt & cōtenti fuerunt terminos
p summū iugum disponere suā secuti rationē hc tū si occur
unt n quasi noua ītueri debebimus. Plurimis deinde locis
terminos sacrificales nō in fine ponūt: Sed ubi illud sacrifi
tij potius opportunitas suadet. hō est loci cōmoditas ī quo sacri
ficiū abuti cōmode possit hos terminos nō statim finitimos ob
seruare debebimus et si nō longe a fine positi fuerint fre
quēter. n. uie finiūt iuxta quas arbores solent esse latio
res sub quas termini defigere terminos sacrifitij cā possessores
consueuerunt. Verūtā nō tan sacrificij secuntur consuet.em
sed & ratione & ipso fine defigunt pp quod adimi fides sa

Finiu regu do x
Formula Iuris grit Arcifini
ad signati
In repnti i Statu ad litē deduci
Comissu fieri Arbitror
Interdictē bis Sortiri Iudices

Manilia lex. cerc. lib. palis n̄ debz nec b̄ri Ordinē legis mamiliæ excessū
plurimū præcipue mag arcifinijs. Sed nec minus ī adsignatis
cuius mōi. H. loci nulla for. p̄scrib. & cōtrouersia oritur
nulla alio statu ad litem deduçi debet. qd ut de loco agatur
solent quidem p imprudentia mensores arbitros cōscendere aut
sortiri iudices finiū regundoꝝ. iā quamdo ī re presenti plus
quidquā finiū regundo agatur. si fit ue posset ia irritū, inritū
sit rescindi possit qd aut arbiter pronūtiauerit neq ullū
cōmissū faciat. Qui s̄nīa nō sit secutus q̄n de alia re iudic.
aut arbitrū sumpserit de h̄o loco si possessio petenti firma est
& interdicerit licet dū cetera ex interdicto diligenter pe
ragūt mag.a n. alia est litem ad interdictū deducere cuius
executio p̄plexa Si uero possessio minus firma est mutata for
mula iuris Quiritiū peti debet proprietas loci iudicare
p̄terea si locus de q. agitur aut ter.is aut arborib. aut ali
quo argu.to finē aliquem agi declarat & a cōtinuatione
soli quasi quibusdā argu.tis extiatur ue p̄terea nō si illud
& tractar debemus si arbores finitimas h̄t & locus ē fere
silvester. Q. ī q̄ne est possessio minus firma decernatur ideo
Sylua cedua. qd si sylua cedua sit post quitum ānū partes sumere petat.
Ingonia regio. t. q. aut ap.ant arbores notatas. Scir debemus ī ingonia regi
Clauicatæ arbores. on. q clauicatas uocant quasi fines declarādi cā denotant
Brittij. ī Brittijs alij ī piceno siti agitantur ī alijs regionib. īsignis
Bruttij. aut notas. si uero pascua sit & dū h̄c loca pene solitudine de
relicta multo minor possessionis h̄nt fidem pp qd minime de
his locis ad interdictum iri debet de quib. aut locis ad īterdi
ctum ire possunt fere culta que possessionē breuioris t̄pris te
testimonio adipiscuntur aut arbor aut uineæ aut pratum
aut aliud aliquod genus cultū h̄c tā cū in demostratione
obligabuntur & si partes c. dā prox.e & in iacentes culture.

argumento & signo bis
Continuatio soli
piceno
pascua ē

Status
Controuersia exercet bis silenter
præscriptus agri modus quies longe possessionis
Iuris formula In repnti in re p̄senti
exercet memoria Memoria recens
Ab alienatio Centuria

fuerint propia nō erit satis illa q̄ns agro adsig r. Sed circuiri
oportebit totū fundi fine & ita obligar ne demostratioe negli
genter soluta adpareat.
De modo Controuersia est status effectiui an. H. locus est ibi
q.a modus noscitur aæ recipiens audictur. controuersiar.
omnes status Sed ut superius significaui irritus et nō
necessarius h̄c controuersiæ frequenter ī agris adsignatis
exercetur. agr. H. ut. 2m accepta eius aterni qui in illud
solū deductus est modus restituatur aut si q̄n præscrip
tus est lege aliqua agri modus. ē aut in adsignato agro
. 2m forma modus spectetur. Solet tempus inspici &
agrj cultur si iā exercet memoria abalienationis solet iuris
formula nō silenter interuenire et iniber. m̄soris & alij
cōtrouersiæ concipiat neq quietem tam longæ possessionis ī re
pers̄ni sic & memoria sit recens & modus secū. centuria
conueniat & loci n̄ā inueterur et cultura nihil impediat secū. +
formas nec est meritū detinere. Lex. H. n̄s. petitis diffinita
p̄scribit cū an quā mensura agri agatur modus ex forma
pronuntiatus cū loco conueniat Hoc in ag.is adsignatis
euenit. nā si aliq. lege cōditionis exceptus sit menses nec
adhuc ī mensurā redactus nō ideo fide carere debebit
si nō demostratio eius ī agro n̄ an. finiri potuerit quād
s̄nīa locus sit designatus Draigma in hac cōtrouersia qd +
inter priuatos tractatur nā inter. r̄sp. nō medio criter eius
modi controuersia solet exerciri q.a frequēter coloniæ h̄nt cū
colonis aut municipiis aut saltib. cæsaris aut priuatis nō
& sup.a dictæ cōtrouersiæ oēs emeuenir & r̄b. pri.cis possunt
nec. H. refert cuius sint. solū grit cuius iuris ad mouenda
cōtrouersia tunc aut h̄nt. dēa. prius alia diget tractar

Forma bis
Mensura agri agitur
In mensurā redactus
Colonie
Municipij
Saltus cæsari + et priuati
Controuersiā mouer

Formam redig
Admixto

Veritas admixta falso nō approbāda
Veritas h̄et suā similitudinē p oīa mom.ta
Falsū multa uarietate cōfunditur.

obseruari in hac cōtrouersia maior debebit in eis dū i similitudine dissimile illor. ueniat. Qm̄ nulla ueritas pōt adprobari si illi quid ut exiguū falsi interueniat. ueritas h̄re debet suā similitudinem p oīa mom.ta falsū si qd e. multa uarietate cōfundat & habet i se qbus formam redig cuius modus i ordie diuide pars triplici atestation afirmat h̄re. n. debet i se p.o locū dem mom. dem spem ut si inter agatur aurū praetat. caesarū instrumentis fauet ueterib. cōtinebatur ut solet adinratione falsa ueris dissimilia sint sed persuasiones similia fiant hoc est p ueris aprobantur in compatione tan h.o interest qd falsa psuadendo adprobentur. Veris adprobatio i promptu est et quodamō i prima acie feruntur falsis latentib. h.o uero adprobentur: ita ut si comparon quis uelit hoēs probatione & statuam. & cū aut hoim omnibus uiuerer & ambular alij cōsistet si quis iquiren anuebat, p ho pōt illi non ab ipsis pbationib. psuaderi ideo qd uiuat qd ambulat quid loquatur astantiū multūq mens infrigenda est ut similitudo ueritas aium h̄re uideat de cuius simulatione e ffecta prius quā de trāscendentia controuersiar. tractarec incipit. 105. status eorū exponendus extimo Qm̄ i priorē partem libri sequentiū rerum ordo absolutione debis intribuit redendū itaq hic loco necessariis partibus existimo de genus cōtrouersiar. ex quadam materiali inpertitione generatur constat aut h.c inptitio aut i fine aut i loco nō sine illa controuersia. q. de positione terminor. ad unius quēadmodū unū ex.m expositione est. q.o sepa.to a cetero nūo duo. p. natur i. h.o quoq mō cōtrouersiar. de positiōe terminor. ad unius nōie coditione respicit & quāuis origo qdā liciū minime tam abiugi a materialib. cōtrouersijs uidet

quodamō i prima acie ferunt
prior pars libri

Anticipalis
Materialis status cōtrouersiar

posse Qm̄ singularitr oim liciū anticipalis existit & siquerela eius ad solum descendit dem.s controuersia De positione terminorū finis. m. n. incipit esse aut locus ergo legitimi materialis status controuersiar. hi duo uidentur existere d fine aut loco de loco reliquae cōtrouersiae quumq sunt ex hac materia oriuntur aut ordine in sinuar. aut partibus in ris ad status gnālis priuatus reuocatur nāque in ordinata cōtrouersiar. hc quoq materialis locū sim obtinet. de fine subtilior exigitur disputatio. q. a rigore nullo mō destat. hi. spē de quibus est diligentius disputandū quoties. hi. de fine aut de rigor. dicimus nō plus illa qstio oritur una vas.ue pluresue lineas sentiam. Ne praeterea lex manilia fini latitudinem prescribebat de qua lege iurisperiti aduc h̄nt questionē neq antiqui sermonis sensus proprie explicare posiurt Qui in pedes latitudo datt sint aut an in tantum quinque uidentur tn̄ his quinq pedum esse latitudinem. ita ut dipondiū & semis una queque pars agri finem ptinere patiatur Ergo si corp h̄t fines alit. sententiar debemus singularem linea tan.u intueam in oi. n. gnē disterminatioms q ut singularis linea interueniat et ex uno duab. diuidat partes ipsius media linee sec.as s.m h̄t cōtemplatiōem sed efficit duas partes. hor. locor. diuersor. & si proprius sentiar uelimus triplex incipit esse cōtemplatio rei diuersa uidebimus tn̄ an tota sint corporalis naquidquid terren.i est diuisum sequitur ut & aīo cor. le esse constat interuersuras aut illud gem.s duas lidiamē ti quod mesura dix discrimx quā. ex inferiori parte terreno finiatur & si gracaliter in mom tarusulci psupplimetū hers cōspicitur. 2.m rationē quarūdam ptorum. aut Geometrar. n dup illud quoq quid hers distingvit corp le esse decernetur mic. q. ad mom positio e cū cōtrouersia

Lex Manilia
Iurisperiti herent i salebra.
Interuersura.

Quinq pedū
Dipondiū

aliū habeat statū generalē & alio adlitē adducatur uera
propositio est cū ꝯstat ḡnalem cōtrouersiam adlitem deduci
tur ex falso. ergo ī uerum transcendentia ē. cū aquolibet
alio statu ad generalem statum cōtrouersia instituitur
ex nō stante propositione in extante transcendunt cōtro
uersię quęstiones loci de q° agr. spatia argu^{ta} nulla exi
stūt neq; ullū finitimæ similitudinis mon^{tu}. sed tm̄
abolitissimis querella exponitur & excipient extantium
argumentor. Q°dam ea positione defender nā nec uno ge
nere. sed et si proximitas aliqua nā lis fuit. Q similitu
dinē fines adferr possint ī illam quoq; uelut extantiū
argumētor opportunitas aptatur res extanti nō statē
fit transcendentia cū certus agro finis. qui aut loci nā
aut terminor distintione firmatus est qui relinquitur &
ꝑ uanas demostrationes controuersię est h°. mō controuer
sia plerūq; ab ambitio possessorib. pro suis mouentur euenit
aut ut eius mōi demostrationis sı ratione defendatur
īterribilis fiat si nā pro ueris habeantur & interribilis in
prudentia iudicātiom fiant uidelicet fine ut a quouiq;
de cōtrouersia de agris mouentur effectus sūt aut
cōiunctiuis aut disiunctiuis aut spectiuis aut expositiuis
Cōinctiuū effectu. aut subiectiuus aut recuꝑatiuus Coniunctiuus est effectus
Quotiens cōsentientib. Angulis exploratus agr° fines ad mōm
rationes accepit determinationem inlesso Utroq; agri
solo genus finitionis plerūq; inter cōuenientes potius q̄
Disinctiuus effectus iudices sentiunt factum consigar malūt Disiuntius est effe
ctus Cū determinatio alterius partis solum deserat æqua
litati agri diuisi ac simili mō solo adplicat ut plerumq;
euenit ex prato syluæ aliquid adiugatur aut ex sylua

sm̄ distītio adplicetur adpratū et similiter ꝑalias agrōr. qua
litates Spectiuus est effectus cuius est demostratio finiti Spectiuus effectus.
mis argu^{tis} ex max^{a} parte fondata ita ut & dubiis quoq;
locis aspectū ꝓbeat finitionis nāq; aīmū nō tn̄ ratione ora
tionis Sed & cōtemplandi potestati cōfirmat Positiuus est Positiuus effectus.
effectus Controuersia Qutiens finitimor. argumentoꝝ. caret
demostratione & partes magis exigitur. narrationes ꝑ quas
exponedū est sit quid in ḡne terminada sit aut ꝑsuadedū
iudici & si loci nā finitima exibeat similitudinē q° modo
sint respondi Subiectiuus est effectus cōtrouersia cū relin Subinctiuus effectus
quitur status generalis & alio quolibet statu controuersia
defendi Recuꝑatiuus est effectus cōtrouersię quotiens aut Recuperatiuus effectus.
trifinia aut quadrifinia ex quolibet alio finis loco in excipi
ente terminum rectura dirigit & ꝑ mensurar. diffiniti
onis loca Quidam alteri fundo adquirit aut quotiens solū
aufert eius loco redditus utriq; fundo effectus quos se rec
patiuus existit ꝑ hos effectus oīm cōtrouersiar. status inui
cant sūt transcendentias aut necessarias aut que euntes
aut neque euntes sæpe interribilis. cū·n· status generalis
absuntiuus prima cōtrouersię qui ē depositiōe terminor. in
rigorē aut in finem transcendit & quidem necessarius. ca.
argumētor. sed ī illo ḡne cōtrouersia neque hetur & si
uero de fine agatur & ter distintio & desit manifeste
trāscendentia eius n̄ tm̄ neque his sed interri^{lis} adparet
eadem ratione in ceteris cōtrouersiis sūt transcendentia
adfigatur ut aut n̄ necessaria neque interri^{lis} appareat. se
cunda cōtrouersia d̄ rigor initialis status ꝑtinentis ad ma
teriā descendit ī cōtrouersiam q̄ē est loco tertio de fine sta
tus materialis spem nō cōditionem mutat neq; materia
efficit secū^{da} controuersia de rigor status initialis quā transce
dit in cōtrouersia qui est loco materialis transcendentia ius

no necesse efficitur secu. controuersia que est loco quinto
de mo statis effectuj transcendunt idoneis uoluit exibere
aduocationis quocunq aut in artificio generaliter ueniut colli
gi ut cuq possunt reliqua oia sunt infinita i quantum
potero tn a generalib. Specialia argutis tractabo cu ab exi
guo quidem exlo secundor. na colliger possint quia potissimu
sequi debeat q q. oi om in professons imodica cotrouersia
cu questione frequenter agitata necessaria studij exercitati
one huius quoq partis existimaui uno . N . libro . substituim
artificem alio de arte disputauimus cuius triplitionem ex
libris ut puto satis communionis sumus executi . exigit . N .
pars . scientia meti una claudatur libro tertia pars quam
quinto & sexto libro cominuauimus & de adsignationib .
& partionib . agror . & de finitiob . terminor . hactenus depu
tato artis mensoria ordine meminim Sup est nuc ut a co
trouersiis dispona que pars quauis . q . Uniuersitati se innger
Qm comunis est qua alijs artib . & priuatæ disputationis
exigit cu qua ita capere ac psequi poterimus . Si anticipa
lia ꝙque quibus initia subsistunt no pter miserimus Oium
igitur honestas artiu Quid sibi natur aguntur . sibi a natura
mutation proferuntur materia optinet rationis artifitium
ac dificilis delecta lis ordine plena prestantia effectus Sepa lis
manifestis . N . rationibus executionib . declarat rationaliu
materia . ita ut in eos se artibus aut aret ex geometria
esse intelligat . Si . N . rationis icreme ta tra . m aut simpli
cib . ac planis solidisq adhibita & nom potestate cognosim .
qua aut geometria analogia aut armonica aut aritsmetica
aut cotraria aut quinta aut sexta & ceteros ordines exer
cemus ut no tam artificior ueru & oim rer . qualitates
probabilit ostendat Sed Qm . a . tn nalium rer . magnitudo

Anticipalia q pro legomena greci di cut .

Geometria pricipio ardua icessu .

exercitationes i his comune exigit cura no facile geometria
uulgari tegitur opinione ad intellectum sui nisi qd ad nalem
pham probent admitti ordine nalu substituit & geometricu
exercitationis abdicat sepæ credut Ut uetustate deseruet spi
eb . aliqs . quoq cu de agri qualitate aut mensura aut angulos
acceperit & ad directum lineis disiegunt . Subsicina apa nt
hoc est a subrantibus lineis na . extremitatu seruantis . q cu
ut cois inter aut put essent possessionibus uicinis Tunc domiti
anus imperator pfundit hoc est ut exlinearu finale ut occupa
tor licentia tribueret Arcifinales agri Dns qui arcendo hoc
est prohibendo uicinu nomem acceperut occupaturi uero ideo
hoc uocabulo utuntur . quid uicini urbiu po . li seu possessores
cu adhuc nihil limitibus terminaretur præsumptione cer
taris cu de locis aduersu se repugnatis agerent Quousq pulsi
cederent ut restitissent Victoria terminus fient uictos
aut psidiu collis aut riui iterstitiu aut fossæ munim resister
pateretur & hoc gne naturæ aut cursus docti secuti ppetui
tatem possessionis effecerint agr . q . sit inspectio . Qotiens ect
inter uicinu extiterit quartis nisi ab agri msoris promptu
ho querendu partiu antiqui msoris q . admodu tenuerint
aut teneant ostendant uicinu possessiones . q . sine lite possider
uidentur ut queratur qo gne alij gnum difinitio uicinor
pseuerant eodem quasi magistrat sit cor . q . est iquestioe
sunt cosiderent Si canis si supci . lis clus marginibus anmis
sis arborib . ita ut ipsa uicinitas terminatur ut et his . q i que
stione ueniut prestet . ex lu Sed si caua defecerit aut exgo
arbores an missæ . Solent termini Occurrer qui
lapides qua longioris sunt quaque latiores sequedi . ho est aut
si cursu diriguut lineare aut si gamma faciut . transuersi
opponitur . ut qua longitudinem fecerint hanc ut limitem

Subsicina un .

Domitianus subsicina codonauit

Arcifinius ager q .

Tiburtinus terminus.

Cippus momimẽtalis qui.

Silices rignifer.

Antemisse arbores.

Corone

sequatur Sed ipsa positio terminor. pro regionib. imutatur Aut
tiburtini usq ad finẽ ex ordine de omni parte dolati nã si
superior pars tam dolata est & inferior subulis ĩpolita dere
lecta cippus nominadus est monumẽtalis esse nõ terminatus
Silices pro sua nã ponutur rignifer aut lapides & tiburti
nis dictum est p longitudinem indicant Petre nales ipse
naturales — petra pro signis habentur sed de ipsis excep
ta aut decus hñt aut linea Sub terminis igitur solent
que sunt ĩ imo posita ea que exquiri iubent que se dederũt
arti Antemissa uero arbores solent et plagatam ifle
xuosam antiquitus similem corticibus ostendere cicatriũ
licet hac terebris foratam & tormitus intromissus sic scri
ptũ est ueterib. hec dicantur Sunt & corun plerũq ue
prib. q limitib. seruiũt q̃r & initium cõsiderari oportet
& finem & ut diximus alior. locor. similitudo uicinor.
y s. tab.[lis] diffi.[t] Sol.[it] et or.[des] oliuar. quotiens ĩ utroq sint
uel utrinsq uicinæ ordines nõ hñt ad unã lineam cõsti
tutos ut cũ sibi cõsentiunt lineæ utriusq agri dominum
sui iuris esse testentur.

Diuergia aquae

85

Sunt et uersuræ & cultur discrimina quecũq descripserit nõ
uimius qualitatem possessionis ostendũt sed diuidi oĩa pollicetur
Diuergia agr. & pro limitib. occurrũt sepæ & euenit ĩ aliis
possessionibus nec ad prox. coniunti in medio alterius agro
seu siluæ seu pascuæ seu uineæ oliueti castanei aliquid occu
rrat quocũ sui iuris aliquis uendicet direptum. sig.[is] aut
fossis aut terris sequitur inspector. ho. N. uetus illi qui
indiget iniunxit ne de qualitatibus quantitatis positionib.
territoriis tminib. signis et his similib. cõsideranda sunt ab
origine quemadmodũ tenuerint coeperint. Dem aliquid
usq ad nostram aetatem descendent aut pmaneat oper
exequiri qualitas in hac spes diuiditur ut extremitat.
cõcludentib. aut quadrata aut circaflexa aut concata
aut triangularis aut mõ curuus anfracta inflexuosã
mõ ite hc dirigentib. linea porrecta mõ artiorem lati
tudinem longior mõ minorẽ latitudinẽ prolexior q̃r
plerasquã mẽsoris cõphendũt quãtitatem recipiũt. hoc est
ut de nõib. uetustis utantur ut uectigalis imaginũ uestæ
aris templis sepulchris & his similib. que & nũ ho. est
incipio & incrementis artis aduersantur ne quid ĩ rey
nã Finitũ esse uideatur ac si rationes actũ uniuersali
tor adphenderet proponimus ut ab initio quodã ad certa
finiũ dispositione procedit et exigit ornatam silentio trã
situr neque cos. si. N. uos quã uaria uerbor. significati
on diuidimus nalis est Verbor. significatio naliter sui
exigit institutionem ipsa quoq ĩmẽn initia necessariã
hñt substitutionẽ nisi. N. constet lineas illã figurati
onẽ caperet nõm & esse aliquid iteq similiter ceteras
uoces distintiones certa significatione seruari nũquam
scripturæ ullius ordo ad iustitiam m.[tis] admittitur &

Vestaliũ uecti
galis ager.

vectigalis ager vestaliũ

si ad nros respicimus et nō putemus esse unū neq duo plu
rave. a p°. 2m. ad 3m qd substantias nō substituamus nullus
ordinis moder. rationalium gradus distinguimus & quid
plurib. fatigamur ex lis si ad ratione bo ptinet et rationis
nexus humana tangere providentia ad quā intantu pue
nire ne quidem institutus quisquā mortaliū potuisset. ē
cōtrario falsa psuasione decipimus & naturaliter nisse no
bis & sapientiam credimus castius est disciplina nisi fallor
infantia que cū ita nalia ad notitiam mentis admittitur
aut sunt q i qui dirigi possunt aium alia procubet sermo
tior ratione cōtinetur. atque cognoscenda ne vulgarib.
adducamur opinionibus rationis decreti ac instituamus
adposita disputationes intactū ordinem psequamur quā
multa procedunt Quib. ad hanc disputandū materia instr
ui debeamus tali. n. operatione nature regimur ut uni
uersa ad que ptinem. aut adque ad nos ptinent sensib.
nris uelut cōfessare ferantur ipsa quoq cū dicernimus
dinoscimus ēo qd. id. ipsum quidquid est aut aequale sui
usquā in parte uidemus nec statim totam partis pprie
tatem cernimus nisi i singulis portiones aduocatum. ūdiq
uisum dixximus. ut relicta magnitudinis occupatione
paulatim ad notitiā rei animus inducetur eadem ratione
et i cetera intellectus qualitatis tenet p quas aliud. ops
festinatib. satis dilucide existit probatio opacitate. rer. gnī
humano esse cōcessam. qr. multitudine onerauit ad uniuer
sa distinguunt ut ad certa & electa nisi elaborato studior.
indicio puenire nequamus. ut. n. est ferrū gnē secare n pot
nisi ad secandum habilem accepit figuram. Sic aīus nalin ca
pax. rer. nisi disciplin or. auctus subtiliorib. indiget argtis

Hominis ad rer cō
gnitione puenire n.
certos disciplinę gra
dus non pot.

.quāobrem inter pcipua honestat amore artiū cōponere. aium
et bon mentis instrumētis fundar debemus. Siquidē secūdan
cogitas mihi artis huius partis. Sint aūt expimti copia pferendi
quoq sufficerint facilitas poterit laborari nostro nō inter
minimū utilitatū profectus locus uindicari meminimus
Qm itaq de cōtrouersijs memini. aīm agr. ho partibus diui
dantur. & inquit gnā possessionū aut quas habeat qli
tates tractemus Quam aūt quorūdam uideatur quid sit
ager et ubi sit ad ordinem mūdum partesq reuocem mūdus
aūt. ut stoici dixerunt unus esse intelligr. Sed quātus ēlis
geometricis spectationibus aperitur. eo. n. elemētoz nā terr
aequalibetur huius terr pars die fulget. pars nocte fuscat
diuiditur (ut supra diximus) i quattuor partes quaz una iter
atlanticū & aegeū mare meridiano ac septentrionāl claudr
oceano habitabilis atque cognita ap. a grecis oecumene
relinquitur hitabilis relinqui ratione colliguntur. cōtra
ria uero pars parti finitur oceano atlantico atq egeo &
inter meridianū & australem imo strante cohibitur oc
eanū aptur antecumene post oceanū septentrionalem atque
australem duae terrae partes meridiano difundr oceano quaz
greci aust° propiorem antichthonō appellauerūt alteram
propiorem septentrioni antipodō. Qm hemispion aliud latus
optinet & ad rationem habitabilis et artemery contrarijs
ambulantium gressib. pmittitur ecomen aūt habitabilis &
cognita terrenī portio ad noticiam spaciorū icrementis redi
gitur ubrar. huius latitudinem definit orientis occidentisq
dimensio latitudinem septentrionalis facit. k. intra hc
spatia terminatur utroq oceano. tripartita regione diui
sione distinguitur Europa. Libia. atq Asia. ab europana
his aliqualiter incbinatoz condito cognoscet intra quam

Mūdus unus &
quantus.

terrę diuisio

Occumene q.

Antecumene

Antichthones
Antipodes
Hemispheriū

Occomene

VTL_03132_01_0087.jpg

Ager imperij romani spatio fine diffundar cuius cõtrouer-
sias generaliter exequi proposuimus. Ager esse finis xmus.

E xplicit liber. : —

Incipit de limitibus Hygini.

L imites lege lata pater. debent secundũ constitutionẽ i agro.
diuidis inserint nõ quia modus ullus ex mensura limitib. ascri- Decimani modus
ber solum lex obseruari debet max. decimanus et cardo plus Cardinis modus.
pater debent sine. p. xxx. siue. p. xv. siue. p. xii. siue qd
uolet cuius auctor. te fit. Ceteri aũt limites qui subrũci di- Subrũciuorũ modus
ap.nt pater debent p. viii. i max. aũt decimano lapidem po-
nis & inscribis decumanus max. et cardo max. forma aũt
sic inscribi debebit dext. decumanũ & sinistra citra cardinẽ
et ul:ta lapides ne minus duodrantis poni oportet altos p. iii.
inscribi sic debent ut dextrũ decumanũ DDI. q pars erit
inscribtur sursũ uersus aut ad septemtrionẽ spectanti sit. KKI.
similiter dextra decumanũ ultra cardinem sic inscribis ut. DDI.
spectanti ab occidente scriptur sursũ uersus sit. Spectat ut. K
.K. V. K. I. sic inscribi debet i spectanti meridie scriptura sur-
sũ uersus sit citra cardinem pr.n sinistra aũt. DDE. K. K. I.
sic inscribi debent sursũ uersus ut septentrio oriente sinistra
undiq; aũt pars a cardine sic iscribi ut septentrionẽ spectans sit
totũ sursum uersus inscriptũ. C. K. I. Ultra aũt sic iscribi de-
bet. ut que pars ad decumanũ spectat spectanti occidentem
sursũ uersus sic iscribi. S. D. I. Que pars ad cardinẽ spectat sic
iscribi debet ut meridie spectanti sit inscriptũ ultra cardinẽ
pr.n V. K. I. quintũ quemq; limitem diligenter agi oportet &
secũdo. mensura cardinẽ ut quadratur diligenter claudi
possint lapidem aũt in quintarios poni oportet. reliquos aũt
roboreos solet de sac r. esse disputato. ut si iscribatur. D. M.
et. K. M. ille quia max. prox. dicatur inscribi oportere siue
dex. siue sinistra. DD. II. siue pr.n siue sec.n Questio ergo hec
est uerũ qui prox. max. est secũdus inscribi debeat an ultra
pri.us ultra primu aũt inscribi debet ideo qd hic. qui max
dicitur et primus est ida idem capit hic qui ultra primum
inscriber et sec.n est et nonũ. q ultra solũ obseruari debet

Sed quacumq; parte inscribis siue ultra siue citra siue dextra siue
sinistra mensura territorij usq; fieri debet secundum legem. Diui Au
gusti quia flax et ara ter ierit informa quantim enotari debe
bit loca culta et inculta ulla mensura. prata forte diuidi
debent et inscribi noia per decurias per omnes denos. sed informas
sectarj denum hominum acceptas ut quod similiter accipere debent de
cem in unum coiungatur et in sortem inscribi. Sors prima E.D.D.E.
et secunda et .iii. et .iiii. et cardine illum quousq; mensura explerj
decem hominum debebit. idest in. quod de centurijs similiter hominum
decuriarum noia in sortib. inscripta & qua parte qua aut
cota sors nomen habeant. utrum ultra et dextra utrum sinistra
et ultra aut citra. Deinde ex decurijs an qua sortes tollant
singulorum. noia in pitacijs et in sorticulis et id ipsi sortientur
ut sciant quis. primo aut quodcumq; loco exeant Igitur omnem sor
tem poner debent in qua totius pecuniæ modus adscriptus
erit. hæc sortitio ideo necessaria est. ne quis queri possit se an de
buisse sortem tollere et meliorem fortasse potuisse incider
agri nomen aut sit discrepatio. Quis an sortem toller debeat cum
oes in æquo sint. Occupatorij aut dicuntur agri quos quidam
arcifinales uocant. hi aut agri arcifinales dici debent. quibus
agris uictor populus Ro. occupando nomen dedit. bellis. n.
gestis uictores populi terras oes ex quibus uictos eiecerunt. pu
aut ac universaliter territorium dixerunt. intra quos fines
ius est dicendi uti essent Dein ius quibus et uictus colendas
quod occupauit arcendo uo uicinum arcifinalem dix. hor. ergo
agr. nullus est nulla forma que publica fide possessionibus testimo
nium reddat. Quoniam n. ex mensuris actis unusquisq; nomen accepit
Sed quod aut excoluit aut in spem colendi occupauit Quidam
uo possessionum suar. priuatim formas fecerunt que nec ipse
uicinis nec sibi uicinos obligauit. Quoniam res est uoluntaria hi
tamen finiuntur terminis et arboribus notatis et an missis

Flax et ara.
Decurie quot uiri.
Pictatia.
Sorticula.
Occupatorij agri
Arcifinales agri
Territorium quid.
Arbores notate
Arbores antemisse

et supercilijs uel clanis uepribus et riuis et fossis in quibusdam uo
regionibus palos pro terminis obseruant alij illiceos, alij olea
geneos, alij iuniperos, alij cogeries lapidum pro terminis obseruant et
scofiones quidam in spem maceriar. cogerant lapides et atti
nas ap. ant obseruantq; pro terminis hæc tamen oia genera finitionum
non solum in diuersis pluribus uel regionibus. uerum etiam in uno agro
inueniri possunt nam ubi supercilia naturalia finem prestant defi
cientibus eis necesse est aut terminum aut arbores aut aliquid
ex supradictis putant obseruari et quid aut sit. fuit ex quo
uenienti uel a quo ueniente uiderit similiter rectus finis
obseruari debebit. maxime aut intuenda erunt consuetudines
regionum et ex uicinis exempla sumenda in quibusdam .n. regionibus
alij terminos siliceos posuit alij diuersar. materiar. Quidam
uero curant inuehere peregrinos lapides. ut manifestum sit
terminos finales ex industria terminos finales positos. quidam et poli
tos alij uero numeris annotatos ponunt. alij tantummodo in coxis ut
in imis. alij in longioribus spatijs quadruplices alij et aequalibus
interuallis in quibusdam uo regionibus inuersures omnibus
binos posuerunt ita ut suos quisque rigores intuerentur
Questorij aut dicuntur agri Quos populus. R. deuictis depulsisq;
hostibus. possidet. mandauitq; questoribus ut eos uenderent
Que centurie quæ nunc appellantur idest plinthides. hoc est la
terculi eosdem in quinquagenis iugerib. quadratos cluserunt
limites. atque ita certum cuique nomen uendiderunt. quibus
agris uti. P.R. populus. R. quid et prestitutum obseruabat
uetus testamentum longi temporis plerumq; poenit simi
lem reddit occupator. agr. conditionem non tamen uniuersos
paruisse legib. Quas a uenditoribus suis acceperant.
Vectigales aut agri sunt obligati quidam. R.P. P.R. Quidam

Pali sacrificales.
Terminorum genera
Scofiones qui.
Attine que.
Agri Questorij.
Plinthides
Laterculi
Vectigales agri
Agri uectigales.

colonia[rum] aut municipior[um] aut ciuitatu[m] aliqualr qui et ipsi ple
rique ad populu[m] R. ptinentes ex hoste capti ptiue ac diui
si sut p centurias ut adsignarentur militibus quor[um] uirtu
te capti erant amplius destinatio modi qua[m] uero militis
exigebat rr̄ui qui superfuerant agris uectigalib. subiecti sut

Mancipes qui

alii p a[n]nos alii mancipibus ementib. idest conducentib. i a[n]nos
centenos. alii Vero plures uero finito illo tempore ueneunt
locantur. ita ut uectigalib. est cosuetudo i q[uo] t[ame]n g[e]ne agr.
sunt alii quib. nominati redditi possessiones id habeant in
scriptu[m] quod i formis Quantum cuiq[ue] cor. restitutu[m] sit hi agri
qui redditi sunt macipes. Qui aut emerut lege dicta uec
tigales ipsi p ceturias locauerut aut uendiderut prox[imi]s
quibu[s] possessorib. In his igitur agris queda[m] loca p[ro]p[ter] asperita
tem aut sterilitatem no[n] inuenerat emptores itaq[ue] formis
locor. talis abscriptio .i. i nom[en] co[m]pascuae aliq[ua]n[do] facta est

Copascua.

et [ha]ec t[ame]n co[m]pascue que ptinent ad prox[im]os quosq[ue] possesso
res qui ad ea attingunt finib. suis. Quidquid genus agr.
.i. co[m]pascuor[um] et nc in adsignationib. quibusda[m] incide

Vestaliu[m] / Sacerdotu[m] | p Vect. agri.

33. re pot Virginu[m] quoq[ue] uestalium et Sacerdotu[m] Quidam
uectigalib. redditi sunt locati quor[um] agr. form ut coperi
plerumq[ue] hit quemda[m] nom[en] abscriptu[m] sed in his extremis
lineis co[m]pressae sunt formae sine ulla quidem norma rec
toq[ue] angulo solent uero et hi agri accipere p sin[gu]la lustra

Agri diuisi et adsignati :–

mancipe sed annua coductione solent locari. Diuisi &
adsignati sunt agri qui ueteranis aliis ue p[er]sonis p ceturias
certo modo adscripto aut dati sunt aut redditi quibus ue

Veteranor[um] premia

terib. possessorib. redditi comutatiq[ue] pro suis agri Leges accipi
unt ab his qui ueteranos deduciunt et ita propria obserua
tione cor. lege data praestant. In his agris sed subsiciua

Lex cornelia
Centuri[ae]
subsiciua — co[m]pascua

[...]rica

sut et aliquado copascua sicut i his qui uectigalib seruiu[n]t et hoc
gener[e] sunt quedam aut uectigalia. q[uae] intra ptica i ca[m] regi
one co[m]prensa sut aut si quid supsint. q[uo]d non adsignaretur
reuocantur q[uae] est cinqua colonia hi aut quib[us] adsignati
sut deducebantur itera centuriatione et que superfuerant

Centuriatio
subsiciua [...]

subsiciua his cocessa esse .i. eor. R. P. ex quor[um] territorio sup
serat ag[r]os. Itaq[ue] i eos quos no[n] donauerant. R. P. agros et i
eos qui redditi erant ueterib. possessoribus iurisdictio salua e.
et eis ex quor[um] territorio supti erant agri. Ergo oim colonia[rum]
municipor. q[uae] leges semp respiciendae erunt itaque exquirendu[m]
ne quid post legem datam aliquid ut supradixi comentariis
aut epistolis. aut edictis adiectum est. aut ablatum sed et

Legis [...] quibus
ager adsignabatur

h[aec] me[m]inerim i legib. sepe inueniri. cu[m] ager est centuriatus,
ex alieno territorio paratusque ut adsignaretur inscriptu[m]
quos agros. q[uae] loca. q[ua]e adefitia intra fines puta illos. et intra
flumen illud. intra uia[m] illam dedero adsignauero i eis agris
iurisdictio cohertioq[ue] esto coloniae illius cuius ciuibus agri
adsignabantur intra fines supra memoratos. Fuerit id in
iurisditiones coloniae accedat. q[uo]d n[on] debetur fieri nec. n. cap
tu[m] illud aliud defendi pot iurisditionis colonia. Qua q[uo]d
datam adsignatu[m]q[ue]. erit alioquin saepe et intra fines dictos
et opidu[m] est aliud. q[uo]d in sua[m] conditionem remaneat. Item
est id ipm ius. q[uo]d ante fuit. Ita illa interpretatione epipe
du[m] cuius que coloniae pariter adsignarent. sed nec fuisse
necesse i legib. ita co[m]plecti quos agros. q[uae] loca quae aedifitia

Cacellata regio.

si uniuersa regio. q[uae] cancellata erat. ad coloniae iurisditione[m]
accederat dixisset. n. intra fine[s] illu[m] et flumen illud et uia[m]
illam iurisditio cohertioq[ue] esto coloniae illius. Ita excipr id
quod n[on] adsignatu[m] est uocatur que subsiciuu[m]. Ergo ut saepius

subsiciui

Coloni[ae] [...]
epipedu[m]

K

Colon

Legis V quib ager adsignabatur.

Augustus Veteranis agros adsignauit.

Fluminu modus

Iter populo debetur quid.

reptam. Hoc aut quos agros. q loca que ædificia dedero adsi
gnauero in his iurisdictio coertioq. colonor. colonie illius cuius ci
uib. adsignati erut agri. Item quidam putauerut qd ia supra
quid dixeram. Sed iterum repetendu arbitror ut eis agris qui
redditi sunt ueterib. possessorib. iurisdictio esset colonie eius agros
adsignatos adcipiebant n aut uidetur. q m ut dixi i lege q
agros. q loca. que ædifitia dedero adsignauero. in eis iurisdi
ctio coertioq esto quo ueterani deducti sunt. qb si agri ad
signati sut. alii quieunq ceteris possessorib. expelleret et pararet
agros quos dimideret quos dns possessorib. suis remaneret passus
est eor. coditione mutasse n uidetur na neque cuius colonie
accedere iussit. Hoc quoq. aspitiendu erit qd aliquib. locis
inuenimus ex alieno territorio sumpsisset agros quos adsigna
ret proprietate daret .s. cui adsignabat Sed territorio intra
quod adsignabat ius no auferret Sunt quoq quedam
diui Augusti edicta quibus significat quotiens ex alienis ter
ritoriis agros sumpsisset sed et adsignauit ueteranis nihil aliud
ad iurisditionem ad qua qd ueteranis datu adsignatumq
sit. Ita no semp qd qd centuriatu erit ad coloniam accedit
sed id tm qd datum adsignatuq. fuerit Sut nihilominus qdam
Mancipia quibus extra muru nulla sit iurisditio fluminum aut
modus in aliquibus regionib intra centurias exceptus i adscrip
tis fluminu tm. qd aluois occuparet na aliquib. uero regi
onib. no solu qd aluuis occuparet. Sed et agri aliquem mo
flum adscribit qm torrens uiolentior excedit frequenter circa
aluum centurias. Illud uero obseruandu. qd semp autores diui
sionu sanserunt utique. cinque loca sacra sepulcra. Delubra
adeo pu. ca aquitennales fontes fosse aque publice uicinales
que essent. Item siqua copascua quamuis agri diuidentur. ex
or eiusdem codition. cuius an fuissent adiectuque ius et.

centuriis
Iter
Via

Hyginus de limit.

Iter uehiculo
Iter populo

limites .i. Decuma. et cardines apti populo essent & statuerut
decumanos et cardines max. patentiores ceteris esse Quintarios
aut & subrucinos minime patentes no minus tn qua uehi
culo iter agi possit i quibusdam regionib. cu limites late pater
iuberent modus eor. limitu i adsignatione n uenit. Saepe. n.
et uie publice p centurias modus exceptus est Item sanse
runt sic ubi limites in ædifitium aliquid inciderit is cuius
ædifitiu esset daret iter populo idoneum p agru suu qd semp
esset puiu i quorudam uero uillis. q limites transeunt
Ianue sunt semp patentes pstantisque populo iter. Nup
ecce Quidam Euocatus Augusti uir militaris disciplinæ
professionis quoq nostre capacissimus cu i panonia agros uete
ranis ex uoluntate et liberalitate Impatoris Traiani Au
gusti germanici adsignaret in ære. i. in formis n tantumo
quem adsignabat scribit et notauit Sed extrema linea uni
uscuiusq modu copredit uti acta est mesura adsignationis
ita inscripsit longitudinis et latitudinis modum. q facto
nulla inter ueteranos lites cotentionesq ex his terris nasci
potuerunt na quia antiqui plurimum uidebantur pstitisse
qd extremis in finibus diuisionu no plebis centuriis modu
formis abscripserunt patet aut quatum so plus sit. qd ut
sup dixi. singulor. adsignation longitudinem inscripsent
subsiciuor. Queme. In ceteris regionibus loca adsignatione
discerni no possunt. efficit diligentia et labor suo ut nulla
questione. Quia ut dixi adsignatione extrema quoque linea
demonstrauit. Hoc quoq no pmittam qd pler. q locis iueni
ut modu agri. no iugere Sed alio noie appareant. ut puta qua
in Dalmatia uersus ap. nt idem uersus st p VIII. DC. XL.
ita iugero uers. no sunt. III. i. L. ego aut quotiens egeram
mesura ita renutia iuger tot uersus tot ita si forte cotrouersia

Centuriis

Iter populo debet quid.

Euocatus

Traianus Germanicus

Centurii

Subsiciu

versus

Iuger.

Extrema linea

centuriis
subsiciua
versi
professionis nre capaciss

euocatus

k ii

Vrgus

esset uersu hec p. Viii. DC. XL. i iugerib. tn̄ fides constaret
In prouintia quoque Narbonen. uaria sunt uocabula alij apt
libram: alij pallena i Hispania centurias ita sicut dixi in
cōsuetudine alicuius regionis inueniemus. Sic uidetur ita
renutiandū iugera tot uers tot siue libre tot siue aliud
uocabulū aliquo mō cōprensū fuerit. Item abscripta fuerint
licet peregrinis uocabulis possit aliquid uiger. nob. ratio fuit
fidem seruabit. Neque hoc ptermittā quod i prouintia
cyrenen. compij i qua agri sūt regij idest quos Ptolomeus
rex. P.R. reliquit sunt Plinthides laterculi quadrati uti
centurie p sena milia pedū limitib. inclusi hntes sin. laterculi
iugera sing. ∞ccl. lapides uero inscripti noie diui uespasiani
sub clausula tali. occupatos a priuatis finis P.R. restituit
praterea pes cor. Ptolomeicus apt. ht monetalem pedem et
semūtiā ita iug. ∞ccl. q eor. mensura inueniuntur etac
ceder debet pars xxxiiii. et ad effectū iterū pars xxiiii.
et P.R. uniuerso effecta mōetali ped. iug. ∞ii.c.cclx
viii. hunc igitur mōm quattuor militib. mensuram ss.
inclusū uocamus medimna q aparet medimno eor mensura
iugera hrē i monet alij aūt mensura ICC. Item dr in germa
nia in tungris po. Drusianus qui ht monetalē pedem &
sexunciā ita ubicumque extra fines leges que romanor. i. ut soli
citius pferam ubicumque extra italiam aliquid agitatur iquire
dū & de hac ipsa cōditione diligenter pmoneo ne quid sit
preterisse uideamur hac sunt conditiones agr. quas cognoscer
potuis. Hunc de generibus cōtrouersiar. pscribam que solet
i questionē deduci sunt aūt ac. De Alluuione ad q obli
uion. De fine De loco De Modo De Iure subsiciuor. De iure
territorij Ingnā controuersiar. de alluuione obseruatio haec
hec sit nō quid de occupatorijs agentur agris. Sed quid quid

Libra.
Pallena.
Cyrenēsis prouintia.
Ptolemeus. P.R.
P.R. reliquit
heredem.
Plinthides
Laterculi.
Centurie
Vespas. Imp. occupatos
a priuatis fines P.R.
restituit.
PES Ptolemaicus.
PES Monetalis.
PES Drusianus.
Medimnū quid
Tungri populi.

GENERA CONTROVERSIAR

Alluuionis cōtrouersia

semūcia
∞

Monetalis pes bes tr
plinthides s
Inscripti
sexūcia
Medimnus

eius ad astulerit repetitione nemo habebit q res necessitate
ripe muniende iniungit Itaque tn̄ ne alter ius dāno quida
fatiat qui ripam munit si uero i diuisam et adsignata re
gion tractabr nihil amittit possessor. Qm fornis p centurias
certus quique modus adscriptus est circa Padum aūt cu
agerentur: qd flumen torrens et aliquando tam uiolentus
decurrit ut alueu mutat et multor. late agros trans ripā
ut ita dicā transferat sape & insulas efficiat. At Cassius
longinus prudentis. iuris auctor. hoc statuit ut quidquid
aqua labiendo abstulerit id possessor amittat. Qm. s. ripam
suā sine alterius dāno tueri debet. Si uero maior ui decu
rens alienū mutasset suū quisque mōm agnosceret. Qm nō
possessoris negligentia. Sed tempestatis uiolentia abreptū
aparet. Si uero Insulā fatiet is possideret Scio. N. quib
usdā regionib. cū adsignarentur agri adscriptū aliquid p cē
turias et Flun. qd ipsum puidit autor diuidendor. agr. quo
tiens tempestas concitata esset. Fluuiū qd excedens alueo
aliq p regiones uagaretur si i uicia cuiusquā defluxerit.
cū uero ripis suis curreret proximus quisque uteretur. mōm
flumin adscriptū nec rati iniquū. Qm maiores imbres aliqua
do excedere aquā iubent ultra mōm fluuiū adscriptum
proximos cuiusque uicini agros iundant digitos tn̄ agros. i. hunc
oēm mōm. Qui flun p centurias adscriptus erat. res pu̇ca populi
quorūdā uendidit. q regione si de alluuione ageretur ma
gne questiones erant ut sect. est quitquit uenditū restituat
emptori In cōsteribus et Vectigalibus agris fere Eandem
obseruatio est. Que et i adsignatis. Qm sect. formas dispu
tantur De fine si ageretur q res intra ped. quinque aut sex.
Latitudinis questione hret. Qm hanc latitudine uel inter
culturas accidetiū occupat. ut ita cū actus aratri q usu

Padus alluuione
noxius.
Cassius longinus
iuriscōs.

Iter usucapi nō pot.

Cassius longinus

Quinque pedū ...

Iter

Quinque pedū

usucapi

capi iter. N. no quia ad culturas perveniatur capitur usu
(Finium gna.) id est quod in usu biennio fuit. Utrum terminib. aut arbo
(Arbores notatae i) rib. notatis. aut fossis. aut viis. aut rivis. aut ingis
motium. aut divergijs aqu. aut solet ueprib. aut superciliis
aut trigonib. & saepe normalib. aut ut comperi aliis
locis inter arua marginib. Quibusdam tamen pulvi
(Pulvini qui) nis sunt ex glarea tiberis limites constituti plurimis
saepe & limitib. item petras notatas quique in finib.
sunt. pro terminis habebitis. His N. fere generib. solet
finis observari in quo intuendum. si terminib. finem
uideri quales sint termini considerandum est solent plerique
esse ut uidere quo lapide. Omnes quae consuetudines
(Terminorum gna.) fere per regiones suas habent. Alij ponunt silices. Alij encho
res. alij peregrinos. alij aut politos & scriptos alij aut
roboreos aut ex certa materia ligneos. Quidam et palos
sacrificales & observant. sua quaeque regio ut dixi consuetu
dinem uti conveniat fides. item solent et terminos
scribere litteris singularibus. Quidam & numeros per ordi
nem scribunt. Quidam & signa defodiunt pro terminis
Quidquid ergo fuerit pro loco termini & observetur.
custodiri debet ut ab uno ad unum dari dirigatur. et
si notae ad notam saepe N. plures sunt & in uno rigo
re sunt quidquid fuerit & quae ad modumcumque observa
ri solitum fuerit ita erit dirigendum. Omnes ut dixi ex
tremos fines intra quinque aut sex questiones sunt. nam
intra per VI: possessionum usum nemo capere. itinera saepe
ad culturas pervenientib. tam latum locum occupant aut in
(Arbores notatae i) aratris intra tot pe. araten circumarat. Si arborib. no
tatis fines observabuntur. Videndum quae partes arbor. notatae

Rigor 3 i
quinque pedis

Hyginus. de limit.

sint nota i proprijs arborib. a foris ponuntur ut arbores
liberas in partes a nota relinquet. si communes sunt arbores
mediae notantur ut utrique pertineant & ut appareant esse
communes & in hoc genere finitionis sibi dirigendum est. Sunt
& illae arbores aliquando loco finitionis quae antemissae dicuntur. (Antemissae arbores.)
et omnia genera. Quae insunt finitione ut puta i uno agro esse
omnia perquirenda. Ergo ut supra dixi consuetudines regionum
maxime intuendae sunt. Incipiendum erit & illud. Omnes se (Sepulchra i extremis agrorum finib. facer soliti sunt. et i medijs)
pulcra i extremis finib. facere soliti sunt. & cippos pone
re. aliquando cippos ponere pro terminis errorem faciunt (Cippi pro terminis)
nam i locis saxeis et i sterilibus. et i medijs possessionib.
sepulchra faciunt omnia Ergo ut supra diximus diligenti cura
exquirenda erunt ut secundum consuetudinem regionum et fi
dem terminorum. finis constet aliquando. et petras occurrentis
in finib. notatas invenimus. Habentes in uersuris uero
gammatas sed spectantes suos rigores aliquas et decussatas (Gammatae petrae.)
invenimus quibusdam autem placet & uidetur utique (Decussatae petrae.)
sub omnib. terminis signum inveniri oportere. Quod ipsum
voluntarium est. si N. essent certae leges aut consuetudi
nes aut observationes semper simile signum sub omnibus
terminis inveniretur. nec omnino voluntarium est aliquib.
terminis nihil subditum est aliquid uero ut cinis. aut
carbo. aut testa. aut vitrea fracta. aut asses subie
ctos. aut calcem. aut gypsum invenimus. Quae res tamen ut
supra dixi voluntaria est. carbo aut aut cinis quare in
veniatur una ratio est. Quae apud antiquos est observata
post ea uero neglecta unum aut diversa aut nulla signa
inveniuntur cum N. terminos disponerent ip(s)i quod lapides (Cn.)
i solidam terram rectos collocabant prox. ea loca in quib. (TERMINI)
fossis factis posituri eos erant et unguedis uelaminib. (RES DIVINA.)

versura
Rigor i kv
signum
carbo
cinis
gypsum

Sacrifici . pro termino

coronari terminos

omissos

.q. & coronis eos coronabant i fossis aut in quibus eos po
situri erant . sacri.tio facto hostiaq immolata atq incensa
facib. ardentib. i fossa cor ptis sanguine instillabant
eisq tura & fruges iactabant fauos quoque & vi
nu aliaq quibus consuetudo est ter.is sacri. sec.n fieri i
fossis adiiciebant consumptis ig. omnib. dapib. sup calentes
reliquias lapides conculcabant atq ita diligenti cura co
firmabant adiectis & quibusdam saxor. fragmib. cir
cumcalcabant quo firmius starent . Tale ergo sacrifitiu
dm inter quos fines dirimebantur : Faciebant et si in

Trifinium

trifinio .s. in eum locu quem tres possessores astringebat
si termini ponerent oes tres sac.n faciebant quotq alij
in confinio dm erant oes ex conuenientia ter.os ponebant,
& sac.n faciebant ter.os aut conuenientia possessor co
firmabantur una re uidebunt si notata sint . si uero
aliqua pars st. quo loco defitient ibi fines uidebuntur
esse hac aut ipse eius partes uidebuntur esse in qua
similes ei erunt si neutra parte illae sollae similes &
illae sollae uidentur finales comunalesq esse uidebut

Comunales . : -

Si aut ut saepe fit uni possessor. diuersor. utrisq par
tibus genus arbor p oem finiu suor. ambitum posu
erit ut inter alios agros quosque co fines sibi no solum
inter eu quo controuersia erit finem faciat diligenti
cura uidendu erit ne proprias alterius arbores partes
comunes subiciantur quidm tn quotiens circa extremos
fines suos alicuius gnis arbores disponunt . q. significat
& ferentes ab ceteris possint extremos fines demostrare
incidunt p errorem n intra uicinor. fines de quare

Hyginus de limit.

diligentius aspiciendu erit . ut possessores suos fines tene
ant ne alienos lacescat / uiae aut si finem fatiunt at
tendendu erit quales uiae & q. mo. na & saepe incidunt
in finib. & saepe transuia aliquas possessores particulas
sunt Quidam ergo uiae aliqua. finiunt transitu possessor.
quor tn una est conditio na sunt uiae pu.cae muniuntur
& auctor. noia optinent na & curatores accipiunt &
p redemptores muniuntur na & quarundam tutela a pos
sessorib. p tpra suma certa exigere Vicinales aut q.
de pu.cis quae deuertuntur i agris & saepe ipsam ad se
alteras pu.cas peruenint alit p pagos muniuntur .i. per
magros pagor. opas a possessorib. ad eas tuendas exiger
soliti sunt aut coperimus unicuiq possessori p singulos
agros certa spatia adsignatur quae suis inpensis tue
antur & iam titulos finitis spatijs positos sunt qui
indicent cuius agri quis dominus q spatiu tueat
ad oes agros aut semp iter liberum est na aliquado
deficientib. uicinalib. uijs p agros alienos iter pstat
qui & it conueniat spetiatr uti seruitutem pstet his
agris ad quos necesse sunt transiuit terra p suu na &
his uer.sus coprehender . aut optimus maximusq c. &
aquar. ductus solent p alienos agros iur transmitter
itaq ut diximus uiae necessariae saepe erut na si fo
ssa erit finalis Videndu utrum unius aut utrius
partis & si i extremo fine facta itemque utrum
+ pu.ca aut uicinalis aut ciuium cois aut priuata
alterius item si in Riuis obseruab fines utru nalis
sit aut ex fossis arcessita aqua riuu fecerit & utru

Via

VIAE PUBLICAE.

Viar publicar curatores.

Via uicinales.

Riuor. gnu

Magnu pagor.

aquar. ductus

Via

pagi

Magnu pagor.

vepris ſ
Rigor ter

privatus observari aut communis debeat Jugus autem mon
Juga montium. tium. que ex nomine accipiuntur quod cotimationem ipsa in
gatur nam et his que summis montibus excelsissima sunt
Deuergia aquarum quod et un. divergia aquarum. ex quo summo loco aqua in inferiorem
partem devergit Si vepribus aut qualis privatis
Supercilia que sunt in agris. aut com. superciliis que loca sunt ex plano in brevi
clivo devexo intra p. latitudinis xxx. aliquin
tam collisisset que observationem sanc. est. ut eis supe
rior possessor. in planum usque descendat et sibi defen
dat omnem locum devexum. si rigoribus. observatur et ad
normale sed saepe in agris adsignatis inveniuntur et
aliquando unusquisque rigor inter multos vicinos finem
facit. Si Marginibus. que res oculorum est nequit ma
Margines lignitate exarture sitr nequit a vicinis accensiri pos
sit aut marginibus coepti finitique loci inveniri possit
similitudinibus quod fuerit ex communibus a medio ex priva
tis ab extremis rigor observandus constituendusque
regionibus intuenda ne quid novi a nobis fieri vide
atur ita H. fides professionis constabit. si maxime sec.
De se regionis et nos in et questionis tractavimus De locis Ag
itatur que res sanc est questionem ut nec ad formam
nec ad ullam scripturam revertatur ex illa sed tantum sic
locum nam hinc dico esse et alter ex contrario sitr que res
ex similitudine fer. cultur comparationem accepit si in
cultus erit. i. si silva cuius sit aetatis et si post censuram
Antemissae arbores. aetas ne quid arbores ut solet relictas. Quas antemissas
vocantes silvae. quoque aetates una sit pars Et si Vinee
Vinee. similiter in comparatione an ordines ne quid instantes

Hyginus de limit.

an pari conditione et an similis generis cultum constabit Tam
rem esse iuris magis quam mei operis quoniam usu saepe capiun
tur loca. quae in biennio possessa fuerit. Respiciendum erit
tamen quod ad morem solemus videre quibusdam regionibus pa Usucapionis spa
rticulas quasdam in modiis aliorum agrorum ne quis similis tium. ſ
huic interveniat quod in agro diviso accedere non potest. quoniam
continua possessiones et adsignantur et redduntur et si
forte incidit aliquid aliquid comutatur locus pro loco ut
continua possessio sit ita ut dixi in adsignatis fieri non potest
argumento itaque prudentiae est quam possessionis Praeterea
solent. quandocumque plurium fundorum continuorum domini ut fere fit
duos aut tres agros uni villae contribuere et terminos qui
finiebant singulos agros relinquere desertisque villis veteris
propterea qui contributi sunt vicini non contenti suis finibus tollu
terminos quibus possessio ipsorum finitur et hos quibus inter fundos uni
us finis observatur. sibi defendunt et ita haec respicienda
erunt. In quodam curant in extremis finibus de fundorum suorum
ponere per circuitum aliquid genus arborum. ut quidam pinos
aut fraxinos. alii ulmos. Alii cupressos item alii soliti sunt
relinquere qualecumque genus in extremo fine intacta ex
quibus neque frondem neque lignum neque gremium caedant ita
et hoc observandum propterea consuetudines finitionum inspecta
cum fuerant notabilitas est suspitionem ut puta. Si terminus finem
faciat per alium tractum quare subito ad aliquid genus finitionis
transeatur. aut ad fossam. aut ad veprem. aut unam genus
quod appellamus supercilium. aut arbores que antemissae sunt suspitiose
situm constabit hae modo questiones fere in agris divisis et adsigna
tis nascuntur. Item quaestoribus Vectigalibus. Subiectis. quoniam
s. in aere in scriptura modus comprehensus est. quod semper erit ad for
mam respiciendum et hoc si duobus possessoribus convenerit aliquid

Vespasi. Imp. Vetera
nis agros adsignauit

ex mo illo quibus et i script.ra forma cotinetur licet domi
nus aliqd uendidit. Itam. ho. comperi i Sammio uti q.os agros
D. Vespesianus ueteranis adsignauerat eos iam ab ipsis quib.
adsignati erant aliter possider. Quida. n. emerut aliqua
loca et addicierut que suis finib. & ipsa uel uia finiretur
uel flumin uel aliquolibet gne exceptis suis aut emptis
adicierutq. accepta sua tu modu taxauerunt sed ut gra
modus aliq.a ut dixi aut uia, aut fluminis, aut alio q.o
gne finiri potuit ita uediderut emeruntq. ergo ad eas q.o
mo. oportet peruenire pot sua possessionis. sic dixi duo inter
q.os controuersia est idest aut qui Vectigalibus subiecti sunt
ferre prosi.us Quisq. possessionis sua inuix. ita & ho. gne
agro. mag.e questione emptionis sua & coductionis ad se
ptinere probauerint. ut fer fit nisi utra pars. ho. fatiat
gene possessor. remanebit. Solent uero mom qdam. i. loca
tionib. agr. coph.re atque ita cauer fundu illu uigera tot
i singulis iugerib. tm ita fit ne ad region. aliter ageretur
ubi hac erit cosuetudo. Ad cautiones. S. Respiciendum
erit inter qo. Disputabr. acta utrinq. mesura nihil ad
cautione conueniat. i. neutrius possessio mom caution. con

Cautio

phensu iplicat magna erit rei confusio querendu que nuc
quid i uniuersa regione mag. opinion qua mesura mom
coplecti soliti sunt. Item quidam uedentes. Emetesque agros
soliti sunt mom caution complecti qd ipsum uidendu igr
ut supra dixi opinione. n mensura mom taxent. De sine

Subsiciua q. non

Subsiciuor. Subin questiones mouetur. subsiciua aut dr.
q adsignari no potuerunt. i. cu sit ager centuriatus, aliqui

Iter pop.lo debet quid.

p alienos agros transeunt que no uniuerso populo itinera
pstare uidentur. Sed eis ad quor agros p eas uias peruenir
necesse sit. hac ergo uicinalib. nascuntur que aliquado iter

Via uicinalis

Itinera pstare populo

Via

uicinos possessores extremis finib. pari utriq. mo supitu coi que
impensa iter pstent priuata itaq. uia ad finitiones agroru
no ptinet. sed ad itinera eis pstanda. Duae sub exceptione
nominari i emptionib. agro. solent ergo uia publice & uici
nalis & comunis in finib. icidut no. n. finiu ca dirigu
tur Sed itineru ita tam e fine facere qua & uia transir

Vepres.

Vepres si fine facient. Viden.n q.les. & tm m.o i extremis fi
niu sint qm p negligentia colentiu & i medijs agris solet
esse uepres & ut ab manu satae sint na & si regio quedam in
culta no habeat q. tutelam uineis. aut ortis pstent adfe
runtur ex peregrinis regionib. & seruntur & arbores i ue
pib. solent admissae iueniros. Si fossis finis obseruabuntur,

Fossa

Respiciendu. Utique noib. regioni q sit cosuetudo & uide
dum quales fossae ne si quis agro. siccandor. ca fossas, fecerit,
finales esse uideantur na & intelligi pot. aliquan. ex ipsar.
fossaru possioe ueteru proprie an finales sint. qm transuersae
quedam aut obliquae finales sut cu uideantur esse communes
inspiciendu erit an ita sit. na quida i extremis finib. in
solo suo faciut fossas & ex superiorib. uicinisq. agris defflu
entes aquas excipiut ne inferior. terr. laborent ita in
solo suo fecerit no statim comunes sed circa fines esse uide
buntur respiciendu quoq. erit. na & i alijs laterib. sitr fines
obseruabuntur. sed et proprias. qd. faciunt ad expediendas
aquas aliqd. solti. ut extra fossam Solent relinquere ali
quam. etiam ter.os extra fossam positos iuenimus qui &
ipsas fossas & soli relictas partes dicernant cuius dni
sint. Quida uero arbores antemissas finales extra fossas ha
bent & i controuersiam saepe deducuntur qd uedatur si
ne fossas facere debet pp quid i alijs generibus finitio
ni culta loca que i centurijs erant no sut adsignata. Hec
ergo subcesiua. aliquado. auctor. diuisionis aut sibi reseruauit

subsiciua

Arbores antemissae termini

o. i. i

Herun

aut alicui · idest aliquib · cõcessit aut reip.ce aut priuatis glo
nis · Q · subsiciua quidam Vectigalib · certo tempore locant sins
pectis ergo pscrutatisq omnibus cõditionib · iuenir · poterit quid
Vespesi · imp · subsiciũ sibi uindicauit · — sequi debeamus · Sed illud Meminerimus · cũ · D · Vespesia
nus subsiciua oĩa quæ nõ uendidisset aut aliquib · pssonis cõ
Titus imp · subsiciua sibi uindicauit · — cessa essent sibi uendicasset · Itemq · D · Titus à pre coempta
huc relictum teneret Domitianus Imp · p tota italiam
Domitius Itali susiciua cõdonauit · — subsiciua possidentib · donauit edicto quo hoc notu Vniuersis
fecit : cuius edicti Ver. itemq cõstitutionis Q̃dam alior.
principũ · Itemq Diui Herue ĩ uno libello contulimus
De s.e Herun … — De fine territor · pene oem pscrutationẽ tractauim
cũ de cõditionib · gnatim prescriberemus · De quib · Quid
possumus aliud suadere · Quã · ut leges ut supra dixerã
plegamus ad ut iterpretur · secũdũ sing.la momẽta Vtru
suis cõditionib · remaneãt fines ab aliquis obseruati an
aliqd obiectũ aut ablatum sit de q̃ · m · obseruari sint ter
ritoria aliquã · sũmis mõtium iugis & diuergiis aquar.
aliquã · limitib · pdictis · aliquã · ipsius diuisionis defectio
nis ita ut diximus leges semq curiosæ plegende iterpreta
daq erũt p sing.la uer. & si ita nim legum pscrutandar.
psuadeo ita dixerã particulam.ta ptentari solebit car. De
Via & actu & itinere & ambitu & accursu · & riuis
& uallib · fossis fontib · sæpe mouetur cõtentiones · Q · oẽs
ptes nõ nri · sed forẽsis offitii idest iuris ciuilis operam
exigunt nos uero interuenimus cũ aut desigendum
aliquid est questionib · aut si forma alq aliqua aliquid
notatum inuenitur repetendum est : —

Agrimensoris offm

· DE · Limitibus Hygini · Explicit feliciter : —

bus
Diuergiũ ?

Forma

Incipit liber hygini gromaticj · —

MVLTIPLICATI · Multiplicati ĩ oem legũ sũmam ductã ĩ
se adicio ipsã sũmam & sumo partem dimidiã ĩ pentagonis — Insi duã
sũmã ductam ĩ se effectũ Duco · iii · tollo to ipsam sũmã
reliqua dimidia · In hexagono sũmã ductam ĩ se effectum
duco quater tollo ipsam sũmã bis redigo dimidiam ĩ hep
tagono ductam ĩ se effectũ duco · v · tollo ipsam sũma · iii ·
reliquã dimidiã ĩ octagono sũmã ductam ĩ se effectum
· vj · tollo ipsã sũmã · iiii · reliqui dimidiam ĩ enneagono
sũmã ductam ĩ se effectum · vij · tollo ipsam sũmã re
liqui dimidia · In decagono sũmam ductam ĩ se effectũ
vij · tollo ipsam sũmã relic. dimidia · Latera polygoni
Omnis · Trigonus ductus accepto asse fac quadratum cuius — assis
latus dempto asse reliquo sumo partem dimidiã facit
trigonicũ latus · Omnis Pentagonus ductus xxiiii · acce
pto asse quadratũ cuius latus cũ asse supta parte bis. — Assis
facit pentagoni latus Oĩs hexagonus ductus bis & trici
es es accepto · iiii · quadratũ cuius latus cũ asse · ii · supta
p viii · facit exagoni latus · Omnis heptagonus ductus
· xl · accepto viii · facit quadratũ cuiusq · latus accepto ·
· iii · supta pte · vi · facit heptagonũ latus · Oĩs octogonus
ductus · xlviii · accepto xvi · facit quadratũ cuiusque
latus accepto · iiii · & supta parte · xij · facit octogoni la
tus · Oĩs enneagonus ductus · lvi · accepto xxvj · facit qua
dratũ cuius latus accepto · v · sumpta pte · xiiij · facit
Enneagoni latus · Oĩs decagonus ductus Lxiiij · accepto
xxxvj · facit quadratũ cuiusq latus accepto asse &
supta parte · xvj · facit decagoni latus · Octogoni arce
pedes sic iuenies unũ latus ĩ se eius dimidia effecti
latus eodem adiciamus unius lateris dimidiũ erit ca
thetus trigoni · Dem ducemus unũ latus · iiii · effectu

Ingr

Embadum.

multiplicabimus per cathetum. erit embadum latus circa vnica ratio sic dicemus quoniam traditum est. si recta in ea ciclta quomodo libet abiecto quadrato pars e ab sectionib. quadratis & his. subsectionib. comprehensa ordinata aliae rectae angu li idest solida res ducentos. c. LXXXVIIII. tolles inde ma ximum idem fit. i. se. c. reliqui. c. LXXXVIIII. erit reliqua quadratum & his subsectionib. comprehensa ordinatae aliae x. recte anguli deducemus bis. fit. xx. erit ter nescio quod est ab eo quadratus tres. p. cLXXXVIIII. nunc video quoti ens metiri possum. xxvij. quotiens dempsero. i. se factum reliqui fatiant quadratum tollo aut. vij. xx. fit. c. xl. tollo et. cLXXXIX. reliqui xLVIIII. reliqui fit. xL viiij.

Concha instructoria.

Concha instructoria super circinum triacera in quadrata. id. i. xL. eius partem. xvi. vel eius longitudinem cu curuatura minorem queris infra circinum, et curuatura maiorem inter se adicio eo partem. xxi. et in unum id per curuatura partem dimidiam infra circinum triacera in quarto duco. IIII. quater sumo partem. VIIII. vel compu ta. inde pi pede deducis per aliam curuaturam & fit. c. x. dem partem tertiam area pedes. se. era inter se dedu co partem tertiam per aes tertium erunt pedes quadrati Camera inter circinum. podismorum infra circinum & du ces ter ter. bes tertium erit .se. eius de circuitum .se. et latitudinem in se curuaturam bis ductam in se utrumque in unum latus demitto a latitudinem reliqua tres octauas adicies ad latus. erit circuitus. si habes latitu dinem & circuitum iuncta curuatura. Si de circuitu de mes latitudinem reliqua summa demes tres & xj. quod su furit adicio latitudinem id in se. Dem latitudinem in se

podismorum

Hyginus gromaticus.

reliqui latus eius dimidia erit curuatura. Camera circi num podismum ad circinum & duces tertium erunt pe des quadrati eiusdem circuitu latitudinem curuatura in unum adicio partem. xxj. erit circuit si habebis latitudinem & circui tum dicere & curuaturam de circuitu demitte partem xxij. reliqui partem tertiam erit curuatura. Camera super cir cinum podisma supra circinum unum duces per aes tertium eru nt pedes quadrati eiusdem circuitum quaere quomodo cyclo sit inuentum diametrum ter duces partem xxi. deme. m. de libatam sua ratione erit circuitus vel longitudo & cur uatura in unum adicio parte xxvij. ¶ Nunc Papilionum exte sionem cohortium suprascriptarum ostendemus Papilio unus occupat. p. x. accipit incrementum tensura. p. II. tegit homines p. VIII. Plena centuria habet milites LXXX. erunt papiliones x. qui occurrunt in latitudine. p. c. xx. nam quid ad latitu dinem est hemistrigij. p. xxx. attinent papilioni datur. p. x. armis. p. v. iumentis p. viiij. fiunt. p. xxiiii. hoc bis xLviij. Quan tum pertinuerit. efficitur striga pedes LX. reliqui. p. xij. qui conuersantib. spatio sufficiunt haec pedatura ad plenam legi onem est computata ex quibus in uigilijs singulis eunt 2 non plus quam octonos papiliones semper tendunt ita sic centurio cors in eadem pedatura cor. papilionum possione accipiat alioquin plus dari oportuisset legiones. Quae sunt militiae prouintiales. fidelissima ad vallum tendere debent ut opus valli tueatur & exercitum gentibus meatum suo numero cor porali in muro, se ne quam aut supplimento a plurima fuerint ubi necesse. e. cohors pedaturam extendere. seruat altitudi nem hemistrigij & id pedi matj iam mutauimus. ut quis fuit. c. xx. per c. LXXX. Sic fit. xc. per cc. xL. in modum quem formam subiecimus vel. Lx. per ccc. Lx. similiter ut

Delibata ro.

fragmenta

PAPILIO.

Tendendi taber nacula ro.

Centuria plena quot habeat milites.

Hemestricum vel. Hemistrigium

Striga quae.

Legio plena.

centurio

Pedatura: quae &

Podismus

Hemistrigium. 3 i

n lati

papilio unus occupat pedes x

pedatura [illegible]

striga

H Sylus q. ectin

plena centuria

legiones

militie prouinciales

forma ostenditur. xxx. n. pedes p dic. xx. cohors unum occu
pat nic quotiens latitudo duplicatur longitudo partis mi
nuet qd legiones plures acceperimus & supplemeta pancior.
aut necessarium sit cohortes circa uallum crebrius ponere
couertimus pedaturam. qd fuerit tabulinum signum uel si
gni senestra ratione. tensura sua cuiusq. generis subiicie
mus. Aliqn cohors. cl. p cl. solet adsignarj. Sed i quatu
fierj pot deminuj debet de eo qd centuria suo ordine te
der no potuer & pedatura cohortis una pariter mutata.
Sic forma subiecta e. cohors prima ca singnor. & aquila
intra bis sagulariam. & qm dupli nuom ht duplam pe
daturam accipiet ut puta signis p. cxx. Tabulino. pe
ccxl. forma ratio ut reliq. e igitur si legiones impares
hoc est tres accepte fuerint due prime laterib. ptorij
p rigorem uie sagularis uia tendere debebunt alij i pte
tura similiter p rigorem uie sangularis intrantibus por
tam ptoriam parte leua extra cohortem cotrario tendat
ut possint exercitus cobinatus educj. quotiens aut quinq.
uel sex legiones accepte fuerint, Due cohortis pre laterib.
ptorij tender debebunt due i ptentura. sup quibus ual
de ut i acia dem Vexillarij ue cohors. sed ut & res
exiget cohors peditata quingenaria loca uexillarior. so
let suppom & si strictior fuerit pedatura cohors legio
narie dare debet. Sed nuo suo ut. lxx. p Valetudi
narium. & reliqua e. supra tendens accipiant. So est ue
teranor. & fabrica e. ideo longius posita est. ut Valitu
dinarium quietum conualescentib. esse posset. Et. pedatura
i singulas spes ad hoies ut solet coputarj uexillarij legionum
eamde pedatura acciper debet. Qd cohors legionaria e.
ad sexcetenos hoies coputat ca ipedimeto. tender debet i

Pedatura q.

Cohors prima.

Signa } ia coh. Aquile } ip. coh. sorte

Tabulinum.

Sagularis uia

Cobinatus exerci tus.

Valetudinarium q.

FABRICA que in exercitu.

Cohors legionaria q.

pedatura

legio

via

pedatura bis xx

legionaria cohors ad. vi
hoies illo tpe

pretentura ut later ptorij ut dextra sup cohortes. ut. p. as
ad uallum si fierj ideo tender n debent qd legatus eor. p
iter no sit & si casu uallu ab hoste interruptu fuerit. le
gio & legatus eor. p uexillarios factu esse cotendet. Cohors
ptoria. e laterib. ptorij tender debent ut dupla pedatu
ram recipere qd eprib. utantur primi pilarib. & et cu in
eadem pedaturam locu accipiut equites ptoriani later
dextro ptorij. singulares imperatores later suo. Qr. si maior
numerus fuerit. ut puta singulares. DC. ptoriani. ccc.
poterut. cl. singulares in strigas ptorianor. tender. ita & sicut
& parj nuo dispositi sint decuriones & reliqui principales
eor. binas equos possidentes propensius tendat & si minor
nus Virorum. e. fuerit ut ceteris equitib. hemistricis suis
laxius tendant. n. erit hesitandu qm officialib. lateri mo
proxius ibi pedatura adsignaretur. qd si cohortes ptoriane
impares accepte fuerunt. qm nus & disposi. dextra leuaq.
ptorij cturiones a pib. esse debent loco cohortis equites pto
riani ponetur singulares aut. c. si Dccc. aut Dcccc. fue
rint pari nuo hemistrigis laterib. tender debebut. si adnos
fuerint ut striga est sufficiat illud maxe obseruar debemus
ut latus. p. L. actorj no plus qua Dcc. xx. p longitudi
nis accipiat ita fiet ut cohortes primipilarium actoria
& reliquus nus qui laterib. ptorij tendit itegris strigis
sua pedatura optime tendant na quatum ad latitu
dine ptorij totius adtinet. a. c. lx. ad. cc. xx. pot obser
uarj in longitudine ut supra dixi p. Dcc. xx. statiom
darj oportet secundu ptorium. p. xx. & si res exigit. p. x. su
fficientes item comitib. imperatorib. nus. a. p. L. ut ad Lxx.
pot obseruari i qua pedatura. pro. pr. primo loco aut. a
principali adsignarj debet iterposita dem uia cohortis

Legatus i exercitu cohorte regebat.

Cohors pretoria.

Primipilares.

Decuriones qui

Officiales.

Primipilarium

Statio que.

Comites ordinis & dignitatis nome.

via

Hyginus tempore eiusq imperatoris

pedatura

ut supra dixi

A. I

Hemistriga

comites ordinis et dignitatis nomen

Comes i...

.L.ii.

Augmatorium quid in Castris.
Tribunal i castris.
Cociones imper. Dictare q. vide supra. 72.
Groma ferramentum quod.
Gromatici q. & un.
Sagularis via.
Via principalis
Pretoria Via
Miliaria Via
Quinquagenaria via.
Quingenariam.
Curiones ut Decuriones.
Via

ptorie & reliquis nũs pro ut dispom debello extendimus debet arcis institutis i forma partis binæ augmatorium parte dextra ptoriarum & principalem agnominimus. ut dixi ne& augurium recte caper pot. parte leua tribunal. statuit ur. ut augurio accepto insup accepto ascendat & exercitui felici auspicio alloquatur. Introitu ptorij partis mediæ aut uiã principalem gromæ locus ap.t qd turba ibi cogruat si ue in dictatione & adposito i eodem loco ferramento groma supponatur ut porta castror. i conspectu rigatsoris stolam efficiant & professores eius artis cã suprascripti gromatici sunt cognominati uiæ uicinaria ideo dandunt supcumetes prox.e sagularis ut eruptione exercitus expediti progredi possunt Nuc ptoriæ. rationem exponam Via principalis q.e inter portas e des dexteriore & sinistriore q.a a principe nomen obtinet esse debet a latitudine eadem qua opus p. lx. qd inter uallu & legiones est cognominatu. Item Viam que ducit ad portam ptoriam in ptorio sine dubio Via pretoria dicitur latitudine. p. lx. pp qd rigorem censur sua superioris strigis i ptorij Via no pcurrunt q.m ad uiã ptoriam Sig.a spectar debebunt Dabimus itaq. intra uiam principalem legatis pedaturam qd scamnũ est ap.tu nec cois strigar. indicationem hec mecationes. p. 55. ntim incertum qd no semp latitudinem a pedib. lac. Lxxx. obseruarj debebit pro ut nũs legionum effecerit i quo tribuni cohortiũ ptorianar. tender solent similr tribunis legionũ iferius adsignarj debet. qd equũ scamnũ dr a. q.e uiã inter posita aliæ milliariæ uel quinquegenarie & deinceps pro ut quisq. tender debebit in forma. subiecimus. nunc ut suo referam loco. ad alia milliaria turmas. hnt. xxiiii. i eisdem curiones duplicari id quj

vir bis ...

porta
pretoria

scamnũ

Rigor 64 ſ ſepu...

pedatura ſ

Principes

Curiones

prout bis ...
... 58

Gromatici q. & un.

VIA

Hyginus Gromaticus.

semisses

& nũs turmar. stabũt & quos decuriones ternos duplicarj et sexquiplicarj binos sic sup nũm equor mille deductis sm.lis qui in nũm cõputantur xcvi. a. L. ad turmas sr xvj decuriones & reliqui pro ut nũm turmar. amplius quis ut supra. Lxiiii. & ideo sing.lis equitib. ternj ped. cõputantur mille efficitur i eo pede pfectus alæ. pedaturã accipiet & principales cor. a q.o laxius tendent. aliogn sin.li binos pedes & semisses accipiant quatum autem repentina Via ptinet que e supra ptoria. p cuius rigore utraq. parte cum maior exercitus est. hoc est quinque legiones & supra portam ea quarta darj solent accipere debent latitudine. p. xl. si parte datæ ibi fuerint. L. accipiet & cognominatur et quintanã causã. copiar. Questoriũ dr. qd aliquã questores ibi pedaturã acceperint qd e. supra ptoriũ in rigore. porta quæ cohortib. decim.e ibi tedetib. decumana est apta Questoriũ minus esse debet latitudine quã ptoriũ ut striga est ad oppositum ptorij prox! sint in quo max. legati hostium et obsides & si qua preda facta fuerit i Questorum ponitur lateribus eiusdem tender debet ad uiam Quintanã centuria stator. ut posticu pretorij tueantur et prox. sint. ptor. quib. duplam pedaturã adsignauimus qd eisdem tensuris utantur. Quib. cohortes ptoriæ. supra quos cohors peditata quingenaria uel equitata pro ut. strige magnitudo fuerit poni debebit p reliquas strigas cohorti peditatæ uel equitatæ ad uiã quintanã spectare debebunt ut supsũ acta reset reliquæ nationes & suprascripta cotineantur. q.e angularia. xxx. p. sufficiunt. Quinq. legiones fuerint. xl. p. latitudines.

Sexquiplicarj.
Præfectus alæ
Questoriũ quid.
Quintana castror. Via.
Decumana castror. porta cur.
Preda penes Quest.
Quintana Via.
Stator Centuria.
Cohors equitũ peditũq.

Rigor ſ

via

scanni

acciperé debebūt setiola cohortis primis ubi munera legi
onū dūx i scannī legator. cétera aquilam daij debet Castra
in quātū fieri potuerit tertiata esse debebūt ut flatus
aura æstius exercit' leniat. hō dixi tertiata ut puta longi
p. II. cccc. latū p. ∞ DC. si longiora fuerint classica dice
tur ne bucinū i tumultū ad portam decumanā facile
poterit exaudiri si latiora fuerint prox. quadratum Segnis
est dictatio quantū attinet ad quæ sūt necessaria satis
puto diligenter. Retulimus & si quæ rationes adhuc fue
rint necessariæ suo referam loco. pterea munitionem ca
stror. & soli lectionem statuendam & actione et item
iniquitates locor. uitanda ne pterisse uidetur breuiter
in parte una exponā interim ostendam inceptatioē me
tatioē. Sed nūc cōposita formæ recognoscamus ad moni
nimus. itaq. qui subintender debeat laterib. ptorij cohor
tes ptoriæ ad equites ptorianj. equites sing sin.ris impe
ratores alæ milliaræ ut quingenariæ si pedaturam pmi
serint & cohortes sec.ae uel quinquaginta peditatæ qn
genariæ sup cohortes prima ptendūt alæ milliaræ
ut quingenariæ Mauri equites Pānonii Veredarij classici
oes ideo ptendūt. quod ad uias muniendas primi exeunt
& q. sint tutiores à mauris equitib. & panonijs Vereda
rijs opantes proteguntur. Qui a cohortibus primi prox.
tender debent. ut uexillarij legionū. item exploratores
in strigas cohortes prima ptendunt cohortes equitatæ mi
liariæ ut quingenariæ eadē. ratione subiecti oes miles
prouintialis accipit pedaturā ped. adiecta. Quinta p
latitudine æmistriciæ. aut si duas semis adiecti quinta
nūc nūos acceperimus ut retētura cōputemus cohors eq
tatæ ad nūm peditū redigimus ut equitib. cohortibus

CASTRA QVO metanda.

Classicū. Buccinū.

Maurij equites. Veredarij.

Exploratores vexillarij

Hemistricia. i.

pedatura panoni.

Striga

Vet

duas semis

Retentura

vexillarij legionū

Ala

adsignati sūt itaq. cohors equitata miliaria equites ccxl.
quod redigo ad peditem ut pedū quod accipit eques. redigo ad dn
as emis. quod accipit æques fit dimidia sumpta ductū quinques
sic tractabimus nūm equitū fit. cxx. ducis quinquies
fit. DC. accidit ex eo cohortem miliariā detritis equitib.
reliqui ped. DCCLX. fit cū superiori mile. ccclx. meminē
rimus itaq. ad computationem cohortis equitatæ mili
ariæ pedaturam ad. ∞ ccclx. dari debeat cohors equita
ta ad i dimidio eamdem ratione cōtinet quod cohors sūt
itaq. cohors equitata miliaria 75x. cētes. ped. ccxl.
turmas decuriones tendūt papilionib. c. xxxvj ex 77.
& decuriones sin.lis papilionib. utantur cohors equitata
qngenaria sūt 7. 5. vi. reliqua pro parte dimidia cohors
peditata miliaria sūt 97x. c. ex eis 77. singulis. Item
peditata qngenaria sūt. 77 vi. reliqua ut supra nati
ones cantabri getati, palmyreni. Daci, brittones. 77. stator
& si quod aliud datum fuerit in exercitu suma clari
ficū retentura ponimus camillos cū suis ebimatis sin.lis
p. v. adsignabimus tender debebunt si in hostem exi
turi erunt in retenturam iuxta classicos si ad prædam por
tandam psto erūt iuxtā questorium tender debebunt.
Datis ita nūis. qui infrascripti sūt sic cōputabimus legio
nes. iii. uexillarij ∞ DC. cohors ptoria. iiii. equites pto
ris. cccc. equitatū in sin.lis in ped. ccccl. Alæ milliaria
. iiii. qngenariæ. V. maurij equites. DC. pānoni Veredarij
Dccc. exploratores classia Misinati. D. rauennates Dccc.
exploratores. cc. coequitat. mille. iii. qngenariæ. iiii.
cohors peditata mil. iii. miliariæ qngenariæ. iii. pal
myrenis. D. Getis. Dcccc. Daci. Dcc. Brittones. D. canta
brij. Dcc. 77. stator. II. semp nūs acceptis pentinela co

Cohors equestr. miliaria quot equ. habeat

Cohors equ. miliaria.

Turma

Cohors ped. miliaria.

Cantabrij. Getæ. Palmyreni Daci. Brittones Cameli i exercitu. Classicj.

Veredarij Classici qui Misenates classici Rauennates classici Palmyreni Getæ Cātabri Daci Brittones.

Dcc panonum?

semp

Natio

peditata

L. IIII.

Ala

Summa

putari debemus. ut sciamus quod emistria in retentura nasca
tur. nunc fit numerus qui retendit XIIII. DC. XL. sumo partem
dimidiam. ideo quod partib. tendat noscantur fit. VI DCCC.
XX. nunc latus praetorii componimus si retenturam si miliaria
computemus si ut retenturam faciamus ut sciamus cohortib.
legionariis quibus tabulino vel signo dari debebimus. ut
quotiens tres legiones cum supplimentis acceptae fuerint
dimidia pars castror. DCC. XX. p. latitudinis habeat
& laterib. castror. cohortib. tabulino. XC. signis. CCXL.
ped. adsignemus ut deducto tabulino cohortium & lati

Sagularis Via

tudinem viae sangularis reliqui. DC. praesumpsit. ut alae
miliariae in pedaturam ad pedem tenduntur ut nunc nunc sta
tuimus reliquos pedes statuimus. DC. p. ex primi lat. unum
praetoris ut sciamus quod aliae in praetentura tensurae sunt
occupantur numero militum later praetorii. p. CCC. XX. pro
rii. p. XX. communi. p. LX. in vias. p. L. quod fere in Sacla
titudine ita fuerint depositum fuit. DC. 79. Hunc
praetentura id componamus. numerum ac. alarum quae sunt
reliqui. computem. fuit IIII. partis dimidia. II. acci
per debent ala miliaria signis. p. CL. Tabulino. p. DC.
Sacrationem. p. CL. efficiunt hemistricia accepit equi

Hemistricia

tes. III. sed in longitudine. p. DC. sumo partem tertiam
ut habeant equites numerum quem in eo longitudine tendet
fit. CC. emistrici unius & nunc emistricia ducimus. V.
quinquies. CC. & fit. aliae mille pedaturam, reliquam aut
numerum sic retentaturam computemus. ut sciamus simi
quod emistricia nascitur. fit numerus cum pedatura Valletu

Valetudinarium
Veterinarium
Fabrica.

dinarium veterinarium. & fabricae quae in unum ad omnes
computantur. VIIII. sumamus dimidia fit. IIII. D. hoc

VIA

p.

pedatura

Hyginus Gromaticus.

erit partis dimidiae est. DC. p. per longitudinem. quod homines
capit. sicque ut diximus peditem adiecta quinta ad pedem
accipe. nihil itaque interest an ad numerum computatam quin
tam partem adiciamus, an vero ex longitudine ut. DC.
pedum deducamus partem. VI. reliqui quingentos tot ho
mines numerum. IIII. videamus quotiens habeo quod est. VIII. to
tidem emistricia nascuntur fit CCXL. poterit esse tentura co
hortes. III. p. DCC. XX. ex quibus decedit quid numerus occupat
p. CLXXX. quid viae strigas nascuntur ut nunc vicinaria

Vicinaria Via

via per cohorte primam item nunc quattuor demum. fit in una
p. LX. Reliqui. CXX. quod si mittens tribunorum. legator. simili
p. LX. adsignabimus nunc si dictator mille homines sup
numerum compositum in eadem pedatura locus adsignetur. sic
faciemus. Quoniam partes dimidiae. D. esse constat quos ca
pite emistricio Decumianus scamnis. p. X. & viam de interval
lis tollamus quae tunc datur si pedatura permittet fuit
p. XXX. emistricium. quod. D. homines poena acceptos recipiet nunc
e contrario sit numeris compositis deducamus. homines. quorum
est pedatura striga. p. LX dabimus scamno legator. p. LX
XX. & via inter alias reponemus: Item lateri praetorii dep
tentur simile si quo plus vel minus fuerit idem observabi
mus ut praetorium & comitum pedaturam item praetorii minima
mus ut amplius servatis portionib. latitudinis suae aut
ubi esse poterit si pedatura inscriptior. fuit inter cohorte
praetoria sed alas equitum ideo quid disciplina militare ad
sum quisque numerum coniunctio conveniet. si observet ita dico
& in retentura. Qui solent & quemquam genus hominib
per strigas strictius seu laxius tende quoniam saepe numerus [illegible]
nit computa retenturam amplius efficiant quam strigae.

VIA

Tendi
Strictius + laxius
archivi

pedatura

hemistrigia

eade pedatura iuenent ne plus ex eis deduci debet qua
pedata quingenaria sup cohortis p.cas & si amplius supsit
ut nec strigam expleant necesse erit p reliquas strigas ut
dixi artius tendant simile ut laxius tendat. efficitur
quotiens reliquus uel totius metationis ordo turbetur et rec
tura p strigas equali nuo laxius tendunt rectura. num
coputatu ut ptentura couenirent qd. si adnc amplius sen
minus. qua ostendimus suplimetanda fuisset omnia imu
tabuntur. et cohortes circa ualu tender. alitr nuc rectu
rar. Diximus partis dimidie num. DC. DCCCC. XX. Qm̄
latitudo. DC. uideo quid emistriga esse possint ut nuc
H Emistriga q̄ — erit dece septies & Questorio pedatura sufficiens dari posset
Sumo itaq num partem XVI. Quid emistrigia esse diximus
fit. CCCC. erit nus militu tender debebunt p emistrigiu
unu adiecta quintam partem. LXXX. fiunt p. CCCC.
XX. unde efficitur dua cohortes laterentur. tendant.
suma. c. ceteras & reliquas nationes qtiens p strigas
distribuimus. n. plus qua tripartiti esse debebunt ne lo
Tessera que — ge ab alterutru ut bina tessaram suo uocabulo citatio
nis audeant. Obsecuabimus prime striga. signis id adsi
gnari quid cohors prima ut uicinoria pcurant erint
itaque laterib. cohors. XVI. ptendens & retendens qua
ttuor milia et sim.le sexaginta p CCCLX. reliqui quat
Sagularis Via q̄ — tuor milia intra uia sangularem singulatum potui dne
fr. pro tyrocinio meo in breui oes auctores su pscrutus
sed quidquid circa copositionem castror. aestiualiu insti
Castra aestiualia — tuerunt i so libello prius qua nuos instituer sub ratione
oia declaram principia i omni inceptation matationib. scri
bende nullus auctor ad hunc die ostendit pp quid solici
tudine nostra digne tibi placitura exposuimus. Itaq sua

Dese

Dne frater

via s i rer — lx p ccclx

Hyginus Gromaticus.

spe et uniuersu exercitu suis locis constituimus. ostendimus
et si necessariu fuerit quis nus imitari debeat qd aliae
inter tentura posite fuerut et pedites ptentura. siue cohor
tes equitate i eo exercitu nulla necessitate cogente Sin du
bio metatoris impitiae sign. e. illud plane poterit obseruа
ri ut si cohortes equitate in eo exercitu oio fuerint omni
us alas quingenarias laterib. Questori ut retentura equi
tibus habeant. Na qd a legiones actas & diuisi duos
nuos ptineret qd ex totis compositione difficultatis oste
det metodu metationis a me exquisitu ad num 75. +
ptinetem itentato ingenio elaboraui ut
dignatus fuerit minger nouitatem metationis ad ma
gnitudinem tua primus adfera. Q. tibi spero placebit Si
primu cottidiana metatione tractabis. Nunc. nuc mu
tatione castror. & reliqua que plurib. auctores scripserunt
breuiter pferamus De Munitione castror. Munitio aesti — CASTROR mu
ualiu. generali quinque fossa: uallo: Vimine: Aggere: pi — nitio. ... 58
nis. fossa loco securiori causa disciplinae. cuius species & — Fossa fastigata
fastigata dr que ad suma altitudine laterib deuexis — Fossa punica.
in angustiam ad te dolu coniecta puenint. punica dr q
latere exteriori ad ppendiculu dirigitur cotrariu de
uexu ut quid in fastigata: cb. latitudo dari debeat
ad minimu p quinq. altu p tres regssis pedib. exterius sexa
ginta p latitudinem ante portas similiter fossa fiet que — Titulu quid i castris
pp breuitate titulu cognominatu est. Vallum loco superiori — VALLVM.
extrui debet cespite aut lapidibus aut saxo siue ce me
nto: sufficit latu p. VIII. altu p. VI. et lorica p bes si — LORICA mutiois
militer ante portas ut titulus ad fossas ad Vallum cete — gnis.
instructionis sanctu esse cognominatu lecuo licuerit.

Comentu

via s rer

coxa ĩ

pes

mons si ad hos decurrit me si se linan nimia temeritate copes fra
gitur neq lapidem mobilem nisi copresum Valli extein pot
nec fossa fieri ut no ripe decidant. Etiam si ualli desunt
et est locus suspectior. armor. ordinib. castror. IIII. castra
muniut. Ut p sin.los ordines uigilie crebrius ponantur. &
equites alterna uice castra circuir debent si in pacato so
lumodo tuenda disciplina ca unius ordo armor. sufficit et

Agger. — uigilie rarius constituuntur. agger aut ita fit Vallo ut
si locus petrosus aut arenosus fuerit qui sine dubio agge
ri facto mutatione pbet angulos castror. circinari opor
tet. Quia coxas efficiunt instabiliant. opus propugnati
one tutant circinari debebunt ex angulos cohortiu que
efficiunt latitudines opis. p. LX. usq ad linea exteriores com

Clavicula. — pdidit. q effitiunt pars quarta similiter clavicula cir
cinatur ex linea iterior Valli iuncto media parte ea
media praeter uia circinabis i eadem linea. q centro
seruiet: Item puncto matj adicies latitudine et Valli & +
iteru circinabis i eandem linea ut intrantes semp dtr +

Clavicula un. — iti sint aduementem i recto cursu excludat nomqus ab
effectu clavicula trahet na qui atinet ad hos sollicitudine
instituenda metationis Primu locu hent que extra capi
eminentia leniter attolluntur i qua positione porta de
cumana coinitissimo loco costituuntur. ut regiones castris

Castror porta — subiaceant Porta ptoria semp hostem spectar debet Sec.n

Decumana pota — locu hnt. q. in plano costituuntur tertiu que i colle quar

Pretoria porta. — tu que i monte. Quintu que i locu necessariu. unct
necessaria castra dicuntur pcipue obseruarj debebit uia
q. laterib. castror. supsit ceterra que latera Flum. siue

Homeres quid i castris. — fontem haber debebit nobiret app.ant ri modo uitarj
debet ne mons castris nobiret app.ant oi. modo uitarj
debet ne mos castris imineat p quem superuenire hostes

uia

Ne mos castris iminerat veget. fl 58

Hypsus

Forme

coxa ĩ

aut prospicere possit quid in castris agatur. Ne silua ce
latura hostes adiaceat. Neue fossa Valles p q.as corripi cas
tris obocultr possint Ne uicini fluminis torrentis subiec — vegt 58
ta tempestate cas.tra inundent. Interea meminisse oportet
i hostico ascensus Valli duplices et frequenti facere & tor
mentis tribunalia extruere. circu portas i coxis i loco ty
riu max. instruenda erit Valli tormentis ab eo latere
quo noberer. Si uitarj no potuerunt.

Liber gromaticus Higyni De Municionib. castror. Explicit

Balbi. ad Celsum. Expositio & ratio oim formar. — P. Crinitus d hon. dis. lio. xxi. cap. x. libellu hunc atribuit. Iunio sed est Hypso. bott. [illegible] i se citat Iulii frotinu [illegible] i [illegible] tpa Hypsi

Notum est oibus esse genes te studior. notitia maneri suma
ideoque primu sedulitatis mee impedim indiciis tuis offer
re proposui. Na cu sibi inter aequales querenda locum
deposcat aemulatio nemine conatib. nostris profuturas
credidi quaq. i hac parte plurimu possit itaque qd
cultior in quorudam notitiam veniat oia tibi que nota
platurus adte primus liber iste festinet apud te tyroci — Tyrocinij rudim.ta deponat.
nij rudimeta deponat tecum coferat quidemid a me
inter ipsas armor. exercitationes accipere potuit & si me
retur pn.ca couersatione suffero. Vniversor. oculos a te po
tissimu incipiet qd si illi parum diligentem adhibitam cura
esse credideris. et in alio.a cassase Videbimur parti. n.
exiguu laboris mej cosequamur Queso itaq sino e inpro
bum Scam apud quandam excusatione quid no potue
rit eo tempore consumarj qd genus ho. instrumeti studi
is desoparatus sim oim ut puto liberalium studior. res
ampla materia est. i hac modica est quid. sed ingenti
aio admoueram uires. Interea uenit. Sacratiss. Imperatoris — Sacratis.us Impat.or — Dese
nri expeditio. q me ab ipsa scribendi festinatione sedu
cerit. Nam du armoru magis exercet cura totu ho. nego

tiu uelut oblitus intermisera nec quidquã aliud q̃ belli glo
riam cogitabam. At postquã hosticam terram intrauimus
statim celestia casaris mei opam mensurar. rationem
exigente coeperit erant dandi interueniente certo iti
neris spatio duo rigors ordinati. Quib. in tutelam comea
di ingens Vallor. asurgeret molis hos inuentio tuo p opam
ad aciem ptem ferramēti usus explicauit. Nam quid ad
senopsipotium ptinet fluminū latitudines dicere. etiã
si hostis ifestare uoluisset ex prox. ripa potera
mus expugnandor. Dem montium altitudines ut sci
remus uenera.lis dijs ratio mostrabat. Quã. ego quauis
naib. templis anotabam posita magnar. rer. experimēta
ob. interuem religiosis coler cœpi et ad cōsumandã nūc li
brū ued uelud ad uota reddenda propaui postquã ergo
max. Jmpator. uictoria Daciam prox. reseruauit statim
& septentrionali plaga annua uicem transiger. pmisit.
Ego ad studiū meum tamq ad utrū sum reuersus et
multa uelut scripta folijs & sparsa actis ordini inla
turus recollegi. Fidū mi uidebatur gña angulor. Quod
sint interogatus responder multa sideoque. rer. ad pro
fessionē nostram ptinentiū i quantum potui occupa
tus Spes qualitates Conditiones Modos & ritos excussi
p. Q. satis ampla mediocritatis mea opinio seruabi
tur si illa uir tante auctoritatis studentib. profu
tura iudicaueris. Ergo ne quid ptenisse uideam.
om mensurar. appellationes conferamus. Nam mensura
n. tm ita et de qua loquimur. appellatur. Sed et
Quidquid ponder aut capacitate aut ai finitur me
sura aeque quã longitudine. Quid ergo mensura sit
de qua queritur. tractemus Mensura est aequalium
cū plurim & interest. aequaliū interuallor longitudo

finita ut pes p Vnciam p pedem decepeda actus p passū
miliariū et his similia Mensuram. Appellationes quib.
utimur sunt duodecim. digitus, uncia, palmus, Sextās,
pes, cubitus, gradus, passus, decempeda, Actus, stadiū
Miliariū, minima pars har. mensurar. est digitus. Si
quid. n. infra digitū metiamur ptib. respondemus ut di
midiã aut tertiam parte digiti. Palmus ht digitos. iiii.
Vncia. iii. Sextans eandem dodrans ap.tr ht uncias
. viii. digitos. xii. i pede porrecto sempedes. ii. i palmo. iiii.
unci. xii. digiti. xvi. i constrato sempedes. iiii. palm. viii.
unci. xxiiii. digiti. xxxii. Cubitus ht sexquipedem sestās
duas. palmos sex. uncias. xviii. Gradus ht. p. iis Passus
ht. p. v. Decempeda que eamdem ptica ap.tr ht. p. x. Actus
ht in longitudinem. p. c. xx. Stadiū ht. p. c. xxv. passus
c. xxv. Miliariū ht passus mille & p. v. Stad. octo. Me
surae aguntur generibus duodecim.
digitis Digitus est in pede pars. xvi. Vncias. s. Vncia est
in pede pars xii. pal. s. Palmus – iii. Sestās. s. q̃ eade
dodrans ap.tr ht uncias. viiii. digitos. xii. ped. s. Pes
palmos quattuor Cubitus. s. cubitus pedem semis gra
dib. Gradus ht. p. ii. s. passib. Passus ht. p. v. decemped.
Decempeda. p. x. actib. s. Actus ht. p. c. xx. stad. s. Sta
dium ht. p. dc. xxv. miliar. s. Miliariū habet. p. v. pes
postratus sic obseruatur cuius longitudo p latitudinē in
facit embadum Pes prostratus sic obseruabitur longi
tudine p latitudinem metiemur. Dem p crassitudine
et sic efficit pedes solidos Pes quadratus concauus ca
pit anfora trimodia. in centuria agri iugera. cc. mod.
dc. i circuitu ped. viii. dc. hac linea pedum. ii. cccc.
lxxx. p. cccc. lxxx. actus xx. p. xx. cubit. & dc. p.
ut in cubit. redigamus semp duco octies & sumo parte xii.

Actus,

embadū [illegible]

Semp dūo

pes quadratus cōcauus capit amphora trimodia

Amphora trimodia
pes solidus

Margin notes (left page): Dese — Dacia domita. — De sr — Mensura quid. — uide i Hygi° Casal [illegible] boetii. [illegible] — fol 214 — q citat Juliū frōtinū nō balbū — ssu [illegible]

Margin notes (right page, left side): Lege. l. Cri nitū. li. xxj. cap. x. et co mentariū poeticam. Lege Jsido rum. — Lege Conso rinum. — +

Margin notes (right page, right side):
Mēsurar appellnes — boetius 214
Digitus mēsurar minima. — 1
Palmus. — 2
Sestas — uncia — 3
Dodrans — 4
Pes porrectus — 5
CVBITVS — 6
Gradus — 7
Passus — 8
Decempeda — 9
Pertica
Actus. — 10
Stadiū — 14
Miliariū — 12
Dodrans
PES +
[illegible] Braza Gradus Grossus
Stadium. +
Pes prostratus
Pes quadratus. concauus.
Centuria agrj

pedes porrectos, pedes prostratos, solidos, cōstratos

erūt cubit. uero. ut in ped. redigamus semp duco. XII. & sumo partem octauam erunt pedes.

Mensurę aguntur generibus tribus p longitudinē et latitudinē. h° est rectū, planū, Solidū. Hi semipedes IIII. palm. XVIII. unc. C. XLIIII. Digit. CC. LVI. i pede quadrato. semipedes. VIII. palmi. LXIIII. ʒ. ∞. CC. XL VIII. digiti. IIII. XC VI. LXIIII. Rectū e. cuius longitudinem sint latitudine metiemur ut lineas. Porticus stadia, Miliaria fluminū longitudines & his similia. Planū est qd greci epipedū appellant nos prostratos pedes in q° longitudinem & latitudinē habemus per que metiamur agros, ędifitior. sola ex quib. altitudo aut crassitudo nō proponitur ut opa tectoria in auratas tabulas et his similia. Solidum est qd stereō appellatur nos quadratos appellamus cuius longitudinem, latitudinem et crassitudinē metimur ut parietū instructuras pilarū pyramidū materias & his similia.

Rectū q. · Porticus · Stadia miliaria · PLANVM q. · Epipedū · Pes prostratus. · Tectoriū opus. · SOLIDVM · Steron. · Pile. · ͡ costrutos

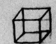

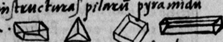

Ōs aūt Mensur. obseruatio et oritur & desinit signo. sig.ⁿ est cuius pars nulla est. h.ᵉ est oim extremitatum finitima contemplatio. Signū aut sup partis est uinctū a quo oīa incipiunt. Extremitas est. qd usque unicuique possidendi ius concessum est aut qd usque quaqūe qua suā seruat

Signū .i. · Punctū. · Extremitas q.

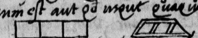

Extremitatū gn̄a sūt duo Unū quod p rigorem obseruatur Alterū qd p flexus.

Rigor est Quidquid inter duo signa uel i modum lineę rectum prospicitur ———— p flexus qd

Rigor. · Flexus

boetius rigor angor.

a vitruuius plano pede
epipedū .i. planiens. greci planū. .i. per prostratos

Rigor

qui secūdū locor. naturā curuatur. ut i agris arcifinalis solet. Decumanus est longitudo rationalis Item qd Cardo constitui si oēm binis rigorib. singulis spatio itineris interueniente Nā quidquid i agris mensoris aut finiū rectū fuerit rigor ap.ᵗʳ Quidquid ad hor. imitatione in forma scriber. ap.ᵗʳ linea ap.ᵗʳ Linea est longitudo sine longitudine linea aut signa ordinant lineę sunt que i eadem planitia posite adiecte i utraque in ifinitū nō cōcurrent.

Decumanus · Cardo. · Rigor. · Linea q.

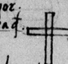

planitia

Linear. gn̄a sunt tria Rectū ———— circūferēs ◠ Flexuosum 〰 Recta linea e. que ęqualiter suis signis rectis posita est. Circūferens cuius ingressus a cōspectu signor. suor. distabit ◠ Flexuosa linea est multiformis uelut arbor aut signor. aut fluium in q°rū similitudinem & arcifinior. extremitas finitur et multar. similitque. nā in ęquali linea formata sunt Sumitas. e. sec.ⁿ geometricam apitione que longitudinē & latitudinē tm ht. Sumitatis finis linea est. Triplex est angulus Hebes & acutus Rectus angulus est normalis. Hebes plus normalis Acutus innormalis Rectar. linear. & circūferentiū spēs angulor. gn̄eris sui tres Rectus Hebes & acuta

boet · Recta linea. · Circūferens · Flexuosa linea · Sumitas que. · Rectus āgulus. · Angulor. gn̄a.

Quacūque aūt linea in demēsione mediū secans circulū p punctū transiens ad circūferentē lineam pares ad

circūferēs linea i. s

tero & sec.^n suã spẽm rectos angulos fatiet.

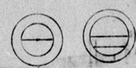

Hebetes Angulos fatient gñis sui Quecunque ordinata dimensionis linea intra semicirculũ in eo tantũ spatio q̃d inter se & lineam punctum semicirculi transisset interiacebat.

Semicirculus ...

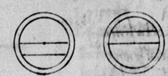

Quotiens intra semicirculũ linea fuerit ordinata dimensionis lineæ acutos angulos facient generis sui Q.os in circumferentia cludet. Rectas

Circumferentia

Ergo et circumferentiũ linear. anguli Rectus Hebes Acutus Rectus Q̃m. Q̃m rectam lineam. Q. ꝑ punctũ ad circumferentiam ꝑuenit mediũ circulum secat & utraq; parti pares angulos diuidit ideo Q̃d ordinata dimensionis linea intra semicirculũ inferiores facit angulos maiores nã. Q.os intra circumcludet minores.

Circumferentiarũ linear. spẽs angulor. gm̃ generis sui ter recta Hebes acuta.

Circumferentia ...

Anguli hebetes

Q.tiens ex uno duob.^s punct.^{is} diastemate duo circuli pares exeunt ad cognitionẽ circumferentiar. interiores. Rectos fatient. Diastima

Hebetis exteriores sunt ẽ ... e cõtrarij Rectis Acuti Anguli sunt lunati qui iter rectos & Hebetes icluduntur.

Anguli Acuti

Lunati uel Lineati

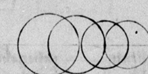

Circumferenti.^{ũ} linear. rectos angulos ideo q̃d si tres circuli pares inter se fuerint æquali diastemate conexi intrascriptos angulos pares altero altero habebit ꝑ Quorũ sig.^a si recta linea intrascribantur in partes Quas circulor. conexio consumet medios diuident. Hebet angulos exteriores. Q̃d sunt oĩbus intrascriptis maiores lineati aut acuti Q̃d exiliss.^a tenuitate finiuntur.

Diastima ...

Lineati

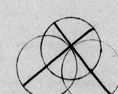

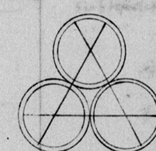

Alter altero

Circuiferus ī

planites

Lineæ rationales. Rationaliū linear. gn̄a angulor. hæc sunt. quibus si flexuosa linea iungatur faciet Spēs angulor. secū sua inæqualitatem cōplures. 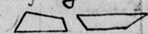

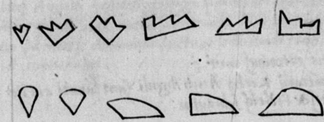

Oēs tn̄ illæ inæqualitates —— rationalibus lineis aut cōphendi aut diuidi possunt Flexuosa autē lin. sic delicis Nam flexuosa linea ad mensurā redigitur quem admodum ipsius loci nā ꝑmittit. ꝗ. prox.ᵃ recta linea ad quē circumferentem circularē terminib. arborib. notatis aut fossis. aut uijs. aut iugis montiū et diuergijs aquar. fines obseruabuntur Angulus aut omnis Spēs capit duas. plana & solida

Diuergia Aq̄4

Planus Angulus

Planus est Angulus in planitie duæ lineæ adtingentium sed nō rectū positar. alterius ad alteram inclinatio Sol —— ——

Circuiferus linee

Solidꝰ Angul. ē. cuius planitia & altitudo adiungitur. aut æquatur tantūmō habet sūmitatis fines lineæ Plana Sūmit.ᵃˢ ē. quæ æquale rectis lineis ē posita Oīm aut sumitatū metiūdi obseruationes sūt duæ ænormis & liquisinames quæ in oēm actum rectis angulis continetur.

planities

Solidus angulus.

Plana sūmitas

Sūmitatū obseruationes.

Enormis

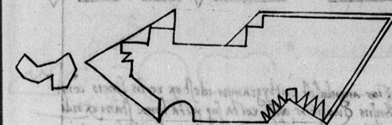

Liquisoye Minuendi laboris cā & salua rector. angulor. ratione secūn ipsam extremitatē subtendst

Liquis. boet. 219

subtendit

Rationalium

Curuilineorum linearum

Perpendicularis linea

Subtendens linea

gña Angulor. Rationalium, sunt tria. Recti

Hebes Acutus hec ḥ spes nomen rector. linear. tres re
ctor. & flexuor. tres rectar. & circuferentiu lineaꝝ.
spes Angulor. sin genus tres Recta Hebes Acuta.

Rectus Angulus Rectus angulus ſt euthygramus id eſt ex rectis lineis com
Euthygramus. pletus Quotiens aute recta ſup recta linea ſtans exordi
ne pares Angulos fecerit ſing. anguli recti sunt et in
ſtans ꝓpendicularis eius linea ſupra quā inſiſtit. ē. cuius
ſi de ei ſubtendens linea ꝓpendicularis fuerit mirta eſti
cet triangulu recto angulo.

Hebes Angulus Hebes Angulus ē. plus normalis ſc exactens recti anguli poſi
tionem & quaſi triangulus ſec. ſanc poſitionem conſti
tutus fuerit ꝓpendicularem extra finitimas line
as habent.

ex ordine posito

Subtendis ẏ hec

Acutus Angulus.

Acutus Angulus. ē. Complexio recti. Qui si a recta linea
que ſe. ad latꝰ fuerit rectam lineam ſc. in ſua inclinatio
ne emiſerit ſimiliqꝫ cohibitione rectam lineam ſi hac
curſi excepit. efficit trianguli qui ꝓpendicularem mitta
tra lineas Subtendit.

Forma eſt que ſub aliq. aut aliquib. finib. continetur.

Formar. gña ſunt quinque. Vnū qđ. ex flexuoſa linea cōtine
tur. Alterū qđ ex flexuoſa & rationabilib. Tertiū qđ ex cir
cuferentib. rectis. Quartū qđ ex circuferentib. rectis. Qui
tum ex rectis. hor. gñeꝝ. ſunt ſpes multidines infinite.

Forma q. Rationab. lis Curuilineꝝ

M.iiij.

Circūferent i

Flexuosarū linear. forma & spēs h̃t multas infinitum adq. multas ac varias figuras h̃t forma. Q. quotiens flexuosæ lineæ ṽalis siue recta. siue circularis linea ĩuenit

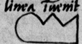

Circūferān. linear. aliquādo sunt sine āgulo. aliqñ. uno aliquæ duor. aliq̃. triū. aliq̃. quattuor & aliq̃. sup h̃c nūm. sin.lis angulis accidentib. ĩ plurimū infinitū forma est sine angulo circuli unius, plurium uc.

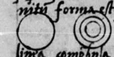

Circulus. ē plana lineæ forma ab una linea comp̄hẽsa adq. ab uno signo intra formā omnes accidentes rectæ lineæ sint inter se pares.

Ex plurib. circulis forma sine anguli uc aura ex quattuor circulis.

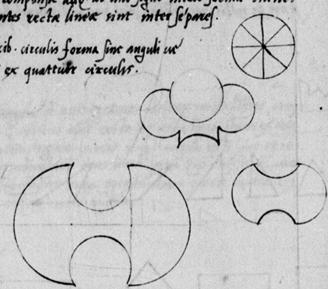

Accidētes i

Circinus

Ex Plurib. quā q̃ne. ut ĩ oper. ē. picturar. aut archite ctura. forma anguli unius ex tribus circinis ut in ope marmoreo.

Duor. Angulor. forma duobus circinis

Trium ex trib. Circinis.

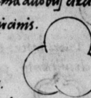

Quattuor Angulor. ex quat.or circinis

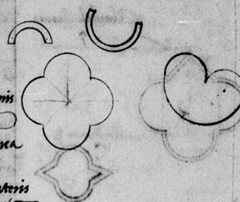

Reliq. Accidentib. pluralitates & infinitū.

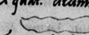

Duor. later. Totidemq. Angulor. forma. ē. ex recta linea & circūferet. aut semicirculalis.

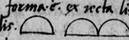

Rectar. linear. & circūferentiū formæ sine angulo lateris unius Duor. Angulor. ex duob. laterib. triū angulor. ex quattuor. Reliquæ singulis accidentib. pluraliter a.

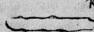

Trilatera forma est triū laterū totidemq. angulor. ex duabus circūferentijs et una recta ex duab. ergo rectis. & una circūferentibus.

Trilatera forma.

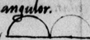

Accidentes 5

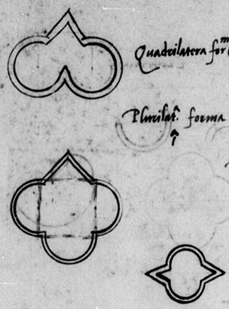

Quadrilatera forma

Quadrilatera forma e. Quattuor laterū totidēq. angulor. ex quattuor lineis comp̄hnsæ. ut duab. rectis & duab. circūferent.

Plurilater. forma e. quæ plus ē quattuor.

Plurilat. forma

Lineis comp̄hnsa est ut Duor. later. totidemq. angulor. ex duab. rectis & trib. circūferentib. ex tribus rectis & duab. circūferentib.

& q̄cunque huic formæ accedentib. angulis sim.lis & laterib. similis fuerit plurilatera appellatur.

Planar. aut̄ & Rectis lineis c̄oprehensar. alia erit trilatera alia Quadrilatera alia sim.lis adiectis. sup huc nūm pluralitate infinitū.

Trilatera forma est quæ trib. rectis lineis continetur.

Trilater.ar formā & ex rectis lineis comp̄hnsar. Spēs sunt quattuor. Una quæ rectis angulis cōtinetur & efficit triangulū recto angulo quid greq orthogonyon appellant

Orthogonyum

Triangulus

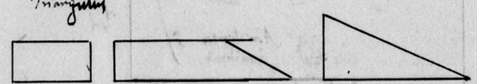

Plurilatera forma est q plus ē. Quattuor. rectis lineis subqualicunque spē continetur quinque quā formam greq pentagonū appellant. Amplioib. quoque formis apud grecos noīa angulis. Dantur. ut hexagonū. heptagonū & sup hunc nūm cōplurib. has nos plurilatera appellamus adiecto angulor. nūo ut hexangulor. & septem. Quatumcūq. sup hunc nūm anxerit eadem appellationū metiamur.

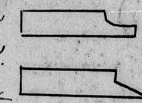

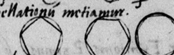

Alia spēs & forma q quā frequēter arcifinor. agror. Quadratura cōcluder ex rectis angulis. ex plurib. Quā quinque accedentibus sup hunc nūm i quantacūque multitudinē cogitaueris q.lemcūque rector. angulor. formā rectis lineis cōprehender

Quadratum

Ex data recta linea Ducer posito sig. lato i utroq. p te circino æquali innector. diastemate. circulos scriber oportet. p quor. conexionē recta linea transeat factura normalis i recta linea angulos.

Circino

Diastema

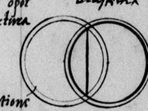

Sed qm̄ rectar. linear. forma circularis linea nō itervemiat rectis a circūferentiar. partem chiasimis eiusdem rationē utamur

Q.d si ab eadem recta linea ducēda fuerit quæ rectū angulū faciat ex quolibs innecto. C. p caput recta linea transeat factura in data linea rectū angulū.

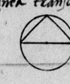

Factura hs i

Normalis

Euclid

chiasmos

Circūferēs
Norma

In hanc aūt ratione sublata circunferentia chiasmis vtē-
dum est nā qđ ad extremā lineā normationē ptinet uul-
garis consuetudinis est · sex, octo, & decem · hac ꝗ qua
sup̄ disputauimus.

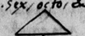

Circuli ratio magis artificialis est quā nūos nō prefinit hemus · ·H· ap. Eu-
clidem Quocūque loco ad circūferentē lineam ex si-
gnis dimēsionis duæ lineæ cōcurrent norma fac-
turas.

Explicit liber Frontonis Primus.
Amen.

circūferes linea ꝗ per
circūferentia
Norma

chiasmus

BIBLIOTHECA APOSTOLICA VATICANA

ouid. fastorum l° 4

Jn colonijs deducendis inspiciebant
ad imitationem Romanae urbis

fol 113

apta dies legitur, qua moenia signet aratro
sacra palis aderant. Inde mouet opus
Fossa fit ad solidum, fruges iaciunt in ima
Alba iugum niueo cum boue vacca tulit
fossa repletur humo.

vide in numismatis

Antoninus

Vita principis 175
latina 176
Labicana 176
Salona 176

113

VTL_03132_01_0114.jpg

Antonin

Tingi Colonia 129
Gilua col 130
Cartenna
Tipasa
Cesonia
Icosin
Rusgonia 130
Cisi Municipium

Rusucurro
Iomnium Municipium
Rusuccu Municip.
Saldas Colonia
coba municipium
Igilgili colonia
Chulli Municipium 130
Siga municip. 129
Hippone regio Colon 130
volubiles colon
Tingi colon
Lari bus col 131
Theveste col
Ciron col 131
Tagaste Municip. 132
bullaru pollonie p̃sidiu 132
Castra
Rapida
Tiamariciu p̃sid 132
Badel municipium
Rusucurro Colonia 132
Saldas colon
Sava municip 132
Sitifi colon
Cirta colon 133
Sicimta colonia
Hadrumetu colon 135
Leptiminus Ciuitas 135
Maxula Ciuitas
vsula ciuitas
Tusdro Colonia 135
Thenis ciuitas
Municipium 135
Tacapas Colonia
Gitti municip 135
Pucetin municip
Fulgurita villa

Sasas villa auiciy 136
fisida vicus
villa magna
villa priuata 136
Sabrata colonia 136
Minna villa
Vax villa repentina 136
Oea colon
Sargiha villa auiciy 136
Lepti magna Colo 136
Laus pompeiana ciuitas 140
Fidentiola vicus
parma Ciuitas 140
Regiu ciuitas
Mutina ciuitas 140
bononia Ciuitas
Foro cornelii Ciuitas 140
Cesena Ciuitas
Ariminu ciuitas
pisauro Ciuit
Senogallia ciuitas
potentia Ciuitas 140
Truento Ciuitas
Aternu ciuitas
pronnu vicus 140
Sulmo ciuitas
Aufidena ciuitas
Sermi Ciuitas 140
Venusiu ciuitas
Rostrata villa 143
Ocricoli ciuitas
Narnia Ciuitas 143
Interamna ciuitas
Spoletiu ciuitas 143
Foro flaminii vicus
Helvillo vicus
Callo vicus
Cesena Ciuitas 143
Fauentia Ciuitas
136 Foro cornelij ciuitas 143
bononia ciuitas
Mutina ciuitas
Regiu ciuitas
parma ciuitas 143
Fidentiola vicus 144
placentia ciuitas
Laus. ciuitas
Mediolanu ciuitas 144
Bergome ciuitas
brixia ciuitas
Sermio mansio
Verona ciuitas
Vicentia ciuitas

Altinu Ciuitas 144
Concordia Ciuitas
Aquileia Ciuitas
ligurro mansio
Adrate mansio
Calleua ciuitas
patauione Ciuitas
Mursa ciuitas 144
Cebalas ciuit.
Sermi ciuitas
bassiani Ciuitas 144
bassiniano
Singiduno castra
Municip. 144
Colonia Agrippina 168

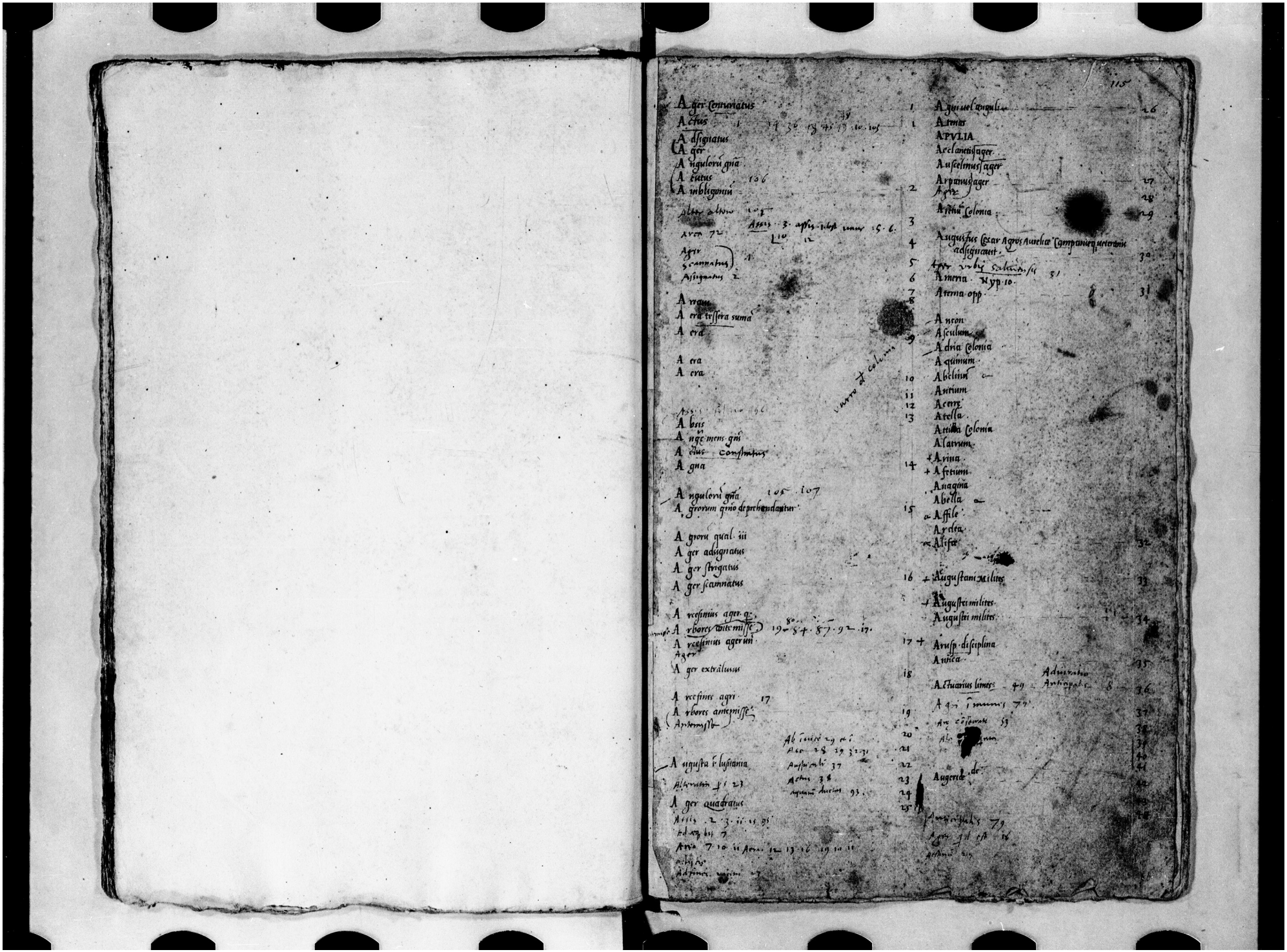

VTL_03132_01_0116.jpg

Archimedis laus 45
Aequinoctialis
Australis
Artemonometro
46
Arabes 47
Actuarij Pali 48
Actuarij limites 49
50
51
Augustus Cesar in milites suos munificus 52
53
54
55
56
Ager 80. 84
Arcifinius ager
Asia vectigalia 57
58
59
Aphrica uastissimos habet Campos 70 60
61
62
Alluuionis controuersia 63
Anas fl. 64
Augustini q.
Augusta Concordia 65
Adrumentum
Adrum et Tysdrit
Aquae pluuiae Arcende controuersia 66
Aphrica siticulosa
67
A ducatus in re presenti
68
69
Augustus Cesar limitum mensuram recensuit 70
A qua uiua
Albarum fl 71
A qua uiua
Albiar fl.
A qua uiua 72
Albaru uel malbaru
Albaris
Albaru fl. 73
74
A grorum nomina

75
76
78
Ager Colonicus
Ager municipalis
Aquae pluuiae arcem
Aphrica siticulosa 60 79
Arcifinius ager q. 3 7
Antemisse arboresque 57 - 52 - 54 80
81
82
Anticipalia q. prolegomena greci dicunt 83
Arcifinius ager q.
Antemisse arbores 87 - 92 84
Arbores 85
Antarcumene
Antichthones
Antipodes 86
Arcifinales
Arbores notatae
Arbores antemisse 87
Antemisse
Arius que
Agri questorij
Agri vectigales
Agri diuisi et adsignati 88
Adsignat
Ager adsignabatur
Augustus veteranis agros adsignauit 89
Alluuionis controuersia 90
Arbores notatae 91
Arbores notatae
Antemisse arbores 17. 15. 80 92
Arbores
Antemisse arbores 93
94
95
Assis 96
Aquilae 97
Auguratorium quid in Castris 98
Ale 99
100

2.

116

Cosmographie, seu Geographie una cum figuris expositiones.

Iunius Hypsius 1
Epaphroditus
Vitruuius 5
Frontinus de Agrorum qualitate 16
Augusti cesaris
Heronis liber 27
Hyginus de constitutione limitum 29 de limitibus 8
Agenus urbicus 61
Tiberius
M. Antonius
Lepidus de sepulchris 69
Nouum limitum
Hominum agrorum 74
liber simplici [illegible] 79
Balbus ad Celsum 103
Hominum [illegible] 98 102
Epipedon planum 105 10[illegible]
Acrideles 108. 109

Orbis [illegible] 45
Orbis diuisio 95

[illegible]
Hominum Agrimensorum

legionarii 54
vir 93
vallum 103
Higinus fuit post Balbum 31 post [illegible] fuit 34
M. Iulius Frontinus [illegible] vir consularis [illegible] 58
Flacci
Agenus urbicus
M. Iunius Hypsius
Balbus mensor fuit ante Higinum 31

Tabula [illegible] Tessera q. 101
Castris [illegible] tribunal [illegible] 98 [illegible] 46
Tabernae [illegible] 97
Auguratorium in castris 98
Ale 99

Centuria plena q. [illegible] militibus 97 98
Centuria
Cohors prima
Cohors legionaria
Cohors [illegible] 97

Croma 37 97
[illegible] 9 [illegible] pars 37 97
[illegible] 7. 33

circumferentia [illegible] Comites ordinis et dignitates nomina 98
Crasimos 110
Castra [illegible]
Classici 99
Decumana porta 104
papilio 97
Fabrica in exercitu 97 - 106
Fossa
Legio plena 97
Legatus in exercitu [illegible] 98
Lorica [illegible] 102
Mansio militis 34
Meridianus circulus 46

Mundus [illegible]
orbis terrarum [illegible]
[illegible] 69 35
Via [illegible]
Via [illegible] 90

bapt. albertus citat rigorem [illegible] et mensuris agrorum et quod praecipit ut templa vertantur ad occidentem. lo. v. vide agrorum [illegible]

Termini lignei .i. sacrificales pali 29
Hermales termini 29
Termini lignei / sacrificales pali 29 30 32
Rectum bis 29 30 bis
Siheri / Sepulchri / Termini pro parte hic 29
Campi Tiburtini 29
Distant a se 29 30 bis
Termini Hermales 29
Termini Tiburtini 29
pro parte 29
colonia ab oppidanis deducta 29
Riparum correctionum natura 29 +
Falisci / colonia / Iunonia 29
p[illegible] 30
lex Iulia
In absoluto terminabatur 31 30
Termini egregii 30
urbana civitas 30
limites / recti / lapidibus 30
Ager campanus / pro parte vetere[illegible] 30
Aureli agros 30
Adrianus 30
spissiones bis 30
veius 30
Termini Tiburtini 30
Hatur[illegible] vere limitum servantur 30
Ager florentinus 31
Rectum 31
hora sexta
Stipes pro termino 31
Ingruatio 31
parallelogrammi 31
plurimum non est 31
velut 31
limites intersicivi 31
In eam mutantur 31
hora sexta
Terminorum
Termini lapidei 31
Rectum bis 31
Ager capuensis 31
Atrinates / Terentini / castrum
Lex [illegible]itana 31
urbs salernitana / Ager 31
Ager [illegible]ani ubi quod Ager faleriorum
Intersicivi / Termini 32
Termini claudiani 32
limites maritimi / Gallici 32
limitum distantia est 32
In absoluto 32
iiiviri
lex sempronia
lex sullana 32
populus deduxerat / primo deductus 32
Clam[illegible] 32
vigintiviri deducendi [illegible] 32
[illegible] 32
[illegible] 32 bis
Continue 32
populus deduxit bis 32
lex triumviralis quarta 32
lex Iulia 32
Drusus Caesar 32
[illegible] 32
[illegible] 32
familia 32
per singulos 32
Hadrianus 32
Militibus deducendis [illegible] colonia
Tribunus assignata 32

De viginti trib. tolle pedes quindecim 3

Inser fit 1 ver 3

Jungo unum 3 4 Ipse tolle 4 Ipso multiplica id est multiplica in se ipsum
Junctis fiunt 4 5 7 8 id est duodecim per duodecim vel sec... numerus
Hinc semper tolle unum 3 4 hinc tolle cathetum 5 ... id est 6 per 4 efficit 24
Multiplico sex per quatuor 3 ... vii
Huius semper summe partem dimidiam 4 4
Duco per duodecim 4
et primum 4

Semper multiplico 4 Sumpta semper parte tertia 6 Semper summa 8 bis 10
deducuntur semper 8 9 10

Sic quero 4

Multiplico cathetum per basim
quam basim / sic quero

Duco basim per 12 pedes quinques 5 11

Deducitur ... 5
Deducitur basis in se 5
per ... ver ... declaratur
inter pedes non item pedes 6
Quod si ... in se

Totiens duco D per altitudinem 7
Atque ... 7
Duco per 7 per altitudinem 7
Ad pedes ... το ...
summa 7
utrumque summa ... 8
... summa 8
Deduco de C
... 8 ... 9
Multiplico in se 8
Deduco de se
... summa 9 ... 9 10 11 12 13
Multiplico in se latus 9
... 9
... semper 9
Deduco 9
... colliget pedes decem

hinc duco 9
hinc parte 9
hinc deduco
semper parte 9
Atque ...
hoc deduco 9

C duco per ... CCC ... 10
Facio decem in se ... multiplico 10
hinc semper deduco unum 10
quinquies duco 10
sexies duco facio 11 12
... duco sexies fit DC
semper parte sexta
Duco per unum plus 11
deduco dimidiam ... duodecagon...
Item decies duco 3

Consentius actus 14

Agger 101
102 Centuriae modus
103 Cubita
Actus 10 Cubitus 14
104
Angulorum genera 105 Controversie agrorum unde oriantur 18
106 Compascua 19
107
108 Cultellandi ro 23
109 Cardo q et un
110 Campanus ager 24
Beneficiorum liber c. beneficii Aug 2 Centuria que 25
Beneficiarii milites
Consiline
Bases 3 2 Consentia
Campanus ager
Basis i. sedes 5 Canusium
Borsum 25 Colatinus ager
BRTTIORUM provincia Cancellatio 27
Brutii qui
Buxentum Calabria
Beneventum 27 Censita
Brittorum Corosiones
BALBI LIBER 31 Congeries
Beneficio augusti 2 Cippi p terminis 28
Beneventum Cippi pedonici
Bovillae 32
CAPYS } Colonia i 32
Bebiani 34 Capua }
Brumalis 45 Campi Tiberiani 29
Benemeriti q 52
Beneficiorum liber 55 Calanabula uel
Canalabula
Beneficiarii 61 Corosiones
Benemeriti Cl. Cesaris comitana
Casentinum
Ballis 71 Calagna
CAPVA 5 29
Brittii 80 Calatia
Brutii Cassiany ii
Buccinum 99 Carpis nyp 12 32
Brittones 100
Capuensis colonia
Caudinum opp
Centuriatus ager 1 Cales opp nyps 13 antonin 53
Citrata pars Agri Casinum
Cardo max Capitulum
Centuriae Castrimonium
Citra cardinem 1 Cereate
Cathetus 3 5 2 Cadatia 33
Chorauste f
Coryphe uel Corneliani 34
Coruphe Cardo q in agris et un 35
Cathetus
Cathet i perp 5 Centuriae que 36
Celi pars
Cathetus 6 Cardo 37
Cycles Campan
Circuitio 13 Centurie modus
Cremona 38
Curbatura Clusaris
Casali 72 ... 73 bis Computum }
citra et ultra cardinem 1 Colligo } 71

Coloniae que ... 69
Caesar dictator bellicosissimus 42
Centuria 43
Cardo 69 44
Cathetus 3 47
Cardinis 49
Clasalis ... 5 50
Conterrati ... binati
Conternatio 54
Compascua
Colonia
Conciliabuli 59
Conciliabulum
Comunalia 61
Compascua
Copias 64
Colonia
Culine que 66
Cloace 68
Croma uel groma 98 69
Consors
Carbunculi 70
Computus
Caua 71
Casalia 72
Casalis 73
Conciliabuli 79
Clauicate arbores 80
Conuinctiuu effectum 82
Cippus monimentalis qui
Corone 84
Cardinis modus 87
Compascua 88
Centuriatio
Caullata regio 89
Cyrnensis Prouintia 90
Centurie
Cassius longinus iuris cos 91
Cippi p terminis
Comunales 92
Concha instructoria 96
Centuria plena quot heat milites
Centurio
Cohors prima
Combinatus exercitus
Cohors legionaria q 97
Cohors pretoria
Comites ordinis et dignitatis neme
Conciones semper
Curiones uel decuriones 98
Cursus agror 69

Compaginationes agri 69
Chiasmos 110
Cohors equitum peditumque
Castra quomodo metanda
Classicum 99
Cohors equestr miliaria quot equ heat
Cohors equi miliaria
Cohors pedum miliaria
Cantabri
Cameli in exercitu
Classes
Classici qui 100
Castra aestiualia 101
CASTROR munitio ... eget 58
Clauicula
Clauicula un
CASTROR porte 102
Castris
Cubitus 6 104
Centuria agri
Cardo 105
Circumferens 106 . 107 108 . 04 109
Circumferentia 105 bis
Circino 109 110
Dextrata pars agri
Decimanus max 1
Dextra Decimani
Ducobis 4
Duco per duodecim 8
Diagonium quid
Deformatio
Decempeda 14 15
Diuergia aquarum
Decimanus un Cardo 45 44
Duopondium
Duopondiu
Duo uiginti
Dipodium
Duouiginti 24
Decumanus un 30
Decempede 25
Dodra 29
Dextra 35
Decumanus limes
Dupondiu un
Duouiginti 36
Decimanus
Decimanus Max 37
Dirige mensura
Diastema 44
Decumanus 45
Diagoniu 46
Decumanus
Decimanus max 1 48

Diastema 105 bis 110
Decimanus max
Decimani 69 49
Domitianus subsiciua condonauit 62
Distabis rigor 68
Disiunctiuus effectus 82
Domitianus subsiciua concessit 84
Decimani modus
Decurie qui etiam 87
Decussate petre 92
Diuergia aquarum qui etiam 106 93
Domitianus Italis subsiciua concessit 95
Delubata ro
Decuriones qui
Dictare quide supra 72 98
Daci
Daci brittones 100
Decumana Porta 101
Dacia Domita 103
Digitus mensurarum i minima
Dodrans 4 104
Dodrans 105
Decuinans
Eiectura 72 ... 79
Eiectura
Embadum 76 2
Embadum 3
Embadu 3 . 4 14 13 5
Embadu 8
Era ut aera tessera summa
Era ut aera 9 . 10 11 12 13 9
Extraclusa 22
Estimum 29
Estimum 31
Estentia colonia 33
Emerita opp
Emeritenses 38
Executor longitudines pli
Executi meridies delimitatione agrorum 43
Errantium sydera inter se media spatia 45
Error sine Rubore emendari no pot 48
Extraclusus locus 52
Emerita colonia 63
Extraclusa loca 66
Euocatus 91
Embadum 107 96
Exploratores vexillarij 99
Epipedum
Extremitas q 104
Euthygramus 107
Enormis 107
Ex ordine 107 ...
Egregij fines 74 ...

Fructus ... 79
Fundus 25
Finitio
Flax 26
Florentia i bis
Florentia colonia
Florentinus ager 28
Fidroda
Ferentinu colonia
Faliscos colonia 29
Firmu picenu 31 32
Faleriensis ager
Foru populi nyp ii
Florentia nyp sol ii
Ferentinum nyp ii
Frusino nyp ii
Frabateria
Fundi opp
Formie opp 33
Ferramentu
Ferramentu 68 44
Ferramentu 48
Fundus seianus
Fundi excepti
Fundi concessi 52
Flax et ara 56
Forum 57
Feronie lucus 60
Fanestres 64
Funeribus mopu 65 66
Fosse cece
Fidauerunt agros 80
Falso no approbanda
Falsu multa uarietate confunditur 81
Flax et ara 87
Fluminum modus 89
Finiu gna 91
FABRICA que in exercitu 97
Fabrica 100
Fossa fastigata
Fossa punica 102
Flexuosa linea 105
Forma q 108
Factum 14 110 19
Gradus 27
Garumentu
G... ager 29
Grauisce colonia 30
Galici termini 32

Gaius opp. nyps 12 — 33
Groma — 37
Gnomo — 45
Gnomo — 47
Gallia alluuionibus infestatur — 63
— 68
Groma
Gamati limites — 49
Gurga — 73
Geometria principio ordine incessu — 83
Gamate petre — 92
Groma ferrame
Gromatici q et un — 98
Gete cantabri — 101
Gradus 7 — 105

Hebes 105 — 2
Hypotenusa 2
Hypotenusa — 3
Hypotenusa i. obliqua — 5
Hic uiltu deest — 6
Hispanie gens — 16
Herdona — 27
Hora sexta q celi pars — 37
Hors xxiiij — 45
Homines ad rerum cognitionem peruenire n certos disciplinae gradus no pot — 85
Hemispherium — 86
Hemestricum ut — 97
Hemistrigum
Hemistricia Hemystriga 107 — 99
Hemistricia — 100

Inspitio — 1
Iugeratio 69 2
Iugeratio
I in se multiplicata
Interstitium — 2
Intersticione
Isosceles — 7
Isopleurus
Inauratura — 13
Iugerus — 14
Iugeri spatium — 25
Iugerum triumuirale — 26
Interuersura
Iter populo no debetur Leg. Hyginium de constit. limitum — 27
Iter Populo non debetur — 28
Interamna — 31
Inse 1 uia 3

Iter Populo debetur — 32
Iter populo debetur
Inse 1 per 1 uia
Iter populo debetur
Iter populo debetur — 33
Interamne
Iter populo debetur — 34
Iter populo debetur
Iter populo debetur q sequuntur 34 33 32
Iter populo debetur in Coloniis — 36
Interuersura — 43
Indi — 46
Itineris Controuersiae — 67
Iter populo debetur quid
Italia tributarios no habebat agros — 79
Ingonia regio — 80
Iuris periti heuent in salebra — 82
Interuersura 43
Iter Populo debetur quid — 89
Iter populo debetur quid — 90
Iuger
Iter usucapi non pot — 91
Iuga montium un — 93
Iter populo debetur quid — 94
Immunes Agri 79

K Interdictum 79
Ius ordinarium 79

Lapis inscriptus p termino — 1
Loca relicta — 22
Limites un
Limi seculi
Limi cinctum
Limina q et un
Lucania — 27
Lucena
Lupiae Heruum pompeii ancla — 28
Leucopetra — 31
Luna Colonia
Laciniae — 32
Laciniae
Lauro lauinium
Linternum
Lauinium
Linensis ager nyps ii — 33
Ligures — 34
Lege uaron i v — 35
Limites un
Limitum quid
Limina ostiorum un
Limites Montani
Linearis limites — 36
Limitum

Lex sempronia 69
Lex Julia 69
Latebit mensori — 90
Lucani locus — 46
L Manilius seij F. — 52
Lex Manilia Rosea peducea Aliena Fabia — 59
Luci sacri — 66
Limitum nomina — 70
Limitum nomina — 74
Lex manilia — 82
Laterculi — 88
Legis va quibus ager adsignabatur
Legis va quibus ager adsignabatur — 89
Libra
Laterculi — 90
Legio plena — 97
Legatus in exercitu Cohortem regebat — 98
LORICA mutionis gnis — 102
Lege censorum — 104
Linea q — 105 Lineati Anguli 106
Lineae rationales — 106
Liquis boetij 214 — 107
Multiplicata 130 2

Mensurarum Gna — 2
Miliarius Marina 2 — 14
Mensurarum gna — 15
Mensores — 17
Manilia lex — 18
Mutila mons — 21
Mensoria Ars — 26
Metitus miles — 33
Minturne — 34
Metici milites
Mensores — 35
Militibus agri promerito cuiusque dabantur — 42
Musica — 45
Meridianus circ — 46
Murti petrae — 47
Meta — 48
Mensorum partes et libri — 55
Malemeriti — 56
Municipium — 59
Maricus mons — 62
Munera indicere — 64
Mineruae edes incontrouersia inter Adrianum et Tyschrit — 66
Mensoris officium — 67
Miles
Monumenta duorum nomina testantur — 69
Manilia lex — 80
Mundus unus et quantus — 86
Mancipes qui — 88
Medimnum quid — 90
Miliaria uia VIA — 98
Mauri Equites — 99
Marina 2
Mundus unus et quantus 86

Misenates Classici — 100
Mensura quid uide in Nypso casal ite borti 69 q citat Julium frontinum no balbum — 103
Mensurarum appellationes
Miliarium 12 — 104
Nexus 79
Norma 68

Normaliter — 2
Normatio
Nemia — 26
Nepis Colonia — 29
Nouerce — 33
Nuceria Constantia Nyps 12
Nola
NEAPOLIS nyps 12 — 34
Normatis — 44
Neromanus podismatus — 74
Nouerce quid in castris 32 33 — 102
Normalis 109 110 fol. 2
Normatio 110 69

Orthogonius — 7
Osci et umbri et un Ordinarium 74 79 — 25
Ostia nyp 12 — 34
Orbis Terrarum bisaria — 35
Ortus qui
Occasus qui — 44
Oceanus Meridianus — 46
Oecumene q — 86
Oecumene — 87
Occupatorij agri — 98
Officiales
Orthogonium — 109
par 69

Pars dextrata et Citrata — 1
Podismus 2 4 27 90 98
Planum
Perpendiculariter — 2
perpendicularis 107 69 9
Podismare
Podismari — 4
Pedes constrati 6 pedes q[illegible] 7 — 7
Parare logramus per 1 uia [illegible] — 7
Praecisura — 9
Passus
Porca — 14
Planum — 15
Palatini citerioris — 17
Proindiuisa — 20
Putacio
Pertica
Prefectura — 23
practica 69
par m 69

limites

Prorsi 3 limites
Plethron — 25
Podismus 98 97
Pestana
Potentina — 27
Pedatura 98 101 — 29
Portus Tiberis
Picenu
Potentia
Pausulensis ager pli. in picen — 31
Putoli
Preneste
Priuernu
Pro parte portiu — 34
Postica — 35
Prorsi limites — 36
Prefecture — 38 60
Plancraru interualla — 45
Parallelus — 46
Precisura — 47
Prefectura — 38 60
Promiscuia
Prefecture que — 61
PADVS alluuione noxius 91
Pertica mensorum
Pisaurus fl. — 63
Publica loca q. — 65
Prouintiales agri — 79
Pali sacrificales — 80
Positiuus effectus — 83
Pietana — 87
Pali sacrificales
Plinthides 95 — 88
Pallena
Ptolemeus
P. R. reliquit herede
Plinthides
PES Ptolemaicus
PES Monetalis
PES Drusianus — 90
Padus alluuione noxius
Puluini qui — 91
PAPILIO 97
Pedatura que et 97. 98
Paclisinus
Plena Centuria
Pedatura — 97 38

pentagonus 73
via
Primipilam
Primipilarium
Pretoria via — porta pretoria — 98
Prefectus ale
Porta Cur.
Preda prefaque est — 99
Parimetri
Parimetri — 100
Pretoria Porta — 102
Porta
Re Ceinitus d. hon. dis. le xxi cap. x libelli huius aribus junio Rufo ... — 103
Palmus 2
Pes porrectus 5
Passus 8
Pertica 9
PES
Pes prostratus
Pes quadratus concauus
Porticus
PLANVM q.
Pes prostratus — planitia 105. 106. 107
Pile
Puncta — perpetua rectum 47
Perflexus — 104
Planus Angulus — 106
Plana summitas — 107
Pluritas forma — 109
perpendiculu 68 perpendiculariter 2
Quadrifinium — 18
Quintus limes
Quintarius limes — 41
Quintarius — 34
Quinte ale
Quinquagenaria uia — 98
Quingenaria via
Questorium quid
Quintana Castrorum uia — 99
Quintana via — 109
Quadrilatera forma
Quadrilatera 110. 68.
Quinarius fl. 1.
Repres... enti
Repnti — 1
Restu — 2
Restis
Restum — 15
Recinium — 31
Via quadra

Rectus 69
Rigor 68 71 — 44
Restura 35 — 49
Recuperatores — 60
Relicta loca — 65
Romanoru Religio — 66
Riuora — 71
Riuora — 72
Riuora — 73
Rigor in mensura q. — 80
Recuperatiuus effectus — 83
RES DIVINA — 92
Riueru Genera — 93
Rauennates classici — 100
Rigor — 104
Rigor
Recta linea
Rectus Angulus — 105
Rectus Angulus — 107
Rationalis angulus 105. 106. 107
Rationalis 108.
Sinistrata Pars — semp. multiplic. 3
Scamnatus ager — semp. ... 104
Sinistra Decimani — ... adijcere 3 — 1
Subsiciuu 2. 18. 14. 62. 84 94. 21
Solidum — uarro ... — 2
Strabus — separatis 3
Scalenus — 7
Scalenum — 8
Solidum — 9
Sumis — 10
Sphera — 13
Stadius — 14
Solidum — 15
Suessa Arunca
Striga
Scama
Salamatica sunt — 16
Sacrare monumentu 69
Sextantes 70 71 72 ...
Sterilitas lapidu 81. 1.

Subsiciuus ager — 1
Subsiciuu ...
Subsiciuus ager — 18
Supercilium quid — 19
Sipontinus ager
Salpinus Ager
Sextertiae militis — 27
SICILIA
Segesta
Subsiciuus — 28
Sutriu Colonia
Scamnatus Ager
Sacrificales pali — 29
Sempronia lex — 30
Stipes pro termino
Sacrificales pali antiq
Spoletu
Spoletu
Sduitensis Ager
Senogallia — 31
Surentum
Suessula
Sinuessa
Suessa aurunca
Sepinum opp.
Sora
Segnia
Setia — 34
Sang... 104
Sinistra — 35
Subroncini limites qui — 36
Solis ortus et Occasus mobilis — 43
Sol amplior ipsa terra
Septentrionalis
Solstitialis
Solis Cursus — 45
Sexta hora
Senterium — 47
Subruncivus — 49
Seianus fundus — 52
Sicilia montes ht altos Et asperos — 53
Sortes ex urna ducebantur — 54
Suessa Campanie urbs — 61
Sextus 75

Signu . 68

Subsetina q
Subsiciuorum gna
Subsicium und 62

Saltus in aphrica maximi 64

Sacra et religiosa loca anum capi possint
Sacrorum locoru magna Romanis olim cura 66

Sepulchroru iura 69

Scorfiones qui 70

Sextanen limus
Sextaneus limes 71

Secapaganarum 72

Supercilia Montiu
Sylua cedua 80

Spectiuus effectus
Subiunctiuus effectus 83

Subsicina un
Silices ingniferi 84

Subruciuorum modus
Sorticula 87

Sacerdotu agri 88

Sepulchra in extremis agroru finib facere soliti sunt 92

Supercilia que sunt in agris 93

Subsicina q in 94

Striga que 97 . 32 . 98 . 102 . 16.
Signa
Sangularis uia 97

Statio que
Sagularis uia
Scanmu 98

Sexquiplicari
Statorium Centuria 99

Sumia
Sangularis uia 100

Strictius + laxius arctius
Sangularis uia 102

Sacratissimus Imperator 103

SESTAS
Stadium
Stadia miliana
SOLIDUM
Stereon
Signum 104
Semunia 71

Semicirculi 105
Sumitasque 105

Solidus angulus
Sumitatu obseruationes 107
Subtendis linea 107 64

T

Typus 1
Trigonu orthogoniu 2
Trapezum 5
Trig spl sex 7
Turis Arborisq altitudo qmo deprehendatur 15
Trifiniu 18
Transuersi 25
Terrantis 68 26
Tegenensis 27
Teate
Tarquinium
TUSCIA
Termini lapidei 28
Tuder colonia

Tiberius Caesar
Tarquinii Colonia
Tiburtini Termini 30

Tifernum Hyp . 10
Trventu
Truentum 31

Faleriouensis ager 32

Telesia
Teanu siricu uel sidicinu +
Tusculu
Terracina
Treuenum
Trebula 34

Templu 35

Transuersi limites 36

Templa in occidente spectabat
Templa in oriente uergunt 37

Turgaliensis Regio 38

Terra celi punctu
Terrante mono 45

Terre pars a nobis habitata
Terre umbilicus 46
Tolli fructus 79

Tabulariu qd alij tablinu 55

Terminos loco mouere no licet 59

Titus Imperator aliqua subsiciua Recolegit 62

Territorij ius
Tudertinj coloni
Tirone legere 64

Tyschytani 66

Tiberij consulatus 69

Terminoru 3 noia 70

Trifiniu 71

Tiburtinus terminus 84

Terre diuisio 86

Territoriu quid 87

Terminoru gna 88

Traianus Germanicus
Tungri Populi 90

Terminoru Gena 92

Terminj
Trifinium 92

Titus Imperator subsiciua sibi uindicauit 95

Tendendi tabernacula ro
Tabulinum 97

Tribunal in castris 98

Tessera que 101

Titulum quid in castris 102

Tyrocinij Rudimeta deponat + 103

Tectorium opus 104

Trilatera forma 109
Triangulus 109
Typus fol. 1. 2

V

Vltrata Pars Agri
Vltra Cardinem 1 . 2 . 64 1

Vertex siue Chorusste 5

Vlna 14

Viginti
Viginti 24

Vritanus ager in gal. 25

ager

VIA

Vrbs salariensis ager 31
Vulceiana
Vibo
Venunu
Velia 27
Vespas. Imp
Vespas. Cesar 28
Volaterre Colonia 29
Veios Colonia 30
Veius
Vestaliu uectig. ager 33
Velitre 34
Volaterrana . Hyp. 13
Vlubra
Vulturnu
Venafrum
Verule 35
Viginti 36
Versura 43
Vmbraru momenta 45
Vmbre in dextrum 46
Veteranj legionarij 54
Velienses 55
Vectigalis
Vectigalis ager 57
Vespas. Imper. subsiciua fisco uindicauit 62
Vecturas iudue 64
Veneris genetricis aedes 69
Vallis 71
Veritas admixta falso no approbanda
Veritas hec suam similitudine per oia monstra
Veris approbatio est in promptu 81
Vestalium uectigalis ager 85
Vectigales Agri
Vestaliu uect agri
Vetranorum premia 88
Vespas Imp. occupatos a priuatis fines PR restituit 90
Vie PUBLICAE
Viarum publicarum Curatores
Vie uicinales
Vinee 93
Vesticapionis spatium
Vespas. Imp. Veteranis agros adsignauit 94
VEPRES
Vespesi Imp. subsiciua sibi uindicauit 95
Valetudinarium quid 97
Via principalis 98
Vaccari 68
versura fan 64
umbilicus soli 65

Varro l. V°. 33
Veredarij
Vexillarij — 99
Veredarij
Valetudinariu
Veterinarium — 100
Vicinaria Via — 101
Vallum — 103
ultra cardines 1

X — 0

Y — 0

Z one quinque
Zodiacus — 45

iter populo nō debetur p. L. 33 bis
Titus
Drusus } triste 33
Claudius
Adsignatus familiis 33
Renormatus —
Milites legionarii decidaxerunt 33
Municipiū 33 bis
Ardea
Hadrianus } 33
Tabulis et militib. cū adsignarent 33
Lex Semproniana —
adsignatus sine lege 33
Latinus bis
Iure ordinario divisus 33
In absolute ē ter 33
Hadrianus 33
Finibus
Terminus } 33
Silvanus
Lex Sullana 33
ex compatione Consilio 33
Intersecivi
limites } 33
Militiae conditio 33
Iure Laminum ex consecratione victum 33
Lapsus qui consistit se sui 33
Augustianum bellum 34

Asses 13 15 14
multiplico unu latus 150 fit C. Hoc
ducitur fit 0Ω
duos p unu plus 3. 13
Romana bes 13
contactu idest area 13 14
pes quadratus 13
Circuitus 13
Curbatura 14 bis
circinus 14
Hemicyclus 14
Actus acti 14
Actus cosinat. 14
Jugerus Agna 14
pticа 14
Dominus idealis 15
passus 16
Insr 16 15
Delimitatu 16
Figura 16 18 26 27
Ager ga ca 16
Tributaria sol. 16
Antemissi arbores 17 19
Diurgia 17
Ager
Arcifinius 17 19
Ager
subsicivus 17
intraclusa 17
in has romanae appellatio 17 Tenentis p manent appi 25
Normalis linea 17 26
Desoravenit 18
Gna cotrouersiaz XV. com
dochm q dicit XIIII
Quinq pedu 18. 19.
Maritimi
Montium } limites 25
Fanu fortune 25
Umbria 25
umbri
osci } 25

Cremona 25
xij hor
xij meses } 25
xij dies
Decempeda
Rationabiles
limites } 26
enuntiatio 26
Mensurabilis 26
Meta 26
Iter populo debetur 27
promissio 27 ret 28
Salopinus ager
pecuni 28
Agrimensor 28 bis ters
cippi 28 Iti cippi pedemini 28
proportionales
Tiburtini } termini 28
lex ex comitijs claudij 28
Termini
Lapidis } 28
Saxei
Molucis } 28 29 2 vitales
Albi
Ter longi } 29
Agri
Adsignati } 29
Terra pecta
pedatura
Semispitalis } 29
Arcifiniu 29
lex Sempronia 29
Termini testi otis 29
Intersicivi 29. 32
lex agraria bis 29
Rivi finales 29
cave
cave vie } la cava di San marcho 29
Vie cave
Normalis 29
pedatura 29
Ingrationis mecles 29

Ma. Junius nypsus erit
pars citrata — fol. 1.
Apaphroditus et Vetrunius
Rufus — fol 4
Frontinus de Agroz Qua
litate fol 16
Augusti et Neronis
Cas. lib. fol 27
Hygini Const. limit fol 28
et ibi multa de Colonijs
Agenus urbicus de contro
uersijs fol 60
De sepultis Imp. Tib 69
Ratio limitum adsignationis
et ibi de Casis & litteris 70.
Noia agroz 74
Noia limitu 74
Simplicii lib. 50 additu alijs
litteris puto adultera. 79
Multa ibi de controversijs
Hyginus de limitibus 87
Hyginus item
Gromaticus } 96
Balbi lib. ad Celsu exp
Nypsu — 103

BIBLIOTHECA APOSTOLICA VATICANA

KNIGHTS OF COLUMBUS FOUNDATION

FOR PRESERVING MANUSCRIPT COLLECTION OF THE VATICAN LIBRARY

END

ST. LOUIS UNIVERSITY LIBRARY

This film may not be removed from the depository. No part of this film may be reproduced without written permission from St. Louis University.

KP 23007